



ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 18 grudnia 2025 r.

Pozycja 124

WYROK

z dnia 3 grudnia 2025 r.

Sygn. akt Pp 1/20

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Bogdan Świączkowski – przewodniczący
Krystyna Pawłowicz – sprawozdawca
Stanisław Piotrowicz
Justyn Piskorski
Bartłomiej Sochański
Jakub Stelina
Wojciech Sych
Michał Warciński
Rafał Wojciechowski
Jarosław Wyrembak
Andrzej Zielonacki,

protokolant: Grażyna Szałygo,

po rozpoznaniu, z udziałem wnioskodawcy oraz Krajowego Komitetu Wykonawczego Komunistycznej Partii Polski, na rozprawie w dniach 1 października oraz 3 grudnia 2025 r., połączonych wniosków Prokuratora Generalnego i Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o zbadanie zgodności:

- 1) celów wpisanej do ewidencji partii politycznych pod numerem EwP 152 partii politycznej Komunistyczna Partia Polski, tak określonych w preambule, art. 57 ust. 1 i 2 „Statutu Komunistycznej Partii Polski, Dąbrowa Górnicza, lipiec 2002” oraz „Programie Komunistycznej Partii Polski uchwalonym na IV Zjeździe, Dąbrowa Górnicza, grudzień 2015”, jak i wynikających z programowej działalności tej partii politycznej, z art. 13 w związku z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji – z powodu odwoływania się w programowych celach do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu oraz założenia stosowania przemocy w celu zdobycia władzy i wpływu na politykę państwa,
- 2) działalności partii politycznej Komunistyczna Partia Polski, przejawiającej się w odwoływaniu się w programowych publikacjach, wypowiedziach i innego rodzaju formach aktywności politycznej do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu oraz prezentowaniu założenia stosowania przemocy w celu

zdobycia władzy i wpływu na politykę państwa, z art. 13 w związku z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji,

o r z e k a:

Cele i działalność Komunistycznej Partii Polski są niezgodne z art. 13 w związku z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Ponadto p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie w zakresie wniosku Prokuratora Generalnego.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. W piśmie z 5 listopada 2020 r. Prokurator Generalny (dalej: PG, wnioskodawca) wniósł o stwierdzenie niezgodności:

1) celów wpisanej do ewidencji partii politycznych pod numerem EwP 152 partii politycznej Komunistyczna Partia Polski, tak określonych w preambule, art. 57 ust. 1 i 2 „Statutu Komunistycznej Partii Polski, Dąbrowa Górnicza, lipiec 2002” (dalej: Statut KPP) oraz „Programie Komunistycznej Partii Polski uchwalonym na IV Zjeździe, Dąbrowa Górnicza, grudzień 2015” (dalej: Program KPP), jak i wynikających z programowej działalności tej partii politycznej, z art. 13 w związku z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji – z powodu odwoływania się w programowych celach do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu oraz założenia stosowania przemocy w celu zdobycia władzy i wpływu na politykę państwa,

2) działalności partii politycznej Komunistyczna Partia Polski, przejawiającej się w odwoływaniu się w programowych publikacjach, wypowiedziach i innego rodzaju formach aktywności politycznej do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu oraz prezentowaniu założenia stosowania przemocy w celu zdobycia władzy i wpływu na politykę państwa, z art. 13 w związku z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji.

Wśród argumentów uzasadniających niezgodność celów KPP wyrażonych w preambule Statutu KPP z art. 13 w związku z art. 11 Konstytucji wnioskodawca wskazał m.in. następujące dowody z opracowań zawartych w publikacji S. Courtois, N. Werth, J. Panné, A. Paczkowski, K. Bartosek, J. Margolin, *Czarna księga komunizmu. Zbrodnie, terror, prześladowania*, Warszawa 1999, powołujące cytaty z wypowiedzi przywódców rewolucji październikowej.

Wśród argumentów uzasadniających niezgodność celów KPP wyrażonych w art. 57 ust. 1 Statutu KPP z art. 13 w związku z art. 11 Konstytucji wnioskodawca wskazał m.in. postanowienie TK z 6 kwietnia 2011 r., sygn. Pp 1/10 (OTK ZU nr 3/A/2011, poz. 27), oraz przypomniał, że znak sierpa i młota na czerwonym tle stanowił flagę państwa totalitarnego, jakim był Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich.

Uzasadniając niezgodność celów wyrażonych w Programie KPP z art. 13 w związku z art. 11 Konstytucji, wnioskodawca wskazał cytaty, w których – zdaniem PG – są głoszone tezy o konieczności dokonania komunistycznej rewolucji oraz pomocniczo odesłał do Programu Komunistycznej Partii Polski uchwalonego na I Zjeździe w Dąbrowie Górniczej w grudniu 2022 r. (karta 10-15 akt sprawy o sygn. [...]; uwierzytelnione kopie akt tej sprawy zostały włączone do akt sprawy o sygn. Pp 1/20).

Wskazał również, że w Programie KPP napisano o planach w zakresie poszczególnych gałęzi gospodarki, których realizacja możliwa jest wyłącznie metodami niedemokratycznymi, tożsamymi z totalitarnymi metodami i praktykami komunizmu, powszechnie znanymi z przeszłości.

Wnioskodawca podkreślił, iż „[z] powyższego fragmentu oficjalnego programu KPP jednoznacznie wynika, że program partii kwestionuje demokratyczny porządek Rzeczypospolitej Polskiej i wskazuje, że cele KPP są w istocie tożsame z celami innych partii komunistycznych sprawujących totalitarną władzę w państwach komunistycznych XX w., skoro według tej partii nawet opanowanie instytucji demokratycznej Rzeczypospolitej nie zapewni proletariatu «prawdziwej demokracji», a jedyną drogą do osiągnięcia pożądanego stanu są przeobrażenia rewolucyjne. Mimo bowiem oficjalnej deklaracji zawartej w przedstawionym dokumencie, że «wyzwolenie się od ucisku społecznego, władzy klas posiadających» nie oznacza przejęcia władzy przemocą, «a świadomą ingerencję za pomocą środków politycznych w sferę prywatnej własności przedsiębiorstw, która stanowi podstawę podzielonego klasowo społeczeństwa» (*ibidem*), jest oczywiste, że program KPP przewiduje nacjonalizację i kolektywizację dokonaną pod przymusem, z użyciem przemocy, w stalinowskim stylu, który skądinąd partia pochwała (dowód: k. 112-115v akt sprawy [...]). Skoro zwycięstwo w wyborach parlamentarnych nie pozwala na realizację postulatów «prawdziwej» demokracji, a fundamentem programu jest «obalenie kapitalistycznej własności», to należy zadać pytanie o to, jakimi środkami, bez użycia przemocy, takie «przeobrażenia rewolucyjne» miałyby się dokonać. W oczywisty sposób bez zastosowania przymusu przeprowadzenie «przeobrażeń rewolucyjnych» jest niemożliwe, ponieważ w programie KPP wprost wskazano, że nacjonalizacja to przejęcie (a więc zabór) przez państwo na własność prywatnego przemysłu, handlu i zasobów naturalnych. Tymczasem trudno sobie wyobrazić, iż właściciele, których miałoby to dotyczyć, dobrowolnie i bez oporu oddawaliby komunistom swoje majątki. Warto przy tym zwrócić uwagę, że zgodnie ze słownikową definicją, rewolucja to «zbrojne wystąpienie dużej części społeczeństwa przeciw istniejącej władzy, mające na celu zmianę ustroju w państwie» (<https://sjp.pwn.pl/sjp/rewolucja;2574212>, dostęp 20 sierpnia 2020 r.). Rewolucja bez przemocy to oksymoron” (s. 33-34 wniosku).

PG podniósł, iż „[n]ależy zwrócić uwagę, że z programu KPP z 2015 r. usunięto obecne w pierwotnym programie partii bezpośrednie wezwanie do komunistycznej rewolucji, zastępując je postulatem przeprowadzenia «przeobrażeń rewolucyjnych» (vide – Program Komunistycznej Partii Polski uchwalony na I Zjeździe, Dąbrowa Górnicza, grudzień 2002, na k. 10-15v akt sprawy [...]). Jednakże, wezwanie do komunistycznej rewolucji, zawarte w pierwotnym programie partii, zostało powtórzone w «Manifestie polskich komunistów» z dnia 21 lutego 2018 r., opublikowanym w witrynie internetowej partii (dowód: *Manifest polskich komunistów*, witryna internetowa KPP, https://kom-pol.org/manifest-polskich-komunistow/#_ftn2, dostęp 20 sierpnia 2020 r.). Z treści tej publikacji wynika, że jest to oficjalny dokument programowy KPP: «My, komuniści z Komunistycznej Partii Polski w inspiracji i w szacunku do Manifestu Partii Komunistycznej Karola Marksa i Fryderyka Engelsa w 170. rocznicę jego wydania ogłaszamy polski Manifest Komunistyczny» (*ibidem*, wstęp). W dokumencie tym ponownie wprost wskazuje się komunistyczną rewolucję jako programowy cel partii: «Rewolucja komunistyczna stanowi najradzykalniejsze zerwanie z tymi niesprawiedliwymi, dotychczasowymi stosunkami własności, opartymi na przeciwieństwach klasowych. Zadaniem rewolucji jest podźwignięcie proletariatu w klasę panującą oraz wywalczenie dla całej ludzkości demokracji politycznej, społecznej i ekonomicznej. (...) Należy bezwzględnie zerwać ze szkodliwą społecznie, degradującą człowieka kapitalistyczną metodą wytwarzania oraz prywatnym posiadaniem środków produkcji» (*ibidem*, pkt III). W rozdziale zatytułowanym «Najważniejsze postulaty programowe Komunistycznej Partii Polski» postuluje się m.in. uspołecznienie własności ziemskiej i restytucję społecznych spółdzielni rolniczych, (...)

a także restytucję reformy rolnej oraz dekretu o własności gruntów na obszarze miasta stołecznego Warszawy oraz restytucję własności społecznej ziemi polskiej, jak również «restytucję reformy rolnej z 1944 r.» – przy czym w przypisach do dokumentu wyjaśniono, że «uspołecznienie» to «przejęcie na własność przez całe społeczeństwo», a «restytucja» to «przywrócenie dawnego stanu lub zwrot skonfiskowanego mienia», przy czym oznacza to «uspołecznienie własności ziemskiej na terenie całego kraju na podstawie koncepcji, która niegdyś legła u podstaw tzw. dekretu Bieruta oraz reformy rolnej» (*ibidem*, pkt 32-34 przypisów)” (s. 33-35 wniosku).

Dodatkowo, na poparcie tezy o głoszeniu w programie KPP konieczności dokonania komunistycznej rewolucji, a także uzasadniając niezgodność celów wyrażonych w Programie KPP z art. 13 w związku z art. 11 Konstytucji, wnioskodawca wskazał liczne opracowania publikowane na łamach czasopisma „Brzask” i teksty zamieszczane na stronie internetowej KPP.

Ponadto wnioskodawca przytoczył „regularnie przedrukowywane (...) propagandowe, przedwojenne odezwy KPP”, wskazując odwołania do strony internetowej KPP.

PG stwierdził, że wszystkie przytoczone publikacje „należy uznać za wypowiedzi programowe, ponieważ umieszczane były w oficjalnych, partyjnych publikatorach, zawierających oficjalne stanowisko KPP. Powoływanie się w programie w powyższy, bezkrytyczny sposób na działalność przedwojennych i powojennych komunistów, tworzących aparat władzy w Polsce okresu stalinizmu w oczywisty sposób stanowi odwołanie się w programie partii do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu” (s. 40 wniosku).

W dalszej części wnioskodawca wskazał liczne publikacje historyczne, charakteryzujące działalność przedwojennej Komunistycznej Partii Robotniczej Polski i Komunistycznej Partii Polski, a także zauważył, że Polska Partia Robotnicza była ich kontynuatorką. PG przywołał również publikacje historyczne prezentujące zbrodnie komunizmu na ziemiach polskich w czasach powojennych.

Wnioskodawca stwierdził, że w jego ocenie KPP „nie tylko nie odżegnuje się od okresu stalinowskiego terroru w Polsce lat 1944-1956, lecz gloryfikuje ówczesną władzę, PPR i jej działaczy tamtego czasu, osobiście odpowiedzialnych za represje, takich jak B. Bierut, J. Berman., E. Ochab, M. Moczar czy A. Zawadzki, oraz głosi rewolucyjne hasła nawołujące do przemocy, wyrażane językiem komunistycznej propagandy” (s. 49). Na poparcie powyższej tezy PG przytoczył liczne publikacje zamieszczone w czasopiśmie „Brzask” i materiały prezentowane na stronie internetowej KPP.

PG podkreślił, że pochwała czasu stalinizmu w Polsce, prezentowana przez KPP, odnosi się również do jego fundamentów i wyraża się m.in. w gloryfikacji i obchodzeniu rocznic ogłoszenia podpisanego przez Stalina Manifestu PKWN oraz zatwierdzonej przez niego Konstytucji PRL z 1952 r.

Wnioskodawca stwierdził, że „[w] programowej działalności KPP charakterystyczne jest w szczególności gloryfikowanie okresu i polityki stalinizmu ponad politykę schyłku PRL i żal z powodu bezkrwawych zmian 1989 roku”.

Wnioskodawca podniósł, że „[b]ezpośrednie odwołania do totalitarnych metod i praktyk działania stalinizmu są powszechne w programie KPP. Charakterystyczna jest gloryfikacja i głoszenie jako swojego programu PPR” (s. 57 wniosku).

Zdaniem PG, „[p]rogram KPP wyróżnia również powtarzanie tez stalinowskiej propagandy, w tym w zakresie zasadności zwalczania polskiego podziemia niepodległościowego lat 1944-1956”.

Bazując na innych materiałach zamieszczonych w wyżej wskazanych miejscach, PG stwierdził, że KPP w programowej działalności pochwała rewolucję październikową oraz idealizuje jej obraz.

Wnioskodawca zwrócił uwagę, że „[c]harakterystyczna przy tym dla publikacji KPP jest typowa dla reżimów komunistycznych nowomowa, zmieniająca dotychczasową definicję powszechnie używanych pojęć w taki sposób, że pojęcia te nabierają znaczenia innego niż słownikowe”.

Zdaniem PG, „[w] programie KPP gloryfikacji samej postaci J. Stalina towarzyszy zachwyt nad systemem politycznym Związku Radzieckiego – wykazuje się wyższość ustroju panującego w ZSRR w okresie «czerwonego terroru», wielkiego głodu i terroru stalinowskiego nad wolnorynkowym ustrojem demokratycznym”.

Wnioskodawca wskazał, że KPP gloryfikuje i usprawiedliwia dowódców radzieckich zwalczających polskie podziemie niepodległościowe, działania Armii Czerwonej w czasie wojny polsko-bolszewickiej 1939 r. oraz atak ZSRR na Polskę 17 września 1939 r., prezentując przy tym kolejne publikacje z czasopisma „Brzask”.

Wnioskodawca stwierdził, że „oficjalne władze KPP nigdy nie odżegnały się wprost od stalinizmu” oraz że „KPP w swoich publikacjach dość konsekwentnie neguje zbrodnie komunizmu”, o czym świadczą przedstawione we wniosku publikacje zamieszczone w czasopiśmie „Brzask”.

Wnioskodawca, stwierdził również, że „[g]loryfikacji radzieckiego i polskiego stalinizmu towarzyszy opiewanie zalet i osiągnięć zbrodniczego reżimu Korei Północnej i jego przywódców”.

Wnioskodawca wskazał publikacje na stronie internetowej KPP oraz w czasopiśmie „Brzask”, w których KPP przedstawia pozytywnie „odpowiedzialnego za zbrodnie tzw. «rewolucji kulturalnej» Mao Zedonga”. Podniósł również, że na stronie internetowej KPP znajduje się odnośnik do witryny <https://www.marxists.org/>, „gdzie w języku angielskim dostępny jest bez jakiegokolwiek krytycznego komentarza szeroki wybór «dzieł» m.in. Józefa Stalina, Pol Pota, Kim Ir Sena, Mao Zedonga i innych komunistycznych zbrodniarzy (<https://kom-pol.org/>, dostęp 19 sierpnia 2020 r.)”.

2. W piśmie z 10 listopada 2020 r. PG przedstawił następujące materiały:

- poświadczone za zgodność z oryginałem kopie akt sprawy Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej, sygn. akt [...] (inne sygnatury tej sprawy: [...]),
- poświadczone za zgodność z oryginałem kopie akt rejestrowych Sądu Okręgowego w Warszawie VII Wydział Cywilny Rodzinny i Rejestrowy, sygn. akt EwP 152 i VII NsRejEwPzm 33/15, zawierające m.in. statut Komunistycznej Partii Polski,
- wydruki stron internetowych redagowanych przez Komunistyczną Partię Polski.

Ponadto PG poinformował, że postępowanie przygotowawcze w sprawie o sygn. akt [...], rozpoznawanej następnie przez Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej, prowadzone było w Prokuraturze Rejonowej w Dąbrowie Górniczej. Natomiast Prokuratura Rejonowa Gdańsk-Śródmieście prowadzi wiążące się z przedmiotem postępowania przed Trybunałem postępowanie przygotowawcze o sygn. akt [...].

3. Krajowy Komitet Wykonawczy KPP (dalej: KKW KPP), w piśmie z 2 lutego 2021 r. podpisanym przez jego przewodniczącego, zajął stanowisko w sprawie, wnosząc o orzeczenie, że:

- 1) cele partii określone w jej statucie oraz programie są zgodne z Konstytucją,
- 2) działalność partii nie zakłada ani nie dopuszcza stosowania przemocy w celu zdobycia władzy ani wpływu na politykę państwa i o umorzenie postępowania w pozostałym zakresie,
- 3) działalność partii jest zgodna z Konstytucją.

KKW KPP wskazał, że okoliczności przedstawiane przez PG są „zbiorem przeinaczeń, domysłów, wadliwych sylogizmów i sofizmatów”.

Podkreślił także, że KPP opowiada się za systemem demokratycznym i rozwojem demokracji, a zatem sprzeciwia się totalitaryzmowi.

Zdaniem KKW KPP, kreowany w środkach masowego przekazu obraz i definicja komunizmu zawężone zostały do identyfikowania tego pojęcia do negatywnych zjawisk związanych z istnieniem krajów tzw. realnego socjalizmu (komunizmu) i występujących w ich systemie politycznym deformacji, które wiązały się z naruszeniem praw i wolności człowieka, a w ekstremalnych sytuacjach przybierały formę działań przestępczych, a nawet zbrodniczych. Takie rozumienie pojęcia „komunizmu” jest zawężaniem jego istoty. „Komunizm bowiem jest to wizja ustrojowa społeczeństwa sprawiedliwości społecznej, wolnego od wyzysku, opartego na wspólnocie gospodarowania, gdzie rozwój każdej jednostki jest warunkiem rozwoju ogółu społeczeństwa”.

Skonkludował, że odwoływanie się do idei komunizmu przez partie polityczne jest zgodne z prawem do zrzeszania się i prowadzenia działalności politycznej.

KKW KPP wskazał, że art. 1 Statutu KPP przesądza, iż jest ona partią polityczną, działającą w ramach porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, w związku z tym realizuje swoje cele wyłącznie metodami pokojowymi i zgodnie z prawem.

KKW KPP stwierdził, że „[z]arówno w programie, jak i statucie ani w jakichkolwiek formach działalności partii” nie sposób dostrzec propagowania nienawiści rasowej i narodowościowej oraz innych form nienawiści. Natomiast, zdaniem KKW KPP, propagowanie idei komunizmu, bez odwołania do totalitarnych metod i praktyk, mieści się w granicach praw i wolności obywatelskich oraz jest legalne.

Podkreślił, że partie komunistyczne posiadają swoje reprezentacje w parlamentach krajowych, a także Parlamencie Europejskim (np. Czechy, Grecja, Portugalia, Hiszpania).

Ponadto wskazał, że KPP została wpisana do ewidencji partii politycznych, co dowodzi tego, iż partia nie odwołuje się w swoim programie do totalitarnych metod i praktyk. Trudno również czynić zarzut członkom KPP, że głoszą poglądy marksistowsko-leninowskie, skoro KPP wyraźnie deklaruje w statucie partii, że jest partią marksistowsko-leninowską. „Partia marksistowsko-leninowska jest to typ partii marksistowskiej o określonej strukturze organizacyjnej, działającej na zasadach centralizmu demokratycznego. Określenie «leninowska» wiąże się nie tyle z osobą Włodzimierza Lenina, co z faktem opracowania przez niego tego typu struktury partii. Podkreślić należy, że o zasadzie centralizmu demokratycznego można mówić także w przypadku istniejących w Polsce partii niemarksistowskich”.

Zdaniem KKW KPP, „pojęcie «dyktatury proletariatu» oznacza określoną koncepcję sprawowania władzy w okresie przejściowym, a nie dyktaturę *sensu stricto*. W tym miejscu zasadne jest przywołanie fragmentu opracowania Fryderyka Engelsa «Przyczynek do krytyki projektu programu socjaldemokratycznego z 1891 roku»; «Jeżeli coś nie budzi żadnych wątpliwości, to przeświadczenie, że nasza partia i klasa robotnicza mogą zdobyć panowanie jedynie w warunkach istnienia takiej formy politycznej jak republika demokratyczna. Taka republika jest nawet specyficznym kształtem dla dyktatury proletariatu, jak to pokazała już Wielka Rewolucja Francuska». (...)

Odwoływanie się przez KPP do teoretycznego dorobku Włodzimierza Lenina czy osiągnięć socjalnych i przemian społecznych, będących następstwem rewolucji październikowej nie stanowi odwoływania się do totalitarnych metod i praktyk. Rewolucja październikowa w Rosji nastąpiła w specyficznych warunkach historycznych, co wiązało się ze stosowaniem przez aparat władzy środków przymusu, a nawet terroru. Zaznaczyć należy, że «czerwony terror» nie zaistniałby, gdyby nie było «białego terroru». Rewolucja październikowa nie zostałaby przeprowadzona, gdyby nie cieszyła się wielomilionowym poparciem społecznym”.

KKW KPP przywołał odpowiedzi przewodniczącego KPP na pytanie zadane przez portal internetowy *Notes from Poland*, „[c]zy, jak twierdzi prokuratura, KPP «wprost nawołu-

ją do przeprowadzenia rewolucji na wzór Rewolucji Październikowej w Rosji»”: «Słowo rewolucja pojawia się w co drugiej reklamie, są informacje o rewolucyjnej metodzie, programie czy zmianie. Pisząc rewolucja mamy na myśli radykalne zmiany społeczne prowadzące do istotnej poprawy sytuacji, gdyż uważamy że obecny ustrój wielu problemów nie jest w stanie rozwiązać. Egoistyczny priorytet indywidualnego zysku jednostki czy firmy powoduje nadmierne zużywanie zasobów i stwarza sztuczne zapotrzebowanie na nowe dobra. Zmniejsza się zatrudnienie, a udział w zyskach koncentruje się w rękach coraz mniejszej grupy najbogatszych. Zdecydowanie nie jesteśmy za zbrojną rewolucją i wojną domową. Sytuacja jest zupełnie inna niż w 1917 roku. Do celu możemy dążyć środkami pokojowymi – zarówno poprzez protesty, jak i szerzenie świadomości społecznej. Jesteśmy za demokratycznymi zmianami w prawie, uniemożliwiającymi wyzysk, poprzez uspołecznienie środków produkcji, samorząd pracowniczy, racjonalne i planowe zarządzanie zasobami materialnymi, zapewniającymi wszystkim obywatelom prawo do pracy zgodnie z ich umiejętnościami i godziwym wynagrodzeniem oraz bezpieczeństwo socjalne»”.

KKW KPP podkreślił, że na sztandarze KPP znajduje się znak sierpa i młota oraz napis KPP, ale nie ma gwiazdy, która znajduje się na fładze ZSRR. Czerwony sztandar oraz symbol sierpa i młota są symbolami powszechnie używanymi wspólnie przez organizacje lewicowe w Europie i na świecie. W związku z powyższym, zdaniem KKW KPP, logo partii nie narusza art. 13 Konstytucji.

KKW KPP, przytaczając fragment programu KPP, zaznaczył, że „[r]ewolucja proletariacka nie oznacza przejścia władzy przemocą. Jest to świadoma ingerencja za pomocą środków politycznych w sferę prywatnej własności przedsiębiorstw, która stanowi podstawę klasowo podzielonego społeczeństwa. Jej istotą jest zasadnicza zmiana stosunków społecznych, w tym politycznego i gospodarczego ustroju państwa». Tak rozumiana rewolucja może nastąpić w wyniku powszechnych wyborów, w oparciu o obowiązującą Konstytucję RP, której zmiana dokonana zostałaby w sposób demokratyczny, będąc wyrazem woli większości społeczeństwa”. W tym kontekście, zdaniem KKW KPP, stosowanie środków przymusu państwowego jako sposobu wprowadzenia postulowanych zmian nie odróżnia KPP od innych partii działających w Polsce.

Podkreślił, że nacjonalizacja była przeprowadzona w wielu państwach, np. w Wielkiej Brytanii, i mieści się w regulacji art. 21 ust. 2 Konstytucji, który stanowi, że wywłaszczenie jest dopuszczalne jedynie wówczas, gdy jest dokonywane na cele publiczne i za słusznym odszkodowaniem.

Zdaniem KKW KPP, PG przytoczył zawężającą definicję pojęcia „rewolucja”, niezgodną chociażby z jego znaczeniem zaprezentowanym w Wikipedii.

KKW KPP uważa, że „partia rozumie dyktaturę proletariatu jako formę republiki demokratycznej. Proletariat jako klasa pracowników najemnych, stanowiąca największą grupę społeczną, w sposób demokratyczny (na zasadzie większościowej) może mieć wpływ na przemiany społeczno-ustrojowe. W tym miejscu zasadne jest przywołanie fragmentu «Manifestu Komunistycznego» «pierwszym krokiem rewolucji robotniczej jest wydzwignięcie proletariatu do stanowiska klasy panującej, wywalczenie demokracji»”.

Stwierdził także, że zawarte w publikacjach na łamach czasopisma „Brzask” wezwania do udziału w walce i strajkach należy odczytywać w kontekście kryzysu gospodarczego, który miał miejsce w trakcie ich powstawania. Podobnie stwierdzenia, że KPP ma charakter rewolucyjny, nie oznaczają odwołania do totalitarnych metod i praktyk działania.

KKW KPP stwierdził, że autorzy piszący do czasopisma „Brzask” często zamieszczali w swoich publikacjach treści, które były niezgodne z linią programową redakcji tego pisma, o czym czytelnicy byli informowani na jego ostatniej stronie.

Zdaniem KKW KPP, „[o]dwoływanie się przez członków partii do poprzednio istniejących partii komunistycznych w Polsce i publikowanie dokumentów historycznych związa-

nych z ich działalnością (przedwojenna KPP, PPR, PZPR), nie oznacza, że partia w sposób bezkrytyczny odnosiła się do ich działalności. Traktowanie publikowania materiałów historycznych jako promowania totalitaryzmu godziłoby między innymi w swobodę badań historycznych. Przywołane przez Prokuratora Generalnego materiały historyczne nie miały nic wspólnego z działalnością współczesnej KPP”.

KKW KPP uznał, że bezpodstawny jest zarzut gloryfikowania przez KPP stalinizmu, a w publikacjach historycznych na łamach czasopisma „Brzask” podkreślano osiągnięcia ustroju socjalistycznego w przeszłości. Nie wiązało to się jednak z aprobatą metod i praktyk totalitarnych, jakie miały wówczas miejsce.

Stwierdził, że odwoływanie się do „teoretycznego dorobku” Józefa Stalina nie jest równoznaczne z aprobatą dla jego osoby. Podobnie zresztą zamieszczenie na stronie internetowej artykułów autorstwa Józefa Stalina, mających w dużej mierze charakter historyczny („O podstawach leninizmu XX wieku”) nie świadczy o aprobacie dla osoby ich autora.

Podkreślił, że materiały te są dostępne również na forach i stronach historycznych czy przywoływane w różnorodnych publikacjach naukowych.

KKW KPP przytoczył fragment „wywiadów udzielonych przez przewodniczącego KPP K.S.:

«PRL-u nie można oceniać w czarno-białych kategoriach. Była to próba wprowadzenia socjalizmu, komunizmu w Polsce nigdy nie osiągnięto. Ludzie pracy zyskali spore zdobycze. Odbudowano kraj ze zniszczeń wojennych, zrekonstruowano na przykład warszawskie zabytki, wprowadzono reformę rolną oraz reformę edukacji, bezpłatną służbę zdrowia, zlikwidowano analfabetyzm i bezrobocie. Okres PRL-u to również czas industrializacji kraju. Powstały wielkie i nowoczesne zakłady przemysłowe – huty, stocznie, fabryki samochodów. Było to miarą awansu cywilizacyjnego następującego z bardzo niskiego punktu startowego – od biednego, głównie chłopskiego społeczeństwa, które przetrwało wyniszczającą wojnę. Nie wstydzimy się, że jesteśmy komunistami» – wywiad udzielony dla Onetu w dniu 17 stycznia 2020).

Na pytanie dla Notes from Poland: Jak KPP zapatruje się na historyczne osiągnięcia dowódców takich jak Józef Stalin czy Feliks Dzierżyński, którzy zdaniem prokuratury to «zbrodniarze»? K.S. udzielił następującej odpowiedzi: «Dla KPP najważniejsze są bieżące problemy, a nie historyczne rozważania. Z historii wyciągamy wnioski i odrzucamy to co się nie udało. Dzierżyński działał w warunkach chaosu oraz bezprawia po klęsce wojennej, burżuazyjnej reakcji, okrutnych działań zbrojnych sił rewolucji i kontrrewolucji. Dla umożliwienia normalizacji stosował środki adekwatne do sytuacji i można było rozpocząć mozolny proces odnowy gospodarczej w warunkach zupełnie dotychczas niepraktykowanych. Zmarł zanim go zakończono.

Stalin wprowadził dyktaturę i kult jednostki, swoje faktyczne jedynowładztwo i pozbył się oponentów jego władzy. Represje, obozy pracy, prześladowania opozycjonistów uważamy za niegodne z ideami komunizmu. Z drugiej strony zdołał skupić naród w momencie niemieckiej agresji i doprowadzić do zwycięstwa. Był też odpowiedzialny za zmiany i osłabienie armii, które były przyczyną pogromu Armii Czerwonej na początku wojny. Dla Polski wbrew zachodnim aliantom przyłączył ziemie zachodnie, bardziej rozwinięte i uprzemysłowione, niż obszary wschodnie przyłączone do ZSRR. Wszystko to są jednak przede wszystkim rozważania dla historyków, a nie działającej w roku 2020 partii. Obecne realia są zupełnie inne».

Zdaniem KKW KPP, odwoływanie się na łamach czasopisma „Brzask” do potrzeby rewolucji, w kontekście obchodów rewolucji październikowej, „nie oznacza, że chodzi tu o powstanie zbrojne, czy stosowanie przemocy. Walka i sprzeciw wobec kapitału może bowiem mieć formę pokojową”.

Według KKW KPP, „[p]ublikowanie historycznych dokumentów, a także link do strony na której m.in. znajdują się opracowania osób stosujących praktyki totalitarne, nie stanowi naruszenia przez partię art. 13 Konstytucji RP, ponieważ nie są one odzwierciedleniem linii programowej partii. (...)

Spółeczeństwo polskie może w sposób demokratyczny opowiedzieć się za innym ustrojem społeczno-ekonomicznym i politycznym. Wymaga to jednak czasu i dojrzałości społecznej. Wszelkie radykalne zmiany wymagają przyzwolenia społecznego”.

KKW KPP wskazał, że PG „odnosi się w dalszej części swojego wniosku, do procesu karnego, w którym redaktorzy «Brzasku» i strony internetowej oskarżeni byli o przestępstwo z art. 256 kk, sygn. akt [...]. Postępowanie w stosunku do sprawców zostało umorzone warunkowo. Jeżeli Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej wyrokiem z dnia 17.03.2020 r. umarzając warunkowo postępowanie karne uznał, że publikowanie na łamach «Brzasku» i na stronie internetowej niektórych wypowiedzi i dokumentów stanowiło czyn zabroniony, polegający na propagowaniu ustroju totalitarnego, to nie świadczy to o niezgodności celów partii zawartych w statucie, programie i działalności partii z art. 13 Konstytucji RP, ponieważ partia nie odwołuje się w tych dokumentach do totalitarnych metod i praktyk, ani nie stosuje ich w działaniu. Wprawdzie postępowanie w sprawie sygn. [...] zostało warunkowo umorzone i jest prawomocne, to oskarżeni rozważają możliwość skorzystania z nadzwyczajnych środków odwoławczych przewidzianych prawem krajowym i międzynarodowym”.

4. W piśmie z 20 sierpnia 2025 r. PG oświadczył, co następuje: „W związku ze stanowiskiem Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, wyrażonym mocą uchwały z dnia 6 marca 2024 r. w sprawie usunięcia skutków kryzysu konstytucyjnego lat 2015-2023 w kontekście działalności Trybunału Konstytucyjnego (M. P. poz. 198), oraz stanowiskiem Rady Ministrów, wyrażonym mocą uchwały nr 162 z dnia 18 grudnia 2024 r. w sprawie przeciwdziałania negatywnym skutkom kryzysu konstytucyjnego w obszarze sądownictwa (M. P. poz. 1068), informuję, że brak jest uzasadnienia do udziału Prokuratora Generalnego w rozprawie przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie o sygnaturze Pp 1/20. Naruszenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i prawa w działalności Trybunału Konstytucyjnego przybrały skalę, która uniemożliwia wykonywanie ustrojowych zadań w zakresie kontroli konstytucyjności prawa, w tym ochrony praw człowieka i obywatela.

W związku z wynikającą z art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasadą legalizmu, zgodnie z którą organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa, uwzględnienie w działalności organów władzy publicznej rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego wydanych z naruszeniem prawa będzie mogło zostać uznane za naruszenie zasady legalizmu przez te organy”.

II

Na rozprawie 1 października 2025 r. stawili się przedstawiciele Krajowego Komitetu Wykonawczego Komunistycznej Partii Polski.

Nie stawili się: wnioskodawca – Prokurator Generalny ani jego przedstawiciel. Wnioskodawca nie wycofał również wniosku do czasu rozpoczęcia rozprawy.

Trybunał postanowił odroczyć rozprawę na termin wyznaczony z urzędu. Przewodniczący składu orzekającego poinformował, że Trybunał zwróci się do wnioskodawcy z pytaniem, czy podtrzymuje wniosek.

III

Przewodniczący składu orzekającego, w związku z nieobecnością przedstawiciela wnioskodawcy na rozprawie, zwrócił się w piśmie z 1 października 2025 r. do Prokuratora Generalnego o zajęcie stanowiska, czy w dalszym ciągu podtrzymuje wnioszek.

W odpowiedzi Prokurator Generalny poinformował w piśmie z 30 października 2025 r., że „brak jest uzasadnienia do przedstawienia stanowiska (...) w przedmiocie podtrzymania wniosku Prokuratora Generalnego w sprawie o sygnaturze Pp 1/20. Ponadto stwierdził, że „[p]o kreacji Trybunału Konstytucyjnego zgodnie z konstytucyjnymi zasadami stanowisko Prokuratora Generalnego w przedmiocie podtrzymania wniosku w sprawie o sygn. Pp 1/20 zostanie niezwłocznie przedstawione”.

IV

1. W piśmie z 6 listopada 2025 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej (dalej: Prezydent) wystąpił z wnioskiem o stwierdzenie niezgodności:

1) celów wpisanej do ewidencji partii politycznych pod numerem EwP 152 partii politycznej Komunistyczna Partia Polski, tak określonych w preambule, art. 57 ust. 1 i 2 „Statutu Komunistycznej Partii Polski, Dąbrowa Górnicza, lipiec 2002” oraz „Programie Komunistycznej Partii Polski uchwalonym na IV Zjeździe, Dąbrowa Górnicza, grudzień 2015”, jak i wynikających z programowej działalności tej partii politycznej, z art. 13 w związku z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji – z powodu odwoływania się w programowych celach do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu oraz założenia stosowania przemocy w celu zdobycia władzy i wpływu na politykę państwa,

2) działalności partii politycznej Komunistyczna Partia Polski, przejawiającej się w odwoływaniu się w programowych publikacjach, wypowiedziach i innego rodzaju formach aktywności politycznej do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu oraz prezentowaniu założenia stosowania przemocy w celu zdobycia władzy i wpływu na politykę państwa, z art. 13 w związku z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji.

2. W uzasadnieniu wniosku Prezydent podniósł, że w pełni podziela i przytacza zarzuty oraz argumentację zawartą we wniosku Prokuratora Generalnego, wskazując, że dowody zawarte w aktach spraw przywoływanych we wniosku Prezydenta znajdują się w aktach sprawy wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego przez Prokuratora Generalnego. Prezydent powtórzył następnie argumentację, zawartą we wniosku Prokuratora Generalnego, przytaczając tożsame dowody.

Ponadto Prezydent wskazał, że komunizm wskutek zbrodniczej rewolucji bolszewickiej zmienił w sposób tragiczny oblicze Rosji i ogromnej części świata, a „[j]edną z największych ofiar komunizmu była i jest Polska”.

Zdaniem Prezydenta, „[h]istoria uczy nas, że ugrupowania o marginalnym poparciu społecznym drogą terroru i fałszerstw wyborczych potrafiły przejmować władzę w państwie, tak jak udało się to właśnie komunistom polskim z KPP/PPR za którymi stał zbrodniczy Związek Sowiecki. Dlatego też Państwo Polskie musi działać prewencyjnie, aby taka sytuacja nie powtórzyła się już nigdy więcej w historii naszego narodu.

Treści pochodzące z oficjalnych, partyjnych publikatorów oraz działalność Komunistycznej Partii Polski (KPP) są sprzeczne z porządkiem prawnym Rzeczypospolitej Polskiej, w którym najwyższe miejsce zajmuje Konstytucja RP. Cele i działalność KPP nawołują i prowadzą do rewolucji komunistycznej, grabieży prywatnej własności i zamiany obecnego ustroju demokratycznego na ustrój «demokracji socjalistycznej», będącego w istocie dyktaturą proletariatu, a więc zaprzeczeniem pojęcia demokracji. W porządku prawnym Rzeczypo-

spolitej Polskiej nie ma miejsca na partię, która gloryfikuje zbrodniarzy i reżimy komunistyczne odpowiedzialne za śmierć milionów istnień ludzkich, w tym naszych rodaków – obywateli Polski. W polskim porządku prawnym nie ma także miejsca na posługiwanie się symbolami, które jednoznacznie odwołują się do zbrodniczej ideologii komunizmu”.

3. *Petitum* wniosku Prokuratora Generalnego i wniosku Prezydenta były tożsame.

Prezes Trybunału Konstytucyjnego zarządził łączne rozpoznanie obydwu wniosków z uwagi na tożsamość ich przedmiotu.

4. W piśmie z 26 listopada 2025 r. Rzecznik Praw Obywatelskich poinformował, że nie zgłasza udziału w postępowaniu.

V

Na rozprawie 3 grudnia 2025 r. stawili się: przedstawiciel Prezydenta i przedstawiciele Krajowego Komitetu Wykonawczego Komunistycznej Partii Polski (dalej KKW KPP). Nie stawili się: Prokurator Generalny ani jego przedstawiciel.

Przedstawiciel KKW KPP złożył wniosek o odroczenie rozprawy oraz wnioski dowodowe, które Trybunał Konstytucyjny oddalił. Przedstawiciel Prezydenta złożył do akt sprawy wydruki ze strony KPP, w tym wydruki czasopisma „Brzask”. Przewodniczący składu orzekającego poinformował, że materiały te znane są Trybunałowi z urzędu.

Ponadto obecni na rozprawie uczestnicy postępowania podtrzymali stanowiska zajęte wcześniej w wersji pisemnej.

VI

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Regulacja postępowania w sprawie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych i częściowe umorzenie postępowania.

1.1. Zgodnie z art. 188 pkt 4 Konstytucji, Trybunał Konstytucyjny orzeka w sprawach zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych. Z wnioskiem w takiej sprawie do Trybunału mogą wystąpić następujące organy władzy państwowej: Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, 50 posłów, 30 senatorów, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prokurator Generalny, Prezes Najwyższej Izby Kontroli oraz Rzecznik Praw Obywatelskich (art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji).

Zgodnie z art. 81 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK; ustawa o organizacji TK), wniosek w sprawie zgodności z Konstytucją celów partii politycznej, określonych w statucie lub programie, lub działalności partii politycznej Trybunał rozpoznaje na zasadach i w trybie przewidzianym dla rozpoznawania wniosków w sprawie zgodności aktów normatywnych z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawami.

Rozpoznając wniosek w sprawie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych, Trybunał stosuje w pierwszej kolejności szczególną regulację ustawy o organizacji TK wprost odnoszącą się do procedury rozpoznania takiego wniosku, zgodnie z którą:

1) ciężar udowodnienia niezgodności z Konstytucją działalności partii politycznej spoczywa na wnioskodawcy (art. 82 ust. 1 u.o.t.p.TK),

2) wątpliwości, których nie można wyjaśnić, rozstrzyga się na korzyść partii politycznej (art. 82 ust. 2 u.o.t.p.TK),

3) do prowadzonych na rozprawie przesłuchań świadków, biegłych albo ujawniania dokumentów istotnych dla rozstrzygnięcia stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2025 r. poz. 46; dalej kodeks postępowania karnego, k.p.k.) – (art. 82 ust. 3 u.o.t.p.TK),

4) w celu zebrania i utrwalenia dowodów w sprawie zgodności z Konstytucją działalności partii politycznej Trybunał może, w drodze postanowienia, zlecić Prokuratorowi Generalnemu przeprowadzenie dochodzenia. Zakres dochodzenia określony w postanowieniu jest wiążący. Do dochodzenia stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania karnego (art. 82 ust. 4 u.o.t.p.TK).

W zakresie nieuregulowanym w ustawie o organizacji TK, z wyjątkiem wskazanych sytuacji, w których Trybunał stosuje odpowiednio przepisy kodeksu postępowania karnego, do postępowania w sprawie wniosku dotyczącego zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznej, zgodnie z art. 36 u.o.t.p.TK, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 1568, ze zm.; dalej: kodeks postępowania cywilnego lub k.p.c.).

Rozpoznając wniosek w sprawie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznej, Trybunał stosuje zatem odpowiednio przepisy kodeksu postępowania karnego wyłącznie w przypadku:

- 1) przesłuchania świadka przeprowadzanego na rozprawie,
- 2) przesłuchania biegłego przeprowadzanego na rozprawie,
- 3) ujawniania na rozprawie dokumentów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

W porównaniu z regulacją ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK z 1997 r.), na podstawie której Trybunał rozpoznawał dotychczasowe wnioski w sprawie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznej (zob. wyrok TK z 8 marca 2000 r., sygn. Pp 1/99, OTK ZU nr 2/2000, poz. 58 oraz postanowienia TK z: 16 lipca 2003 r., sygn. Pp 1/02, OTK ZU nr 6/A/2003, poz. 71; 17 grudnia 2007 r., sygn. Pp 1/07, OTK ZU nr 11/A/2007, poz. 165; 24 listopada 2010 r., sygn. Pp 1/08, OTK ZU nr 9/A/2010, poz. 115 i 6 kwietnia 2011 r., sygn. Pp 1/10, OTK ZU nr 3/A/2011, poz. 27), ustawa o organizacji TK wprowadziła zatem istotne *novum*. W ustawie o TK z 1997 r. uregulowano bowiem odmienną procedurę rozpoznawania: 1) wniosku w sprawie zgodności z Konstytucją celów partii politycznych, określonych w statucie lub programie oraz 2) wniosku w sprawie zgodności z Konstytucją działalności partii politycznych. W pierwszym przypadku, dotyczącym celów partii politycznych określonych w statucie lub programie, Trybunał rozpoznawał wniosek na zasadach i w trybie przewidzianym dla rozpoznania wniosków w sprawie zgodności aktów normatywnych z Konstytucją (art. 56 ustawy o TK z 1997 r.). W drugim przypadku, dotyczącym działalności partii politycznych, Trybunał rozpoznawał wniosek, stosując odpowiednio przepisy kodeksu postępowania karnego (art. 57 ust. 1 ustawy o TK z 1997 r.).

W obowiązującym stanie prawnym zarówno wniosek dotyczący celów partii politycznej określonych w statucie lub programie, jak i wniosek dotyczący działalności partii politycznej Trybunał rozpoznaje na zasadach i w trybie przewidzianym dla rozpoznawania wniosków w sprawie zgodności aktów normatywnych z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawami (art. 81 u.o.t.p.TK). Trybunał nie stosuje zasadniczo kodeksu postępowania karnego, za wyjątkiem przesłuchania na rozprawie świadków lub biegłych oraz ujawniania na rozprawie dokumentów istotnych dla rozstrzygnięcia (art. 82 ust. 3 u.o.t.p.TK), a w zakresie nieuregulowanym w ustawie o organizacji TK, poza trzema wyjątkami, gdy odpowiedniemu stosowaniu podlega kodeks postępowania karnego, stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego.

1.2. Na rozprawie 1 października oraz 3 grudnia 2025 r. nie stawiał się Prokurator Generalny (dalej: PG) ani jego przedstawiciel. Zgodnie z art. 95 ust. 1 zdanie pierwsze u.o.t.p.TK, obecność na rozprawie wnioskodawcy albo jego przedstawiciela lub pełnomocnika jest obowiązkowa. Zgodnie z art. 95 ust. 1 zdanie drugie u.o.t.p.TK, w razie niestawiennictwa prawidłowo zawiadomionego wnioskodawcy lub jego przedstawiciela Trybunał umarza postępowanie albo odracza rozprawę.

W związku z powyższym Trybunał, na podstawie art. 95 ust. 1 zdanie drugie u.o.t.p.TK, postanowił umorzyć postępowanie w zakresie wniosku PG, w związku z nieobecnością na rozprawie wnioskodawcy i jego przedstawiciela.

1.3. Trybunał uznał, że wszystkie niezbędne dokumenty i materiały znajdują się w aktach niniejszej sprawy. Powołał je Prezydent (dalej także: Wnioskodawca) w treści wniosku. Są to następujące dokumenty i materiały:

1) poświadczone za zgodność z oryginałem kopie akt sprawy Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej, sygn. akt [...] (inne sygnatury tej sprawy: [...]; dalej: akta o sygn. [...]),

2) poświadczone za zgodność z oryginałem kopie akt rejestrowych Sądu Okręgowego w Warszawie VII Wydział Cywilny Rodzinny i Rejestrowy, sygn. akt EwP 152 i VII NsRejEwPzm 33/15 (dalej: akta SO), zawierające m.in. Statut Komunistycznej Partii Polski (dalej: Statut KPP),

3) wydruki stron internetowych redagowanych przez Komunistyczną Partię Polski (dalej: KPP).

Akta o sygn. [...] zawierają również akta postępowania przygotowawczego, w tym poświadczone za zgodność z oryginałem kopie numerów czasopisma „Brzask”.

Wniosek Prezydenta w sprawie zakończonej niniejszym wyrokiem powołuje wyłącznie dokumenty i fakty zobrazowane w materiałach stanowiących część akt o sygn. [...]: artykuły opublikowane na łamach czasopisma „Brzask”, Statut KPP, Program Komunistycznej Partii Polski i inne materiały dostępne na stronie internetowej KPP, także prawomocny wyrok Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z 17 marca 2020 r. (sygn. akt [...]; dalej: wyrok SR) oraz dokumenty związane ze zgłoszeniem KPP do ewidencji partii politycznych.

W związku z treścią art. 82 ust. 1 u.o.t.p.TK, zgodnie z którym ciężar udowodnienia niezgodności z Konstytucją działalności partii politycznej spoczywa na wnioskodawcy oraz w związku z tym, że Prezydent w treści wniosku powołuje wyłącznie dokumenty i materiały znajdujące się już w aktach niniejszej sprawy, Trybunał nie dostrzegł zasadności przesłuchania na rozprawie świadków ani biegłych. Nie zaistniała również potrzeba ujawniania dokumentów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy na rozprawie, ponieważ wszystkie one wpłynęły do Trybunału przed jej rozpoczęciem lub są dostępne na stronie internetowej KPP w postaci kolejnych numerów czasopisma „Brzask” (zob. <https://kom-pol.org/brzask/>, dostęp: 30 listopada 2025 r.). Z powyższych powodów Trybunał nie dostrzegł również potrzeby zlecenia przeprowadzenia dochodzenia na podstawie art 82 ust. 4 u.o.t.p.TK.

1.4. Trybunał podkreślił, że w art. 81 u.o.t.p.TK ustawodawca ujął w kompetencjach TK oddzielnie:

1) cele partii politycznej, określone w statucie lub programie,

2) działalność partii politycznej.

Zgodnie z art. 49 ust. 1 u.o.t.p.TK, wniosek w sprawie zgodności z Konstytucją celów partii politycznej, określonych w statucie lub programie, zawiera także wskazanie statutu lub programu partii politycznej albo jego części, które budzą wątpliwości konstytucyjne.

Zgodnie z art. 49 ust. 2 u.o.t.p.TK, wniosek w sprawie zgodności z Konstytucją działalności partii politycznej zawiera także wskazanie opisu działalności partii politycznej, którą wnioskodawca chce poddać ocenie.

Z kolei konstytucyjną kompetencją Trybunału jest, zgodnie z art. 188 pkt 4 Konstytucji, orzekanie w sprawach zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych. Konstytucja nie ogranicza zatem kognicji TK do kontroli celów partii politycznych wyrażonych wyłącznie w ich statucie lub dokumencie nazwanym programem partii politycznej. Przeciwnie, z art. 188 pkt 4 Konstytucji wynika, że cel partii politycznej może podlegać rekonstrukcji także w oparciu o inne dowody.

Prokonstytucyjna wykładnia art. 81 u.o.t.p.TK prowadzi do konkluzji, że program partii, o którym stanowi wskazany przepis ustawy o organizacji TK, nie ogranicza się wyłącznie do dokumentu o takiej nazwie, przyjętego przez statutowe organy partii politycznej, ale wynika również z innych dokumentów programowych, propagowania programu partii w publikacjach przez nią wydawanych czy z wypowiedzi publicznych członków statutowych organów partii.

Ponadto posłużenie się przez ustrojodawcę w art. 188 pkt 4 Konstytucji spójnikiem „lub” oddzielającym cel partii politycznej od jej działalności, podobnie jak przez ustawodawcę w art. 81 u.o.t.p.TK, wskazuje na możliwość wzajemnego oddziaływania celów partii politycznej i jej działalności, która może stanowić częstokroć wyraz konkretnego sposobu rozumienia celów partii określonych w jej szeroko rozumianym programie, zwłaszcza wtedy, gdy program partii uchwalony przez jej statutowe organy posługuje się pojęciami ogólnymi i wieloznacznymi. Dostrzegł to również, jak można przypuszczać, ustawodawca, modyfikując procedurę rozpoznawania przez Trybunał Konstytucyjny wniosku w sprawie zgodności działalności partii politycznej z Konstytucją. Odstąpił od odpowiedniego stosowania kodeksu postępowania karnego i uregulował w art. 81 u.o.t.p.TK jednolicie postępowanie w sprawie wniosku dotyczącego zgodności z Konstytucją celów partii politycznych określonych w statucie lub programie oraz wniosku dotyczącego konstytucyjności działalności partii politycznej, nakazując w obydwu przypadkach procedowanie na zasadach i w trybie przewidzianym dla rozpoznawania wniosków w sprawie zgodności aktów normatywnych z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawami.

2. Przedmiot wniosku i przedmiot kontroli.

W niniejszej sprawie Prezydent wniósł o stwierdzenie niezgodności:

1) celów wpisanej do ewidencji partii politycznych pod numerem EwP 152 partii politycznej KPP, tak określonych w preambule, art. 57 ust. 1 i 2 „Statutu Komunistycznej Partii Polski, Dąbrowa Górnicza, lipiec 2002” oraz „Programie Komunistycznej Partii Polski uchwalonym na IV Zjeździe, Dąbrowa Górnicza, grudzień 2015” (dalej: Program KPP), jak i wynikających z programowej działalności tej partii politycznej, z art. 13 w związku z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji – z powodu odwoływania się w programowych celach do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu oraz założenia stosowania przemocy w celu zdobycia władzy i wpływu na politykę państwa,

2) działalności KPP, przejawiającej się w odwoływaniu się w programowych publikacjach, wypowiedziach i innego rodzaju formach aktywności politycznej do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu oraz prezentowaniu założenia stosowania przemocy w celu zdobycia władzy i wpływu na politykę państwa, z art. 13 w związku z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji.

Analiza treści *petitum* wniosku prowadzi do konkluzji, że obydwa jego punkty pozostają w relacji krzyżowania. W ten sposób Wnioskodawca ujął syntetycznie podnoszone w piśmiennictwie wątpliwości, że po latach funkcjonowania partii politycznej nie sposób jest oddzielić celu jej istnienia od całości jej działalności, wskazanych jako alternatywa nierozłączna w art. 188 pkt 4 Konstytucji, określającym zakres kognicji Trybunału.

Jak zauważają J. Podkowik i A. Mączyński, „[p]ojęcie celu partii politycznej zawarte w art. 188 pkt 4 ma charakter szeroki i nie redukuje się wyłącznie do określonej, docelowej

wizji polityki państwa, którą dana partia propaguje (zob. art. 11 ust. 1 zd. 2 *in fine* Konstytucji RP), czyli celu *sensu stricto*. Obejmuje również sposób jego realizacji («zasady działania»). Za szerokim rozumieniem celu podlegającego kontroli konstytucyjności przemawia brzmienie art. 11 i 13 Konstytucji RP. W art. 11 ust. 1 zd. 2 mowa jest o tym, że celem partii politycznej jest «wpływanie (...) na kształtowanie polityki państwa». Ustrojodawca definiuje zatem «cel partii politycznej» nie tyle w kategoriach programowych (materialnych) i jednorazowych, ile raczej jako utrzymującą się w czasie (ciągłą) możliwość oddziaływania na politykę państwa. Zakłada to istnienie zasad dookreślających sposób zrealizowania pożądanego przez partię docelowego kształtu państwa, ujętej w statutach, dokumentach programowych lub innych formach uzewnętrzniania treści, determinujących tożsamość ideową partii i to, do jakiego rezultatu ona zmierza» (A. Mączyński, J. Podkowik, uwagi do art. 188 Konstytucji, [w:] *Konstytucja RP. Komentarz*, t. II, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, s. 1165).

„[C]ele partii można też, pomocniczo, określać na podstawie deklaracji i wypowiedzi jej kierownictwa, można je też wyprowadzać z faktycznych działań podejmowanych przez partię polityczną. Możliwa jest bowiem sytuacja, gdy cele rzeczywiste pozostają ukryte za odbiegającymi od nich sformułowaniami oficjalnych dokumentów partii» (L. Garlicki, komentarz do art. 188 Konstytucji, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. V, red. L. Garlicki, Warszawa 2007, s. 29-30).

„Ustrojodawca, określając w art. 188 pkt 4 Konstytucji RP zakres kognicji TK, użył spójnika «lub», oznaczającego zazwyczaj alternatywę łączną. Wskazuje to, że mamy do czynienia z dwoma odrębnymi kompetencjami, które mogą być wykonywane łącznie (zob. np. M. Krzemiński, *Kontrola konstytucyjności [celów i działalności partii politycznych w Polsce* [w:] *Konstytucja i sądowe gwarancje jej ochrony. Księga jubileuszowa Profesora Pawła Sarnieckiego*, Kraków 2004], s. 103). Nie należy tracić z pola widzenia, że obydwie sfery, do których odnosi się art. 188 pkt 4 Konstytucji RP, niejednokrotnie się przenikają. Może się zdarzyć, że określona aktywność partii politycznej albo jej członków będzie mieściła się w ramach «celu», a jednocześnie będzie przejawem «działalności» (np. propagowanie totalitarnego ustroju państwa)» (A. Mączyński, J. Podkowik, uwagi do art. 188... s. 1164).

Oddzielenie celu partii politycznej od jej działalności, podobnie jak przeprowadzenie dychotomicznego podziału na sferę jej programu i działalności, wydaje się po prostu błędnym podejściem i nie oddaje w pełni intencji twórców Konstytucji. Główną funkcją art. 188 oraz art. 13 i art. 11 Konstytucji jest bowiem gwarancja, że określony typ partii politycznej nie będzie funkcjonował w przestrzeni publicznej.

Trybunał przypominał, że zgodnie z zasadą *falsa demonstratio non nocet* o przedmiocie kontroli w sprawie rozpoznawanej przez Trybunał Konstytucyjny nie przesądza treść *petitum* wniosku, tylko faktyczna intencja wnioskodawcy, jeśli jej rekonstrukcja, oparta na uzasadnieniu wniosku, wskazuje, że intencja wnioskodawcy nie została precyzyjnie wyrażona w *petitum* wniosku.

W *petitum* wniosku Prezydenta oddzielono cele KPP, w tym wynikające z jej programowej działalności (pkt 1 *petitum*), od działalności KPP przejawiającej się, zdaniem Wnioskodawcy, w odwoływaniu się w programowych publikacjach, wypowiedziach i innego rodzaju formach aktywności politycznej do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu. W toku analizy przeprowadzonej w uzasadnieniu wniosku wykazywano jednak, że zawarty w *petitum* podział jest niemożliwy do precyzyjnego uchwycenia.

Po przeprowadzeniu analizy Statutu KPP, jej programu, działalności programowej, wypowiedzi programowych, deklaracji programowych, publikacji programowych, Wnioskodawca podsumował, że „w niniejszym wniosku zarzucono niekonstytucyjność zarówno celu, jak i działalności KPP” (s. 58 wniosku). Przyczyną takiego stanu rzeczy jest wskazany w uzasadnieniu wniosku oraz potwierdzony w piśmiennictwie brak możliwości przeprowadzenia

dychotomicznego podziału na cel i działalność partii politycznej w ramach kontroli następczej, sprawowanej przez TK na podstawie art. 188 pkt 4 Konstytucji.

Liczne przytoczone przez Prezydenta wypowiedzi programowe liderów KPP określają zarówno cel partii, jak i stanowią jej działalność. Z kolei wydawanie czasopisma, kolportowanie materiałów programowych i zamieszczanie różnych treści w Internecie jest bardzo istotną częścią aktywności pozaparlamentarnej partii politycznej. Realizuje ona większość funkcji przypisywanym partiom politycznym w piśmiennictwie prawnokonstytucyjnym, gdy partia, tak jak KPP, nie wystawia zasadniczo kandydatów w wyborach parlamentarnych.

Przeprowadzenie ścisłej granicy między celami a działalnością partii politycznej, zwłaszcza rekonstruowanymi w oparciu o trwającą działalność programową partii, w ramach przeprowadzanej przez TK kontroli następczej, po latach działalności partii politycznej, jest zasadniczo niemożliwe, czego *nota bene* dowiódł Wnioskodawca, próbując uzasadnić podział przeprowadzony w *petitum* wniosku, aby ostatecznie od tego podziału odstąpić, posługując się w konkluzjach koniunkcją „celu (...) i działalności”.

W związku z powyższym Trybunał Konstytucyjny, podzielając trafność tej konkluzji w zakresie najtrafniejszej metody uchwycenia przedmiotu kontroli, stosując zasadę *falsa demonstratio non nocet*, poddał kontroli zgodność celów i działalności KPP z art. 13 w związku z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji.

3. Komunistyczna Partia Polski – podmiot objęty wnioskiem.

Partia polityczna jest dobrowolną organizacją, występującą pod określoną nazwą, stawiającą sobie za cel udział w życiu publicznym przez wywieranie metodami demokratycznymi wpływu na kształtowanie polityki państwa lub sprawowanie władzy publicznej (art. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych, Dz. U. z 2023 r. poz. 1215; dalej: ustawa o partiach politycznych).

KPP została wpisana do ewidencji partii politycznych (dalej: ewidencja) postanowieniem Sądu Okręgowego w Warszawie (dalej: SO w Warszawie) z 9 października 2002 r., sygn. akt Ew P 152. Zgłoszenie do ewidencji miało miejsce 4 września 2002 r., w rubryce 3 wpisano pełną nazwę partii „Komunistyczna Partia Polski”, a także skrót „KPP” oraz siedzibę w Dąbrowie Górniczej. W rubryce 4 wpisano: „w/g wzoru załączonego do wniosku na k. 14”, co oznacza, że jest on określony w załączniku nr 3 do zgłoszenia KPP do ewidencji partii politycznych, zatytułowanym „wzory symboli Komunistycznej Partii Polski”. Znajdują się w nim wzory graficzne „Godła Komunistycznej Partii Polski”, „Sztandaru Komunistycznej Partii Polski ze skrótem jej nazwy” oraz „Sztandaru Komunistycznej Partii Polski z jej nazwą”.

Statut KPP załączony do wniosku o wpis do ewidencji liczy 58 artykułów i jest poprzedzony wstępem.

Zgodnie z art. 1 Statutu KPP jest ona „partią polityczną, działającą w ramach porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej”. Statut KPP zawiera przepisy ogólne (Rozdział I), Rozdział II („Nabycie i utrata członkostwa”), Rozdział III („Prawa i obowiązki członków”), Rozdział IV („Ogólne zasady funkcjonowania Partii i wyboru jej władz, centralizm demokratyczny”), Rozdział V („Struktura organizacyjna Partii”), Rozdział VI („Centralne organy Partii”), zawierający oddziały poświęcone Zjazdowi i Konferencjom, Krajowemu Komitetowi Wykonawczemu, Krajowej Komisji Statutowo-Rewizyjnej i Krajowemu Sądowi Koleżeńskiemu), Rozdział VII („Terenowe organy Partii”), Rozdział VIII („Majątek Partii i jej Fundusze”).

W Rozdziale IX Statutu KPP („Symbole Partii”), w art. 57 postanowiono, że: „1. Godłem Partii jest znak sierpa i młota. 2. Sztandar Partii jest koloru czerwonego. Z jednej jego strony umieszczone jest hasło «Proletariusze wszystkich krajów, łączcie się!», z drugiej na-

zwa Partii lub jej skrót. Na środku znajduje się godło Partii w kolorze złotym. 3. Hymnem Partii jest «Międzynarodówka». 4. Skrót nazwy Partii brzmi: KPP”.

Ostatni rozdział Statutu KPP reguluje zagadnienia zmiany w statucie oraz zasady likwidacji partii.

Z Ewidencji Partii Politycznych prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Warszawie wynika, że Statut KPP nie podlegał zmianom (<https://bip.warszawa.so.gov.pl/rejestr-partii/1904/26/komunistyczna-partia-polski>, dostęp 30 listopada 2025).

Zgodnie z art. 3 Statutu KPP, do reprezentowania partii na zewnątrz oraz do składania oświadczeń woli w imieniu partii uprawnieni są członkowie Prezydium Krajowego Komitetu Wykonawczego jednoosobowo. Zgodnie z art. 28 ust. 1 Statutu KPP Krajowy Komitet Wykonawczy wybiera spośród swoich członków Prezydium, w tym: Przewodniczącego, Sekretarza i Skarbnika.

Aktualnie skład KKW KPP jest następujący: Beata Karoń – przewodnicząca, Jakub Chudy – sekretarz i skarbnik, Marcin Adam, Tomasz Próchnicki, Bartosz Bieszczad – członkowie (<https://bip.warszawa.so.gov.pl/rejestr-partii/1904/26/komunistyczna-partia-polski>, dostęp 30 listopada 2025 r.).

4. Wzorce kontroli.

4.1. Art. 13 Konstytucji stanowi, że „[z]akazane jest istnienie partii politycznych i innych organizacji odwołujących się w swoich programach do totalitarnych metod i praktyk działania nazizmu, faszystów i komunizmu, a także tych, których program lub działalność zakłada lub dopuszcza nienawiść rasową i narodowościową, stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa albo przewiduje utajnienie struktur lub członkostwa”.

Zakazane jest zatem istnienie partii, która odwołuje się w swoim programie do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu. Art. 13 Konstytucji zawiera szeroko ujętą formułę „partii politycznych (...) odwołujących się (...) do totalitarnych metod i praktyk działania (...) komunizmu”. W szczególności w przepisie Konstytucji ustrojodawca nie użył określenia „odwołujących się wprost” czy też „odwołujących się bezpośrednio”. Przeciwnie, szerokie ujęcie zagadnienia skutkuje wykluczeniem przez Konstytucję partii politycznych odwołujących się w każdy sposób i w każdej formie, także zatem pośrednio, w swoich programach „do totalitarnych metod i praktyk działania (...) komunizmu”. Hipotezę art. 13 Konstytucji spełnia zatem każda partia polityczna, w której programie takie odwołanie zostanie zawarte.

Totalitarne metody i praktyki działania komunizmu zmierzają przede wszystkim do wprowadzenia w praktyce idei Marksa, Engelsa i Lenina oraz pozostają ściśle związane z charakterystyką państwa totalitarnego. Natomiast „[t]otalitarny charakter państwa można zdefiniować w prosty sposób za pomocą czterech cech: polityczny monopol jednej partii, na czele której stoi charyzmatyczny przywódca i która staje się partią państwową poprzez absorpcję prerogatyw rządowych i administracyjnych państwa, z korzyścią dla tej partii; monopol ideologii oddziałujący na wszystkie dziedziny: filozofię, naukę, historię, sztukę itp. oraz sposoby jego rozpowszechniania poprzez prasę, wydawnictwa, edukację, media itp., monopol na informację zapewniony przez powszechną cenzurę; monopol państwa-partii na zarządzanie wszelkimi środkami produkcji i dystrybucją dóbr materialnych dzięki zniesieniu własności prywatnej; wreszcie terror, któremu poddawane są masy i który jest używany jako narzędzie władzy. Oczywiście w zależności od momentu można zaobserwować występowanie tych cech z mniejszą lub większą intensywnością” (S. Courtois, *Lenin. Wynalazca totalitaryzmu* (fragment książki), „Wszystko co Najważniejsze” nr 66/2024, <https://wszystkoconajwazniejsze.pl/prof-stephane-courtois-lenin-wynalazca-totalitaryzmu/>). „Włoski historyk Emilio

Gentile zaproponował w 2001 roku dokładniejszą definicję, która odnosi się zarówno do komunizmu, jak i do faszyzmu Mussoliniego oraz nazizmu Hitlera: Fenomen totalitaryzmu można zdefiniować jako nową, bezprecedensową formę doświadczenia dominacji politycznej realizowaną przez ruch rewolucyjny, który wyznaje fundamentalistyczną koncepcję polityki, która walczy na rzecz uzyskania monopolu władzy i która, po jej zdobyciu, w sposób legalny lub nielegalny, kieruje istniejącym reżimem lub go przekształca i buduje nowe państwo oparte na reżimie jednopartyjnym i systemie policyjnym oraz terrorze jako narzędziu permanentnej rewolucji ukierunkowanej na «wrogów wewnętrznych». Głównym celem ruchu totalitarnego jest podbój i transformacja społeczeństwa, to znaczy podporządkowanie, integracja i homogenizacja rządzonych na zasadzie pierwszeństwa polityki w stosunku do wszelkich innych aspektów ludzkiej egzystencji. Jest ono interpretowane według kategorii, mitów i wartości ideologii palingenetycznej, dogmatyzowanej w ramach religii politycznej, która ma na celu kształtowanie jednostki i mas poprzez rewolucję antropologiczną, tak aby stworzyć nowy typ człowieka przeznaczonego do realizacji wyłącznie działań rewolucyjnych i imperialistycznych partii totalitarnej. Ostatecznie chodzi o stworzenie nowej cywilizacji o charakterze ponadnarodowym i ekspansjonistycznym” (*ibidem*).

Z kolei C.J. Friedrich i Z. Brzeziński wskazali następujące cechy charakterystyczne totalitaryzmu:

„1. Skonkretyzowana ideologia, stanowiąca oficjalny system doktrynalny opisujący wszystkie życiowe aspekty ludzkiej egzystencji, do której muszą się dostosować wszyscy żyjący w społeczeństwie, ostatecznie choćby biernie. Ideologia ta w sposób charakterystyczny jest skoncentrowana na projektowaniu końcowego stanu ludzkości. Słowem, zawiera element chiliastyczny, oparty na radykalnym odrzuceniu istniejącego społeczeństwa, proponując zdobycie świata dla nowego.

2. Masowa monopartia, zwykle kierowana jednoosobowo, przez «dyktatora», a skupiająca stosunkowo niewielki procent całej populacji (tak do 10 procent) mężczyzn i kobiet, stanowiących rdzeń, którzy w sposób namiętny i bez wahania poświęcają się dla ideologii i wspierają każde działania mające na celu jej propagowanie. Partia tego typu ma charakter hierarchiczny, jest zorganizowana w sposób oligarchiczny, stoi ponad lub stanowi jedno z biurokracją rządową.

3. System terroru, tak fizycznego jak i psychicznego, pod kontrolą partii i tajnej policji, za pomocą którego przywódcy wspierają, ale i kontrolują partię. Cechą charakterystyczną jest to, że nie jest on skierowany wyłącznie przeciwko jawnym «wrogom» ustroju, ale także wobec mniej lub bardziej arbitralnie wybranym segmentom populacji. Terror tajnej policji i presja społeczna kierowana przez partię systematycznie używają zdobyczy nowoczesnej nauki, szczególnie zaś psychologii.

4. Warunkowany rozwojem technologicznym prawie całkowity monopol partii i rządu na wszystkie środki komunikacji masowej, takie jak prasa, radio i telewizja.

5. Podobnie warunkowany technicznie prawie całkowity monopol na posiadanie i używanie wszelkiej broni wojskowej.

6. Centralna kontrola i kierownictwo nad całą ekonomią za pomocą biurokratycznej koordynacji formalnie niezależnych firm, wraz ze znajdującymi się w nich związkami zawodowymi i innymi zorganizowanymi grupami społecznymi” (C.J. Friedrich, Z. Brzeziński, *Totalitarian Dictatorship and Autocracy*, Nowy Jork 1966 (1956), s. 22 – cyt. za A. Wielomski, *Istota totalitaryzmu. Wokół teorii Zbigniewa Brzezińskiego i Carla Friedricha*, „Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem”, t. 43, nr 2/2021, s. 174).

S. Courtois napisał również, że „7 listopada 1997 roku, trudno bowiem byłoby pominąć tak ważną rocznicę, została wydana we Francji, a następnie w całej Europie, przetłumaczona ostatecznie na 26 języków «Czarna księga komunizmu» [polskie wydanie: S. Courtois, N. Werth, J. Panné, A. Paczkowski, K. Bartosek, J. Margolin, *Czarna księga komunizmu*.

Zbrodnie, terror, prześladowania, Warszawa 2001], która wywołała niemałe zamieszanie. Jej najnowszą częścią był rozdział poświęcony leninowskiemu okresowi władzy sowieckiej, w którym Nicolas Werth przedstawił masę niepublikowanych do tej pory informacji o osobistym udziale Lenina w doprowadzeniu do wojny domowej, terrorze, tworzeniu systemu obozów koncentracyjnych, masowych mordach dokonywanych na bezbronnych cywilach i użycia głodu jako broni masowej zagłady wobec jego przeciwników. Cały komunistyczny i lewicowy lud, aż do premiera i byłego trockisty Lionela Jospina, który uwierzył w wymyśloną przez Chruszczowa legendę, był przerażony tym świętokradztwem i głośno się mu przeciwstawiał. Jednak z zawartości archiwów wynikało, że Stalin był jedynie pilnym uczniem swojego mistrza. Represje, terror używany jako jedno z narzędzi władzy, fałszowane procesy, masowa eksterminacja przeciwników prowadzona według kryteriów klasowych, tłumienie własności prywatnej, miazdżenie chłopstwa i krnąbrnej klasy robotniczej, utworzenie systemu obozów koncentracyjnych, wygnania niepożądanych obywateli, powszechna cenzura, eksport rewolucji za granicę, zbrojne ataki na niepodległe kraje były elementami władzy stalinowskiej trwającej od 1920 do 1953 roku, które zostały wprowadzone już w czasach Lenina i przez niego samego. W taki oto sposób człowiek, który swego czasu uchodził za chwalebny symbol komunistów «od Atlantyku po Ural» nagle stał się uosobieniem ucisku, zbrodni i tragedii” (S. Courtois, *Lenin...*).

Mając miejsce przed wydaniem *Czarnej księgi komunizmu* prace Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego (dalej: KKZN) wskazują jednak, że to co było nowością we Francji, państwie niedotkniętym totalitarnym reżimem komunizmu, z perspektywy doświadczeń polskich stanowiło wiedzę powszechną wśród twórców Konstytucji. Intencje towarzyszące ukształtowaniu treści art. 13 Konstytucji najlepiej obrazuje przebieg prac na posiedzeniach KKZN.

W art. 32 ust. 3 obywatelskiego projektu konstytucji proponowano następujący przepis: „Zakazane jest istnienie partii politycznych i stowarzyszeń o programie totalitarnym w tym nazistowskim i komunistycznym, a także tych których program lub działalność zakłada lub dopuszcza stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa, albo przewiduje utajnienie struktur względnie członkostwa”.

W trakcie posiedzenia KKZN przedstawiciel pełnomocnika obywatelskiego projektu konstytucji Michał Drozdek stwierdził: „Dlaczego *expressis verbis* wyliczyliśmy partie nazistowskie i komunistyczne? Ze względu na to, że stworzyły one systemy, które doprowadziły w XX wieku do największych zbrodni w skali ludzkości. Naród polski ma prawo zapisać w swojej konstytucji, że takich partii sobie nie życzy i ma prawo nazwać je po imieniu. Chodzi o partie nazistowskie i komunistyczne. Uważam że ten artykuł ma znaczenie moralne, a nie tylko prawne. Prawne znaczenie wyczerpuje się przez opis cech tych partii. Nazwanie ich z imienia ma znaczenie moralne. Konstytucja nie jest tylko regulaminem, ale jest także aktem o znaczeniu moralnym”.

Posel Jerzy Wiatr (SLD) zapytał: „Gdyby do konstytucji został wpisany zakaz działania partii komunistycznych, to czy to znaczyłoby że w nazwie partii nie wolno posłużyć się określeniem «komunistyczna» – a więc istniejący legalnie Związek Komunistów RP «Proletariat» powinien zostać zdelegalizowany – czy też jakieś ciało ustalałoby, które partie są komunistyczne, a które nie? Bliski dostojnemu przedstawicielowi projektu obywatelskiego «Tygodnik Solidarność» z reguły o SdRP pisze jako o partii komunistycznej. Czy panowie chcecie iść tak daleko i nas też zdelegalizować, czy też będziecie łagodniejsi?”

Przedstawiciel pełnomocnika obywatelskiego projektu konstytucji, Michał Drozdek: Nie ma takiej obawy, dopóki SdRP nie stosuje metod, którymi posługiwały się rządzące partie komunistyczne w dawnych czasach, nawet jeśli socjaldemokracja wywodzi się z tamtej przeszłości. Dlatego często publicyści w skrócie określają SdRP jako partię komunistyczną. Jest to język publicystyczny, a nie prawny. Wyraźnie postulowaliśmy, żeby o sprzeczności

działań z porządkiem konstytucyjnym decydował Sąd Najwyższy, który powinien rozważyć, co należy rozumieć przez pojęcie «komunizm» (Biuletyn Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, nr 13/1995, s. 44-45).

Poseł Wojciech Borowik przedłożył propozycję treści następującego przepisu (miał to być wówczas art. 11 ust. 3): „Zakazane jest istnienie partii politycznych i organizacji odwołujących się w swoich programach do totalitarnych metod i praktyk działania nazizmu, faszyzmu i komunizmu, a także tych, których program lub działalność zakłada lub dopuszcza stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa, albo przewiduje utajnienie struktur lub członkostwa”.

Senator P. Andrzejewski zaproponował dodanie do projektu konstytucji następującego przepisu: „Zakazane jest istnienie partii politycznych i stowarzyszeń o programie totalitarnym, w tym nazistowskim i komunistycznym, a także tych, których program lub działalność zakłada lub dopuszcza stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa, albo przewiduje utajnienie struktur względnie członkostwa”.

Poseł Henryk Kroll zaproponował dodanie do poprawki posła W. Borowika po wyrazach „których program lub działalność zakłada” wyrazów „nienawiść rasową lub narodowościową”.

Senator Andrzejewski przychylił się do treści zaproponowanej przez posła Borowika, natomiast w następujący sposób ustosunkował się do propozycji posła Krolla:

„Nie jest to problem tego, czy akceptujemy treść, lecz jest problem czy przypadkiem nie chodzi o zatarcie genezy. Ja nie podejrzewam posła H. Krolla o nic innego. Chcę jednak bardzo zdecydowanie powiedzieć, że zarówno w programie nazistowskim jak i w programie ortodoksyjnym stalinowsko-komunistycznym, nienawiść rasowa i narodowościowa jest zawarta *implicite*. Katalog ten można oczywiście poszerzyć jeszcze o kilka elementów wymienających negatywne cechy partii i innych organizacji. (...) Nie wyrażam sprzeciwu, lecz zwracam uwagę, że propozycja posła H. Krolla zaciemnia zapis precyzyjny i skutecznie odwołujący się do zasad. (...) Chcę zapewnić posła H. Krolla, że nasze intencje są zgodne, zwłaszcza że szczególnie dzisiaj jesteśmy narażeni i ma to charakter wyszczególnienia zaporowego, gdyż cechy partii nazistowskich czy totalitarnych i innych niewątpliwie – *implicite* – wszystkie te elementy zawierały, a nawet więcej, jeśli chodzi o metody działania. Natomiast wobec poprzednio istniejącego antysemityzmu, wobec dzisiaj szerzącego się powszechnie i instrumentalnie traktowanego antypolonizmu, który coraz bardziej rozpełza się na świecie w sposób niebezpieczny, proponowany zapis ma charakter ostrzegawczy” (Biuletyn Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, nr 43/1997, s. 80).

Zaproponowane rozwiązanie spotkało się z krytyką ze strony części posłów. Poseł Marek Borowski (SLD) wskazał, że „zaproponowana formuła odbiega od formuły pierwotnej, a to w tym celu, aby w zupełności wykluczyć możliwość zakazu funkcjonowania partii, które nazywają się partiami komunistycznymi. Partie o takiej nazwie funkcjonują dzisiaj w państwach demokratycznych.

Niektóre z tych partii mają swoich przedstawicieli w Radzie Europy i Parlamencie Europejskim. Sedno problemu polega na tym, że partie te – czy się tak nazywają, czy też nie – nie mogą w swoich programach odwoływać się do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu, a więc tych metod i praktyk, które zostały powszechnie potępione. Jest to sprawa zasadnicza.

Nie jest więc ważne, czy partia nazywa się komunistyczna, czy też nie. Mamy dzisiaj przykłady partii, które nie nazywają się komunistyczne, a nawet twierdzą, że walczą z komunizmem, ale często proponują rozwiązania, które odwołują się do pewnych praktyk znanych z przeszłości, z którą partie te podobno walczą” (Biuletyn Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, nr 43/1997, s. 81).

Z kolei poseł Izabella Sierakowska (SLD) stwierdziła: „Mimo wyjaśnień posła M. Borowskiego mam pewne wątpliwości. Na świecie – w Europie – istnieją partie komunistyczne. Również w Polsce istnieje partia komunistyczna, która nazywa się «Proletariat». Jest to partia komunistyczna, która nie ma nic wspólnego z totalitaryzmem i stalinowskim komunizmem. Jednakże znając polską rzeczywistość boję się, że poza nawias życia politycznego, społecznego i publicznego będą wyrzucani członkowie tej partii. (...) Znając polską rzeczywistość nie mogę poprzeć dyskutowanej poprawki” (Biuletyn Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, nr 43/1997, s. 81). Odpowiedział poseł Tadeusz Mazowiecki: (...) „poseł I. Sierakowskiej chcę powiedzieć, iż mam nadzieję, że organizacja, o której mówiła nie odwołuje się do totalitarnych metod rządzenia. Uważam jednak, że problem doświadczeń współczesnej epoki zasługuje na nazwanie w nowej konstytucji. W związku z tym wyrażam uznanie dla tych członków SLD, którzy popierają zaproponowane brzmienie” (Biuletyn Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, nr 43/1997, s. 83).

W wyniku dyskusji poseł Wojciech Borowik (UP), po konsultacji z senatorem P. Andrzejewskim, zaproponował następujące brzmienie art. 12a (obecnego art. 13 Konstytucji):

„Zakazane jest istnienie partii politycznych i innych organizacji odwołujących się w swoich programach do totalitarnych metod i praktyk działania nazizmu, faszyzmu i komunizmu, a także tych, których program lub działalność zakłada lub dopuszcza nienawiść rasową i narodowościową, stosowania przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa, albo przewiduje utajnienie struktur lub członkostwa”. Następnie poseł Borowik wskazał, że „punktem wyjścia nowej konstytucji jest godność człowieka. Nie było systemów gorszych od tych, które wymienia dyskutowany przepis, jeżeli chodzi o skalę i zakres pogwałcenia godności człowieka. Takiej praktyki nie było w żadnym innym doświadczeniu ludzkości i w żadnym innym ustroju politycznym. Dlatego też kwestie powinny być nazwane i określone. Gdyby (...) było to tylko doświadczenie historyczne, to przepis konstytucji nie byłby potrzebny. Jest jednak tak, że doświadczenia te są jeszcze dzisiaj na kuli ziemskiej doświadczeniem wielu narodów i państw. Uważam więc, że to odwołanie bezpośrednio zawarte w projekcie konstytucji jest memento dla naszego narodu, aby być ostrożnym w posługiwaniu się czymś, co może być potem bardzo niebezpieczne i może przynieść ogromne konsekwencje dla naszego społeczeństwa” (Biuletyn Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, nr 43/1997, s. 83).

Z perspektywy twórców Konstytucji nie było wątpliwości, że totalitarne metody i praktyki działania są immanentną częścią komunizmu w jego praktycznym wymiarze, znanym z autopsji członkom KKZN, oraz to, że w Europie Zachodniej komunizm funkcjonował wyłącznie jako idea, w oderwaniu od powszechnej znajomości jego realiów w ZSRR i państwach od niego zależnych. Znaczenie totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu nie budziło jednak sporów w trakcie prac nad konstytucją.

W piśmiennictwie prawnokonstytucyjnym wskazano, że „[d]otatkowych elementów, które mogą służyć do dokonania wykładni celowościowej przepisu art. 13, dostarcza jednak Preambuła Konstytucji. (...) [W]skazując na «ogólnoludzkie wartości» przyświecające jej twórcom, nawiązuje do «najlepszych tradycji Pierwszej i Drugiej Rzeczypospolitej», pomijając okres funkcjonowania PRL. Ponadto stwierdza, iż «możliwość suwerennego i demokratycznego» stanowienia o losie Ojczyzny nastąpiła dopiero w 1989 r., a więc w chwili załamania się systemu komunistycznego w Polsce. Ze względu na to, słowa Preambuły: «pomni gorzkich doświadczeń z czasów, gdy podstawowe wolności i prawa były w naszej Ojczyźnie łamane» odnieść należy do jedyne go nie wzmiankowanego pozytywnie w treści Preambuły okresu w ostatnich dziejach Polski, a mianowicie do czasów, gdy funkcjonowały na jej terytorium rządy faszystowskie (nazistowskie), a następnie komunistyczne.

Umieszczenie w Konstytucji przepisu art. 13 należy więc odczytywać jako użyteczną gwarancję realizacji pragnienia ustawodawcy wyrażonego w Preambule słowami: «pragnąc

na zawsze zagwarantować prawa obywatelskie» – nie zaś jako naruszenie tych praw. Wola ustawodawcy niedopuszczenia do powstania w Polsce rządów komunistycznych czy faszystowskich wiąże się z zakazem działalności partii, które pragnęłyby takie rządy wprowadzić. W tym kontekście przyjąć należy, iż ustawodawca zakłada, że nazizm, faszyzm i komunizm są totalitarne ze swojej istoty (co wykazuje także praktyka historyczna, w tym wskazana w Preambule). W przepisie art. 13 nie chodzi zatem o zakaz np. odwoływania się w programie partii tylko do takich metod czy praktyk działania faszyzmu lub komunizmu, które byłyby totalitarne, lecz do jakichkolwiek metod i praktyk faszyzmu czy komunizmu, ponieważ są one totalitarne. Stąd właśnie użycie przymiotnika «totalitarne» w treści przepisu” (J. Majchrowski, *Status prawny partii komunistycznej w Polsce współczesnej*, [w:] *Historia et Ius, Księga pamiątkowa ku czci ks. prof. H. Karbownika*, red. A. Dębiński, G. Górski, Lublin 1998, s. 606).

4.2. Trybunał Konstytucyjny podzielił opinię wyrażoną w piśmiennictwie historycznym, zgodnie z którą, „[w] Polsce termin «komunizm» w odniesieniu do PPR i PZPR budzi u wielu osób, nie wyłączając historyków, istotne zastrzeżenia. Większość szeregowych członków owych partii nie utożsamiała się z komunistami, panujący system określany był jako «demokracja ludowa», a w ostatnich dekadach swego istnienia jako «realny socjalizm». W języku polityki i propagandy słowo «socjalizm» zastąpiło słowo «komunizm». Był więc «blok socjalistyczny», «kraje socjalistyczne», «świat socjalistyczny». Nie wdając się w dyskusję terminologiczną, konsekwentnie (...) [należy używać] tu pojęcia «komunizm», ponieważ oddaje ono genezę i charakter tej formacji, mimo jej ewolucji i różnicowania się światowego ruchu komunistycznego, zwłaszcza po 1956 r.” (K. Kersten, *Wstęp do polskiego wydania*, [w:] *Czarna księga komunizmu...*, s. 10).

W znaczeniu przyjętym w publikacjach historycznych komunizm w Polsce miał miejsce w latach 1945-1989, a różne konstrukcje semantyczne, mające na celu zaciemnienie związków ideowych i programowych między Polską Zjednoczoną Partią Robotniczą a Manifestem komunistycznym i tezami programowymi W.I. Lenina, wpisują się w metody działania komunizmu, którego podstawowym narzędziem propagandowym, w najpełniejszy sposób urzeczywistnionym w Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, była manipulacja oparta na zmianie znaczenia słów, wcześniej ugruntowanego w kulturze europejskiej. Trybunał przypomniał, że żołnierze Armii Krajowej byli nazywani faszystami, zdrajcami i kolaborantami w oficjalnej propagandzie komunistycznej na ziemiach polskich, polscy bohaterowie narodowi jak np. rotmistrz Witold Pilecki, generał August Fieldorf „Nil” czy major (pośmiertnie awansowany do stopnia pułkownika) Zygmunt Szendzielarz „Łupaszka” zostali na tej podstawie skazani na karę śmierci przez komunistyczny reżim okupacyjny zainstalowany w latach 1944-1945 na ziemiach polskich. Morderstwo zostało zatem nazwane karą śmierci za zdradę ojczyzny. W wyborach do Sejmu Ustawodawczego w 1946 r. partie zależne od Polskiej Partii Robotniczej (partii komunistycznej zależnej od ZSRR) powołały komitet wyborczy o nazwie „Blok Demokratyczny”. To jedynie najbardziej ekstremalne przykłady zmiany znaczenia pojęć w propagandzie komunistycznej na ziemiach polskich. Dokonując interpretacji art. 13 Konstytucji, Trybunał abstrahował zatem od nomenklatury komunistycznej, postrzegając komunizm jako zakręt historii i absolutny wyjątek od sposobu postrzegania rzeczywistości z perspektywy kultury i historiografii europejskiej.

W wyroku z 28 maja 2024 r., sygn. U 5/24 (OTK ZU A/2024, poz. 65), Trybunał stwierdził, że okres Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej był czasem „komunizmu i sowieckiej okupacji Polski”.

W wyroku z 16 czerwca 2021 r., sygn. P 10/20 (OTK ZU A/2021, poz. 40), Trybunał wskazał, że „[n]ie można (...) uznać celów i metod działania organów bezpieczeństwa PRL za godziwe. Trybunał stwierdził, że służba w instytucjach i organach państwa, które syste-

mowo naruszały przyrodzone prawa człowieka i zasady państwa prawa, nie może w demokratycznym państwie prawnym uzasadniać roszczeń do utrzymania przywilejów uzyskanych przed upadkiem dyktatorskiego reżimu”.

Dokonując oceny tzw. pierwszej ustawy dezubekizacyjnej (ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin oraz ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, Dz. U. Nr 24, poz. 145), Trybunał Konstytucyjny, w wyroku z 24 lutego 2010 r., sygn. K 6/09 (OTK ZU nr 2/A/2010, poz. 15), „uznał za konieczne zrekonstruowanie podstaw aksjologicznych i standardów państwa prawnego, które wyznaczają granice, w jakich ustawodawca może stanowić prawo w celu rozliczenia funkcjonariuszy reżimu komunistycznego”. W punkcie 3 części III uzasadnienia wyroku o sygn. K 6/09, zatytułowanym „Parlamentarne oceny byłych reżimów komunistycznych”, Trybunał zrekapitulował „[p]roces radzenia sobie z dziedzictwem komunizmu w pracach parlamentarnych”. Trybunał stwierdził wówczas: „W naszej części Europy problem dziedzictwa reżimu prawnego, gospodarczego i politycznego panującego co najmniej 45 lat – do przełomu lat 1989-1991 – jest przedmiotem publicznych debat, konfliktów politycznych oraz podejmowanych stopniowo różnych, choć istotowo podobnych i idących w zbliżonym kierunku, rozwiązań normatywnych. Nie tylko parlamenty państw naszego regionu, ale również zgromadzenia parlamentarne funkcjonujące w Europie, wielokrotnie przypominają o potrzebie trwałego przezwyciężenia dziedzictwa komunizmu.

W licznych uchwałach Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, a także w dokumentach Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy, Parlamentu Europejskiego oraz Zgromadzenia Parlamentarnego Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie są wyrażone oceny byłych reżimów komunistycznych. (...)

Sejm wielokrotnie poddawał ocenie były reżim komunistyczny narzucony Polsce po II wojnie światowej przez Związek Radziecki. Spośród uchwał podjętych w tym celu należy przytoczyć fragmenty następujących z nich:

«Sejm Rzeczypospolitej Polskiej stwierdza, że struktury Urzędu Bezpieczeństwa, Informacji Wojskowej, prokuratury wojskowej i sądownictwa wojskowego, które w latach 1944-1956 były przeznaczone do zwalczania organizacji i osób działających na rzecz suwerenności i niepodległości Polski, są odpowiedzialne za cierpienia i śmierć wielu tysięcy obywateli polskich. Sejm potępia zbrodniczą działalność tych instytucji» (uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 listopada 1994 r. w sprawie zbrodniczych działań aparatu bezpieczeństwa państwowego w latach 1944-1956; M. P. Nr 62, poz. 544);

«Za niezbędne uważamy ukaranie wszystkich winnych komunistycznych zbrodni popełnionych w latach 1944-1989 na ziemiach polskich, w tym także zdrajców podejmujących decyzje podporządkowujące Polskę obcemu mocarstwu, działających przeciwko wolności, niepodległości i demokracji» (uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 czerwca 1998 r. w sprawie potępienia totalitaryzmu komunistycznego; M. P. Nr 20, poz. 287).

«W 60. rocznicę sfalszowania pierwszych powojennych wyborów parlamentarnych w styczniu 1947 r., Sejm Rzeczypospolitej Polskiej pragnie przypomnieć te dramatyczne wydarzenia. Stanowią one jedną z najciemniejszych stron najnowszych dziejów Polski. Ostatecznie zawiedzione zostały wtedy polskie nadzieje na demokratyczny ład w naszej Ojczyźnie budzącej się do nowego życia po koszmarnie II wojny światowej. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej składa hołd tym wszystkim, którzy do końca walczyli o Polskę wolną i demokratyczną, tym, którzy pomimo brutalnej propagandowej nagonki i narastającego terroru kartką wyborczą protestowali przeciwko narastającemu komunistycznemu zniewoleniu. Szczególnie pragniemy upamiętnić tych, którzy za swoją postawę zapłacili więzieniem, a nawet śmiercią»

(uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 stycznia 2007 r. w sprawie potępienia fałszerstw wyborczych 1947 r. i uczczenia pamięci ofiar komunistycznego terroru; M. P. Nr 6, poz. 71).

Należy również w tym kontekście odnotować treść przyjętego 14 września 1991 r. *Sprawozdania Komisji Nadzwyczajnej do Zbadania działalności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych* (druk sejmowy nr 1104). Sprawozdanie unaocznia głębokość systemowo gwarantowanej bezkarności działania Służby Bezpieczeństwa PRL (zob. zwłaszcza: część V pkt 2 Sprawozdania). (...)

Pośród aktów tzw. miękkiego prawa międzynarodowego na uwagę zasługuje rezolucja nr 1096 (1996) Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy w sprawie środków demon-tażu dziedzictwa po byłych totalitarnych ustrojach komunistycznych, przyjęta 27 czerwca 1996 r. (dalej: rezolucja 1096). (...)

Wyrazem potępienia dawnych reżimów komunistycznych i podkreśleniem, że reżimy te niosły ludobójstwo, zbrodnie przeciwko ludzkości oraz zbrodnie wojenne, łamanie praw człowieka i wolności osobistych jest rezolucja nr 1481 Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy z 26 stycznia 2006 r. w sprawie konieczności międzynarodowego potępienia zbrodni totalitarnych reżimów komunistycznych, w której stwierdza się:

«Totalitarne reżimy komunistyczne, które panowały w Europie Środkowej i Wschodniej w ubiegłym wieku, i które nadal są u władzy w kilku krajach na świecie charakteryzują się, bez wyjątku, masowymi naruszeniami praw człowieka. Naruszenia te różniły się w zależności od kultury, kraju i okresu historycznego, ale łączyły się z indywidualnymi lub zbiorowymi zabójstwami i egzekucjami, śmiercią w obozach koncentracyjnych, głodem, deportacjami, torturami, niewolniczą pracą i innymi formami masowego terroru fizycznego, prześladowaniem na tle etnicznym i religijnym, naruszeniem wolności sumienia, przekonań i wypowiedzi, wolności prasy i brakiem pluralizmu politycznego (pkt 2)». (...)

Parlament Europejski przyjął 2 kwietnia 2009 r. rezolucję w sprawie świadomości europejskiej i totalitaryzmu. Zgodnie z treścią tej rezolucji Parlament Europejski (...) «6. wyraża ubolewanie, że 20 lat po upadku dyktatur komunistycznych w Europie Środkowej i Wschodniej w niektórych państwach członkowskich wciąż niesłusznie ograniczony jest dostęp do dokumentów istotnych dla poszczególnych osób lub potrzebnych do badań naukowych; wzywa, by we wszystkich państwach członkowskich faktycznie dążyć do otwarcia archiwów, w tym archiwów byłych wewnętrznych służb bezpieczeństwa, tajnej policji i agencji wywiadowczych, choć konieczne jest podjęcie kroków zapobiegających nadużyciom i wykorzystywaniu do celów politycznych». (...)

Zgromadzenie Parlamentarne Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (dalej: OBWE) przyjęło 3 lipca 2009 r. w Wilnie rezolucję «Europa ponownie zjednoczona: promowanie praw człowieka i wolności osobistych w XXI wieku», stanowiącą część przyjętej tam deklaracji wileńskiej:

«3. Uwzględniając, że w dwudziestowiecznej Europie państwa doświadczyły dwóch totalitarnych reżimów, nazistowskiego oraz stalinowskiego, które przyniosły ze sobą ludobójstwo, pogwałcenia praw człowieka i wolności osobistych, zbrodnie wojenne oraz zbrodnie przeciwko ludzkości, (...)

7. Będąc świadome, że transformacja od dyktatur komunistycznych do demokracji nie może dokonać się jednego dnia i że musi ona uwzględniać tło historyczne i kulturowe państw zaangażowanych w ten proces (...).» (...)

Przytoczone uchwały Sejmu oraz zgromadzeń parlamentarnych Rady Europy i OBWE oraz Parlamentu Europejskiego z poprzedniej i obecnej dekady wskazują na genezę ustroju komunistycznego, podstawowe jego zasady, zasadnicze negatywne następstwa cywilizacyjne oraz na potrzebę ich stopniowego i trwałego przezwyciężenia w ramach zasad państwa praw-

nego. Trybunał Konstytucyjny podziela wyrażone tam oceny” (uzasadnienie wyroku TK o sygn. K 6/09).

4.3. W pełni aprobuując wcześniejsze orzecznictwo, Trybunał podkreślił, że:

1) w dotychczasowym orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego słowo „komunizm” służy określeniu m.in. ustroju zależnej od ZSRR komunistycznej dyktatury na ziemiach polskich w latach 1944-1989,

2) w orzecznictwie TK przyjęto, że bezspornie komunizm stosował w tym okresie totalitarne, w tym zbrodnicze, metody i praktyki wobec ludności polskiej, a ich powszechność skutkowała zasadnością ich potępienia w uchwałach Sejmu i organizacji międzynarodowych oraz afirmatywnym przytoczeniem zawartych w nich ocen przez Trybunał Konstytucyjny.

4.4. Art. 11 ust. 1 Konstytucji stanowi: „Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania partii politycznych. Partie polityczne zrzeszają na zasadach dobrowolności i równości obywateli polskich w celu wpływania metodami demokratycznymi na kształtowanie polityki państwa”.

W zdaniu drugim art. 11 ust. 1 Konstytucji znajduje się określenie podstawowego celu każdej partii politycznej, jakim jest wpływanie na kształtowanie polityki państwa oraz ograniczenie sposobu realizacji wskazanego celu wyłącznie do metod demokratycznych. Trybunał uznał, że jest to konstytucyjnie określona misja partii politycznych. Ostatni z aspektów art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji stanowi przede wszystkim potwierdzenie zakazów skierowanych do partii politycznych w art. 13 Konstytucji. Nie ulega zatem wątpliwości, że odwoływanie się przez partię polityczną w programie do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu oznacza również wpływanie metodami innymi niż demokratyczne na kształtowanie polityki państwa, pod warunkiem, że partia prowadzi działalność zgodną z jej programem. Dlatego w dotychczasowym orzecznictwie Trybunał uznał adekwatność art. 11 Konstytucji jako związkowego wzorca kontroli wskazanego wraz z art. 13 Konstytucji w procedurze kontroli zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych (zob. postanowienie TK o sygn. Pp 1/08).

5. Analiza dokumentów i faktów historycznych.

Pełne wyjaśnienie znaczenia wzorców kontroli wymaga analizy piśmiennictwa historycznego w celu pełniejszej charakterystyki komunizmu – pojęcia, które nie jest pierwotnie określeniem specyficznym dla języka prawnego i prawniczego. Wyjaśnienie znaczenia pojęcia „komunizm” skutkuje koniecznością pomocniczej analizy ustaleń spoza nauki prawa.

5.1. W piśmiennictwie prawnokonstytucyjnym ustalono, że „komunizm oznacza dążenie do zrealizowania programu nakreślonego przez Marksa i Engelsa w *Manifeście komunistycznym*” (A. Ławniczak, [w:] *Konstytucje Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 roku*, red. J. Boć, Wrocław 1998, s. 40).

W „*Manifeście Partii Komunistycznej*”, zwanym również „*Manifestem Komunistycznym*”, ogłoszonym w lutym 1848 r. w Londynie, Karol Marks i Fryderyk Engels napisali, że „[w]spółczesna władza państwowa jest jedynie komitetem, zarządzającym wspólnymi interesami całej klasy burżuazyjnej” (K. Marks, F. Engels, *Manifest Partii Komunistycznej*, Wydawnictwo Literatury w Językach Obcych, Moskwa 1939, s. 34; pierwsze wydanie: *Manifest der Kommunistischen Partei*, Londyn 1848), która „na miejsce wyzysku, osłoniętego złudzeniami religijnymi i politycznymi, postawiła wyzysk jawny, bezwstydnny, bezpośredni nagi. Burżuazja odarła z aureoli świętości wszystkie rodzaje zajęć, które cieszyły się dotychczas szacunkiem i na które spoglądano z trwożną czcią. Lekarza, prawnika, księdza, poetę, uczonego zamieniła w swoich płatnych najemnych robotników. Burżuazja zdarła ze stosunków

rodzinnych ich rzewnie sentymentalną zasłonę i sprowadziła je do nagiego stosunku pieniężnego. Burżuazja wykazała, jak przejawy brutalnej siły, którymi tak zachwyca reakcję średniowiecze, znajdowały właściwe uzupełnienie w najgnuśniejszym próżniactwie” (*ibidem*, s. 35). K. Marks i F. Engels napisali dalej, że „[b]urżuazja nie może istnieć bez nieustannego rewolucjonizowania narzędzi produkcji, a więc stosunków produkcji, a więc całokształtu stosunków społecznych” (*ibidem*, s. 35). „Wszystko stanowe i znieruchomiałe ulatnia się, wszelkie świętości zostają sprofanowane i ludzie są nareszcie zmuszeni patrzeć trzeźwym okiem na swe stanowisko życiowe, na swoje wzajemne stosunki” (*ibidem*, s. 36).

W dalszej części „Manifestu Partii Komunistycznej” można przeczytać, że „[p]rzez eksploatację rynku światowego burżuazja nadała produkcji i spożyciu wszystkich krajów charakter kosmopolityczny. Ku wielkiemu żalowi reakcjonistów usunęła spod nóg przemysłu podstawę narodową. (...) I podobnie jak w produkcji materialnej, dzieje się w produkcji duchowej. Wytwory duchowe poszczególnych narodów stają się ogólnym dorobkiem. Jednostronność i ograniczoność narodowa staje się rzeczą coraz bardziej niemożliwą, i z wielu literatur narodowych i miejscowych powstaje jedna literatura światowa” (*ibidem*, s. 36-37). Burżuazja, zdaniem autorów, „[p]od groźbą zagłady, zniewala (...) wszystkie narody do przyswojenia sobie burżuazyjnego sposobu produkcji, zniewala je do wprowadzenia u siebie tzw. cywilizacji, tj. do stania się burżua. Słowem, stwarza sobie świat na obraz i podobieństwo swoje” (*ibidem*, s. 37).

Według autorów „Manifestu Partii Komunistycznej”, „[o]d dziesięcioleci dzieje przemysłu i handlu są tylko dziejami buntu nowoczesnych sił wytwórczych przeciw nowoczesnym stosunkom produkcji, przeciw stosunkom własności, które są warunkami istnienia burżuazji i jej panowania. (...). W jaki sposób przezwycięża burżuazja kryzysy? Z jednej strony przez przymusowe niszczenie masy sił wytwórczych; z drugiej strony, przez podbicie nowych rynków i gruntowniejszą eksploatację dawnych. W jaki więc sposób? W ten sposób, że przygotowuje kryzysy wszechstronne i potężne i zmniejsza środki zapobiegania kryzysom. Oręż, za pomocą którego burżuazja powaliła feudalizm, zwraca się teraz przeciw samej burżuazji. Ale burżuazja nie tylko wykuła oręż, który jej niesie zagładę; stworzyła ona także ludzi, którzy tym orężem pokierują – nowoczesnych robotników – proletariuszy” (*ibidem*, s. 38-39). Autorzy podkreślili, że „[n]owoczesny przemysł przekształcił drobny warsztat patriarchalnego majstra w wielką fabrykę przemysłowego kapitalisty. Masy robotnicze, stłoczone w fabryce, organizowane są po żołniersku. (...) Są niewolnikami nie tylko klasy burżuazyjnej, państwa burżuazyjnego, są co dzień, co godzinę ujarzmiani przez maszynę, przez dozorcę, a przede wszystkim przez każdego burżua-fabrykanta. Despotyzm ten jest tym bardziej małostkowy, nienawistny, jęczący, im jawniej proklamuje on zysk jako swój cel. (...) Gdy zysk robotnika przez fabrykanta o tyle dobiegł końca, że robotnik otrzymuje w gotówce swoją płacę zarobkową, rzucają się nań inne odłamy burżuazji – kamienicznik, sklepikarz, lichwiarz itd.” (*ibidem*, s. 40).

W „Manifestie Partii Komunistycznej” napisano następnie, że „[p]roletariat przebywa różne stopnie rozwoju. Jego walka z burżuazją rozpoczyna się wraz z jego istnieniem”, a „wraz ze wzrostem przemysłu proletariat nie tylko powiększa się liczebnie; jest on stłaczany w coraz większe masy, siła jego rośnie i coraz bardziej czuje on tę siłę” (*ibidem*, s. 41). Ponadto, jak stwierdzili K. Marks i F. Engels, „[s]pośród wszystkich klas, które są dziś przeciwstawne burżuazji, jedynie proletariat jest klasą rzeczywiście rewolucyjną”, a „[l]umpenproletariat, ten bierny wytwór gnicia najniższych warstw starego społeczeństwa, bywa tu i owdzie wtrącany do ruchu przez rewolucję proletariacką, wskutek całego jednak swego położenia życiowego jest skłonniejszy do sprzedawania się jako narzędzie knoń reakcyjnych” (*ibidem*, s. 43-44). Dla proletariusza „[p]rawo, moralność, religia są (...) pewną ilością określonych przesądów burżuazyjnych, poza którymi ukrywa się pewna ilość określonych interesów burżuazji”, a „[p]roletariusze” (...) muszą natomiast zburzyć wszystko, co dotychczas

zabezpieczało i ochraniało własność prywatną. (...) Proletariat, najniższa warstwa społeczeństwa obecnego, nie może się podnieść, nie może się wyprostować, nie wysadzając w powietrze całej nadbudowy warstw, stanowiących społeczeństwo oficjalne” (*ibidem*, s. 44). Autorzy „Manifestu Komunistycznego” skonkludowali, że „[d]ając zarys najogólniejszych faz rozwoju proletariatu, śledziliśmy przebieg mniej lub więcej utajonej wojny domowej w łonie istniejącego społeczeństwa, aż do punktu, kiedy wybucha ona w otwartą rewolucję i proletariat, przez obalenie przemocą burżuazji, ugruntowuje swe panowanie” (*ibidem*, s. 45).

K. Marks i F. Engels napisali również, że „[k]omuniści tym tylko różnią się od pozostałych partii proletariackich, że z jednej strony w walkach toczonych przez proletariuszy różnych narodów podnoszą i wysuwają na czoło wspólne, niezależne od narodowości, interesy całego proletariatu, z drugiej zaś strony – że na rozmaitych szczeblach rozwoju, przez które przechodzi walka pomiędzy proletariatem a burżuazją, reprezentują stale interesy ruchu jako całości. W praktyce więc komuniści są najbardziej zdecydowaną, porywającą naprzód częścią partii robotniczych wszystkich krajów; w teorii wyprzedzają oni pozostałą masę proletariatu zrozumieniem warunków, przebiegu i ogólnych wyników ruchu proletariackiego” (*ibidem*, s. 46). „W tym sensie mogą komuniści zawrzeć swą teorię w jednym zdaniu: zniesienie własności prywatnej” (*ibidem*, s. 47). Ostatnią tezę uzasadnili w następujący sposób: „[k]apitał jest wytworem zbiorowym i może być uruchomiony tylko przez zbiorową działalność wielu członków społeczeństwa, co więcej, w ostatniej instancji – jedynie przez zbiorową działalność wszystkich członków społeczeństwa. Kapitał nie jest więc potęgą osobistą, lecz społeczną. A zatem, skoro przekształcić kapitał we własność zbiorową, należącą do wszystkich członków społeczeństwa, nie będzie to przekształcenie własności osobistej we własność społeczną. Przekształceniu ulega jedynie społeczny charakter własności. Traci ona swój charakter klasowy” (*ibidem*, s. 48).

Autorzy „Manifestu Partii Komunistycznej” stwierdzili, że „[r]obotnicy nie mają ojczyzny. Nie można im odebrać tego, czego nie mają. (...) Odgraniczenia i przeciwieństwa narodowe pomiędzy ludami znikają coraz bardziej już wraz z rozwojem burżuazji, wolnością handlu, rynkiem światowym, jednostajnością produkcji przemysłowej i odpowiadających jej warunków bytu. Panowanie proletariatu spotęguje jeszcze ich zanikanie” (*ibidem*, s. 52).

K. Marks i F. Engels napisali w kontekście odrzucenia religii i panujących fundamentalnych zasad moralnych, że „[r]ewolucja komunistyczna jest najradykałniejszym zerwaniem z przekazanymi nam stosunkami własności; nic dziwnego, że w swym przebiegu przyniesie ona również najradykałniejsze zerwanie z przekazanymi nam ideami” (*ibidem*, s. 54).

W dalszej części „Manifestu Partii Komunistycznej” przedstawiono sposób likwidacji własności prywatnej. „Początkowo może to się oczywiście dokonać tylko za pomocą despotycznych wtargnięć w prawo własności i w burżuazyjne stosunki produkcji, a więc za pomocą zarządzeń, które ekonomicznie wydają się niedostateczne i nieuzasadnione, ale które w przebiegu ruchu przerastają same siebie i są nieuniknione jako środki przewrotu w całym sposobie produkcji. Zarządzenia te będą oczywiście w różnych krajach odpowiednio różne. Jednakże w krajach najdalej w rozwoju posuniętych będą mogły być na ogół powszechnie zastosowane zarządzenia następujące:

1. Wywłaszczenie własności ziemskiej i użycie renty gruntowej na wydatki państwowe.
2. Wysoki podatek postępowy.
3. Zniesienie prawa dziedziczenia.
4. Konfiskata własności wszystkich emigrantów i buntowników.
5. Centralizacja kredytów w rękach państwa za pomocą banku narodowego o kapitale państwowym i o wyłącznym monopolu.
6. Centralizacja środków transportu w rękach państwa.

7. Zwiększenie liczby fabryk państwowych, narzędzi produkcji, wzięcie pod uprawę i ulepszenie gruntów według jednolitego planu.

8. Jednakże przymus pracy dla wszystkich, utworzenie armii przemysłowych, zwłaszcza w rolnictwie.

9. Zespolenie rolnictwa z przemysłem, działanie w kierunku stopniowego usunięcia różnic pomiędzy miastem a wsią.

10. Społeczne bezpłatne wychowanie wszystkich dzieci. Zniesienie pracy fabrycznej dzieci w jej dzisiejszej postaci. Połączenie wychowania dzieci z produkcją materialną itd.

Skoro w biegu rozwoju zanikną różnice klasowe i cała produkcja zostanie skupiona w ręku zrzeszonych jednostek, władza publiczna utraci swój charakter polityczny. Władza polityczna, we właściwym tego słowa znaczeniu, jest zorganizowaną przemocą jednej klasy celem ucisku innych. Jeśli proletariatus jednoczy się w walce z burżuazją siłą rzeczy w klasę, staje się poprzez rewolucję klasą panującą i, jako klasa panująca, znosi przemocą dawne stosunki produkcji, to znosi wraz z tymi stosunkami produkcji warunki istnienia przeciwieństw klasowych, znosi w ogóle klasy i tym samym swoje własne panowanie jako klasy” (*ibidem*, s. 54-55).

5.2. Pierwszym przypadkiem wdrożenia „Manifestu Partii Komunistycznej” była rewolucja w Rosji, kierowana przez Włodzimierza Ilicza Lenina.

Jak zauważyła to choćby K. Kersten, „[w] samej wizji społeczeństwa bezklasowego, w jej leninowskim kształcie, zawarte było uznanie terroru – bezpośrednio fizycznego, ale także psychicznego – jako sposobu na niszczenie wroga i burzenie starego porządku, na którego gruzach miał powstać nowy, sprawiedliwy ład. Komunizm miał nieść ze sobą radykalne przezwyciężenie ciągłości, rewolucyjne przeobrażenie całej rzeczywistości, nie wyłączając człowieka. (...) Lenin w 1920 r. pisał: «Dyktatura proletariatus oznacza nieustającą walkę – krwawą i bezkrwawą, gwałtowną i pokojową, zbrojną i ekonomiczną, środkami wychowawczymi i administracyjnymi przeciw siłom i tradycjom starego społeczeństwa»” (K. Kersten..., s. 11). „W 1922 roku w liście do Dmitrija Kurskiego, ludowego komisarza sprawiedliwości, Lenin stwierdził: «Trzeba otwarcie postawić zgodną z zasadami i pod względem politycznym słuszną (a nie tylko ściśle prawną) tezę, uzasadniającą istotę i słusność terroru, jego konieczność, jego granice. Sąd nie powinien uchylać się od stosowania terroru; takie zapewnienie byłoby oszukiwaniem siebie lub oszukiwaniem innych – powinien natomiast uzasadnić i zalegalizować go pryncypialnie, jasno, bez fałszu i bez upiększania. Formułować trzeba możliwie szeroko, gdyż jedynie rewolucyjna świadomość prawna i rewolucyjne sumienie określają warunki stosowania terroru w praktyce»” (K. Kersten, *Wstęp do polskiego wydania...*, s. 12-13).

Na przełomie 1917 i 1918 r. Lenin powiedział na zebraniu robotniczym: „Władza Sowieńska postąpiła tak, jak postąpiłyby wszystkie rewolucje proletariackie: zniszczyła burżuazyjną sprawiedliwość, instrument klas dominujących. [...] Żołnierze i robotnicy muszą zrozumieć, że jeśli nie pomogą sobie sami, nie pomoże im nikt. Jeśli masy nie powstaną spontanicznie, nie dojdziemy do niczego. [...] Dopóki nie zastosujemy wobec spekulantów terroru – rozstrzelania na miejscu – nic z tego nie wyjdzie!». Podobne wezwania do terroru rozniecały przemoc, która nie musiała czekać na dojście do władzy bolszewików. Poczynając od jesieni 1917 roku, rozjuszeni chłopcy spustoszyli tysiące wielkich majątków ziemskich i zamordowali setki wielkich posiadaczy” (N. Werth, *Państwo przeciw społeczeństwu. Przemoc, represje i terror w Związku Sowieckim*, [w:] *Czarna księga komunizmu...*, s. 74).

Nicolas Werth przedstawił działalność W. Lenina polegającą na wdrażaniu marksizmu-leninizmu w czasie rewolucji bolszewickiej. Na przykład, Nadzwyczajnej Komisji Aproprowizacji i Transportu Lenin przedstawił na początku 1918 r. „projekt dekretu, który postanowili odrzucić nawet jej członkowie, między innymi, poza Trockim, Ciurupa – ludowy komisarz aproprizacji. Tekst przygotowany przez Lenina przewidywał zmuszenie wszystkich

chłopów do oddania nadwyżek żywności za pokwitowaniem. W wypadku ich niedostarczenia w przewidzianym terminie winni wykroczenia mieli być rozstrzelani” (N. Werth, *Państwo ...*, s. 78). „W sferze polityki zaostrenie dyktatury wiosną 1918 roku znalazło wyraz w ostatecznym zamknięciu wszystkich niebolszewickich dzienników i rozwiązaniu niebolszewickich sowietów, a także w aresztowaniach opozycjonistów i brutalnym stłumieniu licznych strajków. (...) Scenariusz był prawie wszędzie identyczny: kilka dni po zwycięskich dla partii opozycyjnych wyborach i po zwołaniu nowego *sowietu* frakcja bolszewicka wzywała na pomoc siły zbrojne, najczęściej oddział Czeka, który ogłaszał stan wojenny i aresztował opozycjonistów (N. Werth, *Państwo ...*, s. 81). „W drugiej połowie maja i w czerwcu 1918 roku utopiono we krwi wiele demonstracji robotniczych w Soromowie, Jarosławiu i Tule, a także w przemysłowych miastach Uralu, Niżnym Tagile, Biełoriecku, Złatouście i Jekaterynburgu. O coraz aktywniejszym udziale w represjach lokalnych oddziałów Czeka świadczy fakt, że w środowisku robotniczym zaczęto coraz częściej mówić o «nowej Ochranie» na usługach «komisarzokracji»” (N. Werth, *Państwo ...*, s. 82). „Lenin i Dzierżyński nie przerywali starań o ustawowe przywrócenie kary śmierci, wiedząc przy tym doskonale, że może być ona stosowana bez żadnego «drobiazgowego bawienia się w prawo» przez organy pozaprawne, takie jak Czeka” (N. Werth, *Państwo...*, s. 83). Leninowską koncepcję terroru obrazują fragmenty listu Lenina do Zinowjewa z lipca 1918 r.: „Sami się kompromitujemy: głosimy masowy terror w uchwałach sowietu, a kiedy przychodzi do działania, przeszkadzamy całkowicie usprawiedliwionej inicjatywie mas. To niedopuszczalne! Terroryści będą nas uważać za mięczaków. Czasy są bardziej niż wojenne. Trzeba koniecznie pobudzać energię terroru, skierowanego przeciw kontrewolucjonistom, i nadawać mu masowy charakter, zwłaszcza w Piotrogradzie, którego przykład jest decydujący” (N. Werth, *Państwo...*, s. 83). 9 sierpnia 1918 r. Lenin telegrafował do przewodniczącego gubernialnego *sowietu*, który powiadomił go o incydentach z udziałem protestujących przeciw rekwizycjom chłopów: «W Niżnym Nowgorodzie wyraźnie szykuje się powstanie białogwardyjskie. Należy wyteżyc wszystkie siły, powołać „trójkę” dyktatorów (...), wprowadzić natychmiast masowy terror, rozstrzelać i wywieźć setki prostytutek rozpijających żołnierzy, byłych oficerów itd. Nie zwlekać ani chwili (...) Trzeba rozwijać wszechstronną działalność: masowe rewizje. Za ukrywanie broni – rozstrzelanie. Masowe wywózki mienszewików i ludzi niepewnych». Następnego dnia, 10 sierpnia, Lenin wysłał podobny w treści telegram do komitetu wykonawczego *sowietu* w Penzie: «Towarzysze! Kułackie powstanie w waszych pięciu *ujezdach* [odpowiednik powiatu] musi być bezlitośnie stłumione. Wymaga tego interes całej rewolucji, gdyż wszędzie rozpoczął się już „bój ostatni” z kułakami. Trzeba dać przykład. 1. Powiesić (tak, by ludzie widzieli) co najmniej stu kułaków, bogaczy i znanych krwiopijców. 2. Opublikować ich nazwiska. 3. Zabrać całe ich ziarno. 4. Wyznaczyć zakładników, jak wspomnieliśmy we wczorajszym telegramie. Zróbcie to tak, by na setki mil wokół ludzie to widzieli, trzęśli się i mówili sobie: zabijają i będą zabijać żadnych krwi kułaków»”. (N. Werth, *Państwo...*, s. 84-85). „9 sierpnia 1918 roku Lenin zadepeszował do Komitetu Wykonawczego guberni penzeńskiej z żądaniem, by «zastosować bezlitosny terror wobec kułaków, popów i białogwardystów; podejrzanych zamknąć w obozie koncentracyjnym poza miastem»” (*ibidem*, s. 86). „5 września [1918 r.] rząd sowiecki zalegalizował terror sławnym dekretem «O czerwonym Terrorze»: «W obecnej sytuacji absolutnie życiową koniecznością stało się wzmocnienie Czeka [...] i ochrona Republiki Sowieckiej przed wrogiem klasowym poprzez jego izolację w obozach koncentracyjnych, natychmiastowe rozstrzeliwanie każdego, kto ma związki z organizacjami białogwardyjskimi, jest zamieszany w spiski, powstania lub zamieszki, oraz przez publikowanie nazwisk rozstrzelanych wraz z podaniem powodu egzekucji»” (*ibidem*, s. 88). Jak wskazuje N. Werth, Lenin również świadomie używał głodu jako broni przeciwko obywatelom własnego państwa: „W zorganizowanym przez bolszewików systemie centralnego zaopatrzenia broń żywnościowa odgrywała zasadniczą rolę w karaniu lub stymulowaniu poszczególnych kate-

gorii obywateli. «Racja chleba powinna być ograniczona dla tych, którzy nie pracują w najważniejszym dziś sektorze transportu, i podniesiona dla jego pracowników – pisał Lenin do Trockiego 1 lutego 1920 roku – Jeśli trzeba, niech zginą tysiące ludzi, ale kraj musi być ocalony»” (*ibidem*, s. 100). Z kolei, w nawiązaniu do natężenia ruchów robotniczych na Uralu, Lenin pisał do Iwana Smirnowa z Wojskowo-Rewolucyjnego Sowietu 5. Armii: „P. doniósł mi o aktach jawnego sabotażu ze strony kolejarzy. [...] Podobno brali w tym udział robotnicy z Iżewska. Dziwię się, że godzicie się z tym i nie przystępujecie do masowych egzekucji za sabotaż” (*ibidem*, s. 100). Również Lenin podpisał dekret rządowy z 15 lutego 1919 r., zlecający oddziałom CzeKa branie zakładników z chłopskich mieszkańców wsi, które nienależycie wykonywały obowiązek odsnieżania torów kolejowych: „Jeśli odsnieżanie nie zostało wykonane, zakładnicy będą straceni” (*ibidem*, s. 103).

5.3. 16 grudnia 1918 r. w wyniku połączenia Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy oraz Polskiej Partii Socjalistycznej – Lewica powstała Komunistyczna Partia Robotnicza Polski (dalej także: KPRP), od 1925 r. do rozwiązania w 1938 r. nosząca nazwę Komunistyczna Partia Polski (zob. M. Krzysztofiński, *Komuniści na Rzeszowszczyźnie 1918-1944/1945*, Rzeszów 2010, s. 25). W preambule Statutu KPRP z 1924 r. napisano, że jest ona „organizacją komunistycznego kierownictwa proletarjacką rewolucją”. Jej zadania i charakter miały zmierzać do tego, „aby partję jako całość i wszystkie poszczególne jej organy uczynić zdolnymi do kierowania masami w okresie poprzedzającym rewolucję, w momencie przewrotu i później, w przejściowym okresie od kapitalizmu do ostatecznego ugruntowania socjalizmu” (*Statut Komunistycznej Partii Robotniczej Polski*, Warszawa 1924). Dalej napisano, że „[k]omunistyczna partja jest partją bojowników rewolucji” (*ibidem*, s. 5), a wszelkie jej działania miały uczynić „partję zdolną do objęcia dowództwa rewolucyjnego w momencie decydującym” (*ibidem*, s. 6). Członkiem partii mógł być tylko ten, kto uznaje program Międzynarodówki Komunistycznej (zob. *ibidem*, s. 7), a „KPRP., jako sekcja Międzynarodówki Komunistycznej, podlega jej Komitetowi Wykonawczemu i Kongresowi” (*ibidem*, s. 10).

Jak wskazuje M. Krzysztofiński, KPRP „[w] swoim programie entuzjastycznie odnosiła się do rewolucji rosyjskiej, a potem także niemieckiej, stawiała sobie za cel zdobycie władzy w kraju przez rady delegatów robotniczych i wprowadzenie dyktatury proletariatu. (...) Organizatorom KPRP towarzyszyła wiara w nieuchronność rewolucji społecznej, która objąć miała Polskę oraz inne kraje Europy. Tym kalkulacjom, nawet wbrew woli jej obywateli politycznych przyświecała myśl o rychłym przyłączeniu odradzającej się Polski do zrewolucjonizowanej Rosji. KPRP od początku zajęła wrogie stanowisko wobec powstałego 17 listopada 1918 r. Rządu RP kierowanego przez Jędrzeja Moraczewskiego, uznała bowiem, że gabinet ten zmierza do odbudowy w Polsce kapitalizmu. Komuniści, zapatrzeni w rewolucję bolszewicką w Rosji, oczekiwali, że podobne wydarzenia nastąpią w Polsce. (...) Od początku restauracji państwa polskiego KPRP odnosiła się wrogo do tworzącej się armii polskiej, traktując ją jako siłę zbrojną burżuazji. W celu jej zanarchizowania utworzono nawet załączki Komunistycznej Organizacji Żołnierskiej, która w chwili konfliktu zbrojnego z bolszewicką Rosją miała stać się awangardą rewolucji w Polsce. (...) Komunistom nie zjednywał zwolenników fakt, że od 1923 r. KPRP stała się sekcją Międzynarodówki Komunistycznej, tracąc wszelkie atrybuty samodzielności. Zgodnie z obowiązującymi wówczas hasłami KPRP uznawała, że «tylko przez zbrojne powstanie proletariatu, prowadzącego za sobą lepszą część chłopstwa, tylko przez zwycięstwo ludu w wojnie domowej można obalić i unieszkodliwić burżuazję, zdusić jej opór i stworzyć istotne przesłanki dla utworzenia rządu robotniczo-chłopskiego». (...) Program KPRP przewidywał destrukcję systemu kapitalistycznego i zniszczenie Rzeczypospolitej. Jej miejsce zająć miała Polska Republika Socjalistyczna Rad Delegatów Robotniczych, Chłopskich i Żołnierskich. Docelowo przewidywano, że będzie ona składową Związku Socjalistycznych Republik Świata. Formą władzy w owym konglomeracie

miała być «dyktatura proletariatu miast i wsi», realizowana przez monopolistyczną partię komunistyczną. Postulowano konieczność upaństwowienia przemysłu, bankowości, handlu i środków transportu. Komuniści opowiadali się też za likwidacją własności ziemskiej, zakazem obrotu ziemią, podzieloną na etapy nacjonalizacją gospodarstw rolnych. Poza wprowadzeniem bezpłatnej opieki lekarskiej, siedmiodzinnego dnia pracy, zakładano także utworzenie szkół świeckich i zwalczanie wpływów religii. Zmianom tym towarzyszyć miało zniszczenie burżuazji i ziemiaństwa» (M. Krzysztofiński, *op. cit.*, s. 25-28).

W piśmiennictwie podkreślono, że „[k]iedy Armia Czerwona w lipcu 1920 r. stanęła pod Warszawą, KPRP wydała odezwę nawołującą do walki przeciwko Polsce: «Rada Obrony Państwa, werbunek ochotnika, nowe pobory, wiece i obchody patriotyczne i kokardki (...). Klasa robotnicza stoi na uboczu tej wrzaskliwej komedii, komedii niegroźnej dla zwycięskich wojsk Czerwonej Armii. (...) Do walki Towarzysze!» (...) Co ciekawe, komuniści chcieli też oderwać od Polski jej najbardziej jednorodnie etnicznie, a przy tym tak symboliczne dla polskiej tradycji państwowej ziemie: Górny Śląsk i Pomorze Gdańskie. Ataki propagandowe komunistów na Polskę trwały także po dojściu do władzy Adolfa Hitlera. Kiedy rozmaite odłamy społeczeństwa polskiego rozpoczynały organizację pierwszych wieców w obronie niepodległości, organ KPP «Nowy Przegląd» pisał: «Komunistyczna Partia Polski oświadcza obecnie po 11 latach okupacji polskiej na Górnym Śląsku (...) zwycięski proletariat polski po obaleniu panowania klasowego imperialistycznej burżuazji polskiej przekreśli wszystkie orzeczenia Traktatu Wersalskiego w stosunku do Górnego Śląska i do Korytarza Pomorskiego i zapewni ludności prawo samookreślenia aż do oderwania od Polski». Nie ma wątpliwości, że ruch komunistyczny w Polsce był sterowany i finansowany przez Moskwę, stanowiąc typową agenturę ZSRS. Cele i metody działania partii komunistycznej były niemal tożsame z tymi, jakie sobie w Polsce wyznaczały organa sowieckiego wywiadu, tak wojskowego (GRU), jak i NKWD. Jedni i drudzy rozpracowywali Wojsko Polskie, penetrowali instytucje państwowe i organizacje społeczno-polityczne. Walczyli też za pomocą aktów terroru i skrytobójstwa. (...) Aparat kierowniczy ruchu komunistycznego składał się z zawodowych, płatnych funkcjonariuszy, szkolonych i finansowanych z ZSRS. Jeden z oskarżonych w procesie łuckim, Eugeniusz Kuszko, napisał po latach: «(...) w mojej działalności partyjnej (...) najważniejszym wydarzeniem konspiracyjnym był udział w szkole wojskowo-politycznej w Moskwie, znajdującej się pod bezpośrednim kierownictwem polskiej sekcji Komitetu Wykonawczego Międzynarodówki Komunistycznej. Wszystkie przedmioty wojskowe, przerabiane w tej szkole, były (...) wykładane przez wyższych oficerów Armii Radzieckiej. Wszyscy słuchacze szkoły nosili mundury oficerów radzieckich (...). Szkoła miała za zadanie przygotować dla naszej partii działaczy konspiracyjnych w armii sanacyjnej oraz przyszłych wojskowych kierowników powstania zbrojnego i walk ulicznych»» (P. Gontarczyk, *Zwyczajna agentura*, Biuletyn IPN, nr 11-12/2008, s. 92-93).

W oparciu m.in. o źródła archiwalne i publikacje rosyjskie A. Krzak przytoczył niektóre metody działalności terrorystycznej stosowane przez komunistów polskich okresu dwudziestolecia międzywojennego: „Tajna instrukcja bolszewicka z 1919 r., przejęta przez funkcjonariuszy defensywy policyjnej, zalecała organizować działalność propagandową, która powodowałaby wzrost nienawiści i waśni o charakterze narodowościowym. W tym celu agitatorzy komunistyczni mieli organizować zamachy na cudzoziemców i przedstawicieli mniejszości narodowych, aby z jednej strony doprowadzić do chaosu wewnętrznego, a z drugiej do konfliktów w stosunkach międzynarodowych. Ponadto, mieli uczestniczyć w organizacji i podtrzymywaniu strajków i buntów przeciwko władzom administracyjnym i wojskowym. Wiosną 1921 r. formowane przez rosyjskie służby specjalne (*Razwiedupr*) oddziały terrorystyczne były przerzucane na terytorium wschodniej Polski. Głównym ich zadaniem było sianie terroru i doprowadzenie do wybuchu powstania, które umożliwiłoby przyłączenie Zachodniej Ukrainy i Białorusi do Rosji Radzieckiej. Działania te były koordynowane zarówno

przez dowództwo Armii Czerwonej, Razwiedupr, WCzeka, jak również przez kierownictwo polskiej kompartii i Kominternu. Grupy terrorystyczne składały się w większości z uciekinierów oraz działaczy komunistycznych z Polski, Białorusi i Ukrainy. Wśród członków grup byli też pospolici przestępcy, na czele zaś stali doświadczeni i zaufani działacze polskiej partii komunistycznej. Obok działań wywiadowczych, mieli oni również organizować akcje dywersyjno-terrorystyczne, eliminujące żołnierzy i ludność wrogiego państwa, paraliżujące komunikację, demoralizujące wojsko i dowództwa sił zbrojnych. Latem 1921 r. działania terrorystyczne prowadzone przez komunistów objęły swoim zasięgiem powiaty: sarnieński, kowelski, dubnowski, rówieński i włodzimiersko-wołyński. 8 sierpnia 1921 r. służby specjalne Rosji Radzieckiej podpisały z Kominternem porozumienie regulujące współpracę w zakresie działalności agencyjnej i dywersyjno-sabotażowej (*de facto* terrorystycznej), w którym zaznaczono, iż całość działalności wywiadowczej i terrorystycznej będzie koordynowana przez Komintern i służby specjalne Rosji Radzieckiej. Członkowie partii komunistycznych należących do Międzynarodówki mieli udzielać pomocy Razwieduprowi i WCzeka, choć w jednym z punktów zaznaczono, że pomoc ta mogła być udzielana tylko wtedy, gdy władze Kominternu wydadzą na nią zgodę” (A. Krzak, *Terrorystyczna i wywrotowa działalność organizacji komunistycznych w Polsce w latach 1921-1939*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego”, nr 2/2010, s. 64-65). Dzięki radzieckiemu szkoleniu i zapleczu komuniści w II Rzeczypospolitej prowadzili aktywną działalność terrorystyczną i wywrotową: atakowano posterunki i patrole policji, tartaki, dwory, areszty, stacje kolejowe, urzędy pocztowe, pociągi, w których dokonywano rabunków pasażerów i wagonów pocztowych, niszczone wiadukty kolejowe, dokonywano zamachów bombowych, zabójstw, podżegano do protestów i walk ulicznych robotników i chłopów, z których próbowano organizować uzbrojone oddziały Gwardii Czerwonej (zob. A. Krzak, *op. cit.*, s. 65-72). Podczas II Plenum KPP uchwalono zadania, „z których wynikało, że komuniści w przypadku konfliktu będą traktować armię polską jako wojska okupacyjne” (*ibidem*, s. 71).

Jak podsumował A. Krzak, „[n]ie ulega wątpliwości, że część struktur komunistycznych była przygotowywana do działań wywiadowczo-dywersyjnych na rzecz ZSRR. Przystąpienie do Kominternu Komunistycznej Partii Polski było świadomym podporządkowaniem się komunistów polskich instytucjom państwowym ZSRR, bowiem Komintern był jeszcze jedną agendą radzieckich służb specjalnych” (A. Krzak, s. 75).

5.4. Należy podkreślić, że działalność komunistów zrzeszonych w przedwojennej KPP nie zakończyła się wraz z oficjalną likwidacją tej partii przez Stalina w okresie wielkiej czystki lat 1937-1938. Członkowie KPP stanowili trzon utworzonej na polecenie Stalina w 1941 i 1942 r. Polskiej Partii Robotniczej. Jak wskazuje M. Krzysztofiński, „delimitacja komitetów obwodowych PPR pokrywała się z granicami komitetów obwodowych KPP. Bezspornie KWMK [Komitet Wykonawczy Międzynarodówki Komunistycznej] postąpił w ten sposób celowo, aby ułatwić konsolidację rozproszonych szeregowych członków dawnej KPP i zwerbować nowych. Do tego celu PPR, oficjalnie odżegnująca się od nazwy i tradycji KPP [przypis nr 10: We wspomnieniach Alfred Fiderkiewicz napisał, że: «wielu towarzyszy upierało się przy starej nazwie Komunistyczna Partia Polski lub proponowało zmianę na Polską Partię Komunistyczną; sprzeciwiano się nazwie: Polska Partia Robotnicza. I ja byłem zwolennikiem utrzymania nazwy KPP, ewentualnie PPK, lecz uległem wywodom Nowotki, który przekonał mnie, że dla ludzi nierozumiejących bogactwa ideologii komunistycznej bardziej przystępna będzie nazwa: Polska Partia Robotnicza» (A. Fiderkiewicz, *Wojna i ludzie PPR*, Warszawa 1972, s. 72)], stworzyła formułę frontu narodowego, który zakładał zjednanie dla partii zwolenników spośród socjalistów czy ludowców. (...) W świetle faktów oczywiste jest, że PPR, jej koncepcje programowe, skład osobowy kierownictwa ukształtowane zostały w ZSRS, a 5 stycznia 1942 r. nastąpiło jedynie ich zainstalowanie w okupowanym kraju. (...)

Powołanie PPR w głąbi ZSRS i realia, w jakich tego dokonano, od początku nie pozostawiały wątpliwości co do charakteru i strategii tego ugrupowania. Służebna pozycja PPR wobec jej kreatora, czyli ZSRS, w sposób jednoznaczny określała oblicze programowe tej partii. Zresztą od początku wiadomo było, że PPR, będąc zakamuflowaną kontynuacją KPP i dziedzicząc jej kadry, kontakty, schemat organizacyjny oraz wzorce postępowania, za imperatyw uznawała działanie na rzecz mocarstwa sowieckiego (inaczej zresztą postępować nie mogła). Formalnie jednak nowo powstała partia miała nie należeć do Kominternu i unikać jaskrawych skojarzeń z komunizmem. Dla uniknięcia porównań z KPP i oskarżeń o kontynuację jej tradycji oraz sposobu działania partia otrzymała nazwę Polska Partia Robotnicza. Przyjęta przez PPR taktyka zakładała dualizm ideologii i praktyki. Sztafaż retoryczny diametralnie różnił się od rzeczywistych celów komunistów. Po latach Władysław Gomułka nie skrywał, że partia miała dwa oblicza – jawne i tajne. Objąśniał je Radkiewicz i Władysław Gomułka (do 1948 r.), jak również podwładni Stanisława Radkiewicza z aparatu bezpieczeństwa publicznego – Roman Romkowski, Józef Różański czy Anatol Fejgin oraz wielu innych. W istocie, najwyższe funkcje w państwie w okresie powojennego «umacniania władzy ludowej» pełnili członkowie przedwojennej KPP lub jej satelitów. Okres powojennego terroru, tworzonego przez wyżej wymienionych, doskonale podsumował A. Paczkowski: następująco: «Na jawne oblicze partii składała się cała jej nieskrywana przed nikim działalność podziemna, tajne zaś, czyli skrywane przed narodem, miały pozostać powiązania kierownictwa partii z Moskwą, z Kominternem, uznawanie ich zwierzchnictwa nad partią, mimo formalnego wyrzeczenia się przez nią przynależności do Międzynarodówki Komunistycznej. (...)» (...) Pierwotny program PPR pisany był na rozkaz Stalina w sierpniu 1941 r. Po uzyskaniu jego aprobaty został ogłoszony jako deklaracja programowa PPR» (M. Krzysztofiński, *op. cit.*, s. 144-145).

Komuniści wywodzący się wprost z przedwojennej KPP instalowali w Polsce powojennej sowiecką okupację i stalinowską opresję. Wszak długoletnimi członkami przedwojennej KPP byli odpowiedzialni za stalinowski terror okresu powojennego, zajmujący najwyższe stanowiska państwowe, Jakub Berman, Bolesław Bierut, Hilary Minc, Aleksander Zawadzki, Stanisław Radkiewicz, Władysław Gomułka, Roman Romkowski, Józef Różański, Anatol Fejgin. „Komuniści byli w Polsce ugrupowaniem marginesowym i nie mieli żadnych szans na objęcie władzy drogą demokratyczną. Stosunek do nich był tym bardziej negatywny, iż przeważająca część Polaków miała – łagodnie mówiąc – dystans do ZSRR (i Rosji w ogóle), toteż opór przeciwko wprowadzanemu systemowi politycznemu był podwójnie silny. Przełamanie go i opanowanie państwa stanowiło więc najpilniejsze i podstawowe zadanie. (...) W dużych akcjach pacyfikacyjnych brały udział nie tylko wojska KBW, ale także wydzielone dywizje regularnej armii, toteż liczba przeciwników władzy komunistycznej zabitych na polu walki w latach 1945-1948 wyniosła około 8,7 tysiąca. (...) Aczkolwiek w działalności aparatu bezpieczeństwa nie brakowało tak finezyjnych operacji, jak sfalszowanie wyników referendum (czerwiec 1946) i wyborów (styczeń 1947) czy rozbudowa sieci tajnych informatorów (według stanu na 1 stycznia 1946 było ich około 17,5 tysiąca), dominowała przemoc bezpośrednia. (...) Wcale liczne były przypadki, kiedy funkcjonariusze bezpieczeństwa dokonywali skrytobójstw. Także na polecenie lokalnych komitetów partii komunistycznej. Śledztwa prowadzono w niezwykle brutalny sposób, bicie i tortury były na porządku dziennym, a w przeprowadzonych aresztach i więzieniach panowały nieludzkie warunki. (...) W wielu przypadkach nie zadowalano się szybkim skazaniem oskarżonych, ale reżyserowano publiczne procesy, podczas których specjalnie dobrana widownia miała upokorzyć podsądnych i dać wyraz «nienawiści ludu». (...) O wysokości wyroków w najważniejszych procesach decydowało kierownictwo partii komunistycznej, ono także czuwało nad personalną obsadą kluczowych stanowisk w aparacie terroru. (...) Po roku 1948 głównym zadaniem aparatu bezpieczeństwa stało się zastraszenie i rozciągnięcie kontroli nad całym społeczeństwem, także nad tymi grupami i środowiskami, które nie tylko nie zamierzały podejmować jakichkolwiek działań opozycyj-

nych, ale mniej lub bardziej gorliwie popierały władzę. Powszechność polegała jednak nie tylko na tym, że każdy mógł stać się jeśli nie ofiarą, to w najlepszym razie «przedmiotem aktywnego zainteresowania» aparatu bezpieczeństwa. Jej istota tkwiła także w tym, że ofiarą mógł być również członek najwyższych władz partyjnych czy państwowych. (...) W początkach roku 1949 ujednolicono «ewidencję elementu podejrzanego», który podzielono na kilkadziesiąt kategorii. 1 stycznia 1953 roku w kartotekach znajdowało się około 5,2 miliona osób, a więc blisko jedna trzecia dorosłej ludności. (...) Po opadnięciu fali aresztowań w latach 1948-1949 do więzień trafiało coraz więcej ludzi: w samym tylko roku 1952 ponad 21 tysięcy. W rezultacie w połowie 1952 roku było w Polsce – wedle oficjalnych, acz wówczas ściśle tajnych danych – 49,5 tysiąca więźniów politycznych. Utworzono też osobne więzienie dla młodocianych «przestępców politycznych» (w 1953 roku było w nim 2,5 tysiąca więźniów). (...) Można powiedzieć, że w więzieniach siedzieli «wszyscy» – członkowie Biura Politycznego, wysocy urzędnicy państwowi II Rzeczypospolitej (w tym były premier), generałowie, ludzie z dowództwa Armii Krajowej, biskupi, «chłopcy z lasu», którzy walczyli przeciwko Niemcom, a potem przeciwko komunistom, chłopci stawiający opór przed wstąpieniem do kołchozu, robotnicy z kopalni, w której wybuchł pożar, młodzi ludzie, którzy rozbijali propagandowe gabloty lub wypisywali hasła na murach. Chodziło nie tylko o wyeliminowanie ich z życia publicznego czy uniemożliwienie robienia tego, co robili. Jednym z głównych celów systemu powszechnego terroru było utrzymywanie społeczeństwa w strachu, sprzyjanie donosicielstwu, rozbijanie więzi społecznych. (...) W 1955 roku w więzieniach było wciąż około 30 tysięcy więźniów politycznych, a w połowie roku odbył się proces byłego ministra Włodzimierza Lechowicza, tego samego, który pierwszy został aresztowany w październiku 1948 roku przez grupę specjalną. Aż do kwietnia 1956 roku siedział w więzieniu (bez wyroku) Marian Spychalski, jeszcze w listopadzie roku 1949 członek Biura Politycznego. Jeśli chodzi o same represje, prawdziwa «odwilż» przyszła dopiero po XX Zjeździe KPZR i śmierci Bieruta” (A. Paczkowski, *Polacy pod obcą i własną przemocą*, [w:] *Czarna księga komunizmu...*, s. 352-359).

Członkowie KPP stanowili trzon utworzonej na polecenie Stalina w 1941 i 1942 r. Polskiej Partii Robotniczej. W składzie pierwszego składu grupy inicjatywnej PPR wchodził: Marceł Nowotko (od 1916 r. członek Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy, w latach 1918-1938 członek KPRP i KPP, w II Rzeczypospolitej odsiadywał wyrok 12 lat więzienia za działalność komunistyczną, podczas wojny polsko-bolszewickiej 1920 r. był sekretarzem *Polrewkomu* w Wysokiem Mazowieckiem, a więc Tymczasowego Komitetu Rewolucyjnego Polski, utworzonego przez bolszewików 23 lipca 1920 r. w Smoleńsku, mającego pełnić funkcję komunistycznej władzy na terenach II Rzeczypospolitej zajętych przez Armię Czerwoną w trakcie ofensywy letniej 1920 r. podczas wojny polsko-bolszewickiej), Paweł Finder, Bolesław Mołojec, Jan Turlejski, Pinkus Kartin, Czesław Skoniecki, Roman Śliwa, Jakub Aleksandrowicz, Lucjan Partyński, Anastazy Kowalczyk, Augustyn Micał, Feliks Papiński i Józef Wieczorek.

W oparciu o stalinowskie ustawodawstwo wydano w Polsce do 1955 r. co najmniej 5 tysięcy wyroków śmierci, natomiast w różnego typu więzieniach, w tym w obozach pracy zmarło ponad 20 tysięcy osób, a nieustaloną liczbę wywieziono w głąb ZSRR (zob. *O karach śmierci w latach 1944-1956. Z Krzysztofem Szwagrzykiem i Janem Żarynem rozmawia Barbara Polak*, Biuletyn IPN, nr 11/2002, s. 18-19).

6. Ocena zgodności przedmiotu kontroli z art. 13 w związku z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji.

Trybunał dokonał kontroli celów i działalności KPP z art. 13 w związku z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji. Wskazany w art. 188 zakres kognicji TK w postaci kontroli celów i działalności partii politycznej postrzegany z perspektywy wzorców kontroli w niniejszej

sprawie skutkuje koniecznością oceny programu partii, a także jej działalności. Jak trafnie zauważają A. Mączyński i J. Podkowik, „[o] niezgodności celu partii politycznej z Konstytucją RP można mówić w szczególności w następujących sytuacjach.

Po pierwsze, docelowa wizja państwa propagowana przez partię polityczną narusza Konstytucję RP, nawet gdy metody jej osiągnięcia i zasady, na których się ona opiera, pozostają w pełni zgodne z normami konstytucyjnymi. (...) Jak się wydaje, w takich sytuacjach ocena TK może zmierzać jedynie do wyjaśnienia, czy mieści się ona w granicach wyznaczonych w art. 13 Konstytucji RP i nie narusza fundamentalnych zasad wspólnych naszej cywilizacji, w tym wartości demokratycznych i poszanowania przyrodzonej godności człowieka.

Po drugie, docelowa wizja państwa mieści się w ramach norm konstytucyjnych, jednak sposób funkcjonowania partii wynikający z jej statutu lub programu nie opiera się na metodach demokratycznych (tak w aspekcie wewnętrznym, jak i zewnętrznym) bądź nie respektuje innych norm konstytucyjnych określających reguły postępowania w społeczeństwie określone przez wolności i prawa konstytucyjne, status ustrojowy organów (np. mandat wolny) itp.

Po trzecie, docelowa wizja państwa oraz sam sposób funkcjonowania partii pozostają zgodne z normami konstytucyjnymi, natomiast partia wyraża aprobatę (*verba legis* – «odwołuje się do totalitarnych metod i praktyk działania nazizmu, faszystów i komunizmu» – art. 13 Konstytucji RP). Chodzi tutaj o wypadki – jak należałoby sądzić w praktyce dość rzadkie – kiedy to partia polityczna nie forsuje zmiany obecnego ustroju państwa ani nie działa w sposób niedemokratyczny, lecz popiera «totalitarne metody i praktyki działania», których dopuszczają się inne podmioty, niekonieczne krajowe. Szeroko rozumianym celem partii politycznej w ujęciu art. 188 pkt 4 Konstytucji RP byłoby wówczas propagowanie treści zakazanych przez normę konstytucyjną” (uwagi do art. 188..., s. 1165).

Naruszenie art. 13 Konstytucji przez cele i działalność partii politycznej mogło zostać potencjalnie dokonane przez KPP w następujący sposób:

- 1) poprzez odwołanie w programie partii do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu,
- 2) przez założenie lub dopuszczenie w programie partii nienawiści rasowej i narodowościowej,
- 3) przez założenie lub dopuszczenie w programie partii stosowania przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę,
- 4) przez założenie lub dopuszczenie w działalności partii nienawiści rasowej i narodowościowej,
- 5) przez założenie lub dopuszczenie w działalności partii stosowania przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę.

Łączne postrzeganie celów i działalności KPP determinuje również łączne spojrzenie na jej program i działalność, ponieważ ta ostatnia sprowadza się w przeważającej części do publikowania materiałów programowych na stronie internetowej KPP oraz w czasopiśmie „Brzask”. Tak określona działalność programowa stanowi niezbędny punkt odniesienia dla zrozumienia celów partii wyrażonych w podstawowych dokumentach programowych, będąc również formą ich aktualizacji i interpretacji.

Podobnie jak wskazane w art. 188 pkt 4 Konstytucji cele partii, podlegające kontroli następcej Trybunału, nie są określone wyłącznie raz na początku jej istnienia w dokumentach załączonych do wniosku o wpis partii do ewidencji, również program partii, o którym stanowi art. 13 Konstytucji – wzorzec kontroli w niniejszej sprawie, w wypadku kontroli następcej celów i działalności partii politycznej, nie ogranicza się do jednego dokumentu noszącego taką nazwę. Przeciwnie, jest on kształtowany przez wszystkie dokumenty programowe, w tym przez co najmniej część jej statutu, publikacje prezentujące stanowisko partii oraz jej liderów, czyli przez działalność programową partii. A zatem Trybunał dokonał kontroli

dostępnych dokumentów programowych, określonych w art. 13 Konstytucji przez zbiorczą nazwę „program” oraz publikacji stanowiących wyraz działalności KPP na jej stronie internetowej oraz na łamach czasopisma „Brzask”.

W pierwszej kolejności Trybunał dokonał analizy poszczególnych tekstów lub grup tekstów pod kątem odwołania w każdym z nich do totalitarnych metod i praktyk komunizmu. Następnie Trybunał wskazał wnioski wynikające z dokonanych ustaleń dla zgodności celów i działalności KPP z art. 13 w związku z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji, postrzegając łącznie cel i działalność KPP.

6.1. Preambuła Statutu KPP.

Statut KPP otwiera preambuła o następującej treści: „Komunistyczna Partia Polski jest partią marksistowsko-leninowską nawiązującą do najlepszych patriotycznych i internacjonalistycznych tradycji polskiego ruchu robotniczego. Źródło swej działalności ideowo-programowej upatruje w idei komunistycznej, w niej bowiem widzi przyszłość świata. Dopiero komunizm uwolni ludzkość od niepewności jutra, od strachu przed wojnami, od nędzy i poniżenia. Położy kres panowaniu wyzyskiwaczy nad ludźmi pracy, panowaniu narodów silniejszych nad słabszymi. Jego realizacja zapewni materialny i duchowy rozkwit ludzkości. Przewodnią ideą Komunistycznej Partii Polski jest zbudowanie ustroju wolnego od wyzysku człowieka pracy najemnej i zapewnienie Rzeczypospolitej Polskiej niepodległości i pełnej suwerenności. Komunistyczna Partia Polski opowiada się za wszechstronną współpracą i współdziałaniem z organizacjami lewicowymi w Polsce i na całym świecie, stoi na stanowisku jedności ruchu robotniczego i przeciwstawia się wszelkim działaniom rozbijającym tę jedność”.

Notabene, na V Zjeździe KPP ogłoszono referat pt. *Tylko pod sztandarem Komunistycznej Partii Polski zjednoczeni wyzwolimy lud polski* (strona internetowa KPP, wpis z 27 lipca 2019 r., <https://kom-pol.org/2019/07/27/tylko-pod-sztandarem-komunistycznej-partii-polski-zjednoczeni-wyzwolimy-lud-polski/>, dostęp 1 grudnia 2025 r.), w którym stwierdzono, że „[p]odstawą ideologiczną naszej Partii niezmiennie jednak musi pozostać marksizm-leninizm i teoretyczny dorobek leninizmu. To jest bezdyskusyjne!”.

Trybunał dostrzegł, że KPP powołuje się wprost na komunizm w jego marksistowsko-leninowskim wydaniu. Nie ulega wątpliwości, że koncepcja W.I. Lenina stanowiła program budowy komunizmu stworzonego jako całościowa wizja społeczeństwa przez K. Marksa i F. Engelsa. W.I. Lenin nie tylko opisał totalitarne metody budowy komunizmu, ale również kierował totalitarnymi praktykami w trakcie zmiany ustroju Rosji z monarchii na system komunistyczny. „Komunizm miał nieść ze sobą radykalne przerwanie ciągłości, rewolucyjne przeobrażenie całej rzeczywistości, nie wyłączając człowieka” (K. Kersten, *Wstęp do polskiego wydania...*, s. 11). W Statucie KPP odwołanie do marksizmu-leninizmu oraz do komunizmu nie zostało w jakikolwiek sposób ograniczone merytorycznie, w szczególności w preambule Statutu KPP brak jest komentarza wykluczającego totalitarne metody i praktyki obecne w Rosji w czasach W.I. Lenina. Przykładowo, zdaniem W.I. Lenina:

1) „[d]yktatura proletariatu oznacza nieustającą walkę – krwawą i bezkrwawą, gwałtowną i pokojową, zbrojną i ekonomiczną (...) przeciw siłom i tradycjom starego społeczeństwa” (K. Kersten, *ibidem*, s. 11),

2) „[t]rzeba otwarcie postawić (...) tezę, uzasadniającą istotę i słusność terroru, jego konieczność, jego granice. Sąd nie powinien uchylać się od stosowania terroru (...) powinien (...) uzasadnić i zalegalizować go pryncypialnie, jasno, bez fałszu i bez upiększania. Formułować trzeba możliwie szeroko, gdyż jedynie rewolucyjna świadomość prawna i rewolucyjne sumienie określą warunki stosowania terroru w praktyce” (list W.I. Lenina do Dmitrija Kurskiego – cytata za K. Kersten, *ibidem...*, s. 13),

3) „[d]opóki nie zastosujemy wobec spekulantów terroru – rozstrzelania na miejscu – nic z tego nie wyjdzie!” (wystąpienie W.I. Lenina na zebraniu robotniczym na przełomie 1917 i 1918 r. – cytata za N. Werth, *Państwo...*, s. 74),

4) „[t]rzeba koniecznie pobudzać energię terroru, skierowanego przeciw kontrrewolucjonistom, i nadawać mu masowy charakter, zwłaszcza w Piotrogradzie, którego przykład jest decydujący” (N. Werth, *ibidem...*, s. 83),

5) „[n]ależy (...) wprowadzić natychmiast masowy terror, rozstrzelać i wywieźć setki prostytutek rozpijających żołnierzy, byłych oficerów itd. Nie zwlekać ani chwili [...] Trzeba rozwijać wszechstronną działalność: masowe rewizje. Za ukrywanie broni – rozstrzelanie. Masowe wywózki mienszewików i ludzi niepewnych” (telegram W.I. Lenina do przewodniczącego jednego z gubernialnych *sowietów* – cytata za N. Werth, *ibidem...*, s. 84),

6) „[t]rzeba dać przykład. 1. Powiesić (tak, by ludzie widzieli) co najmniej stu kułaków, bogaczy i znanych krwiopiców. 2. Opublikować ich nazwiska. 3. Zabrać całe ich ziarno. 4. Wyznaczyć zakładników (...). Zróbcie to tak, by na setki mil wokół ludzie to widzieli, trzęśli się i mówili sobie: zabijają i będąc zabijać żadnych krwi kułaków” (telegram W.I. Lenina do komitetu wykonawczego *sowietu* w Penzie – cytata za N. Werth, *ibidem...*, s. 85),

7) należało „zastosować bezlitosny terror wobec kułaków, popów i białogwardystów; podejrzanych zamknąć w obozie koncentracyjnym poza miastem” (depesza W.I. Lenina z 9 sierpnia 1918 r. do Komitetu Wykonawczego guberni penzeńskiej – cytata za N. Werth, *ibidem...*, s. 86).

Na odwołanie do marksizmu-leninizmu w pierwszym zdaniu preambuły Statutu KPP należy patrzeć przez pryzmat wyrażonych w preambule celów w postaci położenia kresu panowania wyzyskiwaczy nad ludźmi pracy, co oznacza w „języku marksistowsko-leninowskim” radykalną zmianę ustroju społeczno-gospodarczego, czyli zapowiedź obalenia społecznej gospodarki rynkowej, opartej na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych, stanowiącej – zgodnie z art. 20 Konstytucji – podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej. W świetle całości treści wyrażonych w preambule Statutu KPP zmiana ta musiałaby zostać dokonana gwałtownie – w drodze rewolucji, przy zastosowaniu totalitarnych metod komunizmu.

Również w piśmiennictwie wskazano, że „[p]artia typu marksistowsko-leninowskiego jest i musi być partią rewolucyjną. Wynika to jasno z tzw. myśli marksistowsko-leninowskiej, a więc modyfikacji myśli K. Marksa przez W. Uljanowa-Lenina, będącego ideologiem, organizatorem i przywódcą pierwszej partii marksistowsko-leninowskiej, oraz z charakteru i metod działania partii komunistycznych opierających się na wzorcach marksistowsko-leninowskich. Tym właśnie partia ta różni się od tzw. partii reformistycznych. Jej naczelnym zadaniem jest zdobycie władzy i «zdrzgotanie burżuazyjnej maszyny państwowej». Sposobem realizacji tego celu jest rewolucja – zbrojne obalenie istniejącej władzy, z tym że ze względów taktyki partii rewolucyjnej, w zależności od istniejącej zewnętrznej sytuacji, partia może stosować także legalne metody walki politycznej. Jednak – z uwagi na przyjęcie marksistowskiej teorii o nieuchronności rewolucji wraz z leninowskimi jej korektami, dotyczącymi dopuszczalności zbrojnego przewrotu komunistycznego w jednym tylko państwie kapitalistycznym – partia marksistowsko-leninowska powinna przygotować i zrealizować «zbrojną rozgrywkę z burżuazją» (w formie rewolucji lub powstania). «Zasadą leninowskiej teorii rewolucji jest idea głosząca, że podstawowym środkiem obalenia władzy burżuazji jest zbrojne powstanie ludu. Odrzuca ona przesadnie eksponowaną przez reformistów legalną drogę do socjalizmu. Wykazuje, że zdobycie poparcia większości wyborców dla parlamentarnego programu socjalistycznych przeobrażeń bez posiadania pełni władzy politycznej jest mało realne”. (...) Wszystkie cytaty za pracą prof. Romana Tokarczyka *Współczesne doktryny poli-*

tyczne. Lublin 1984, rozdział *Marksizm-leninizm* s. 21-59” (J. Majchrowski, *Status prawny partii komunistycznej...*, s. 608-609).

Rewolucja komunistyczna opiera się bez wątpienia na skrajnie fundamentalistycznym pojmowaniu polityki, zmierzając do zdobycia absolutnego monopolu na władzę i ma na celu – bez względu na legalność przyjętych środków – unicestwienie istniejącego porządku. W dalszym etapie jej celem jest stworzenie nowego państwa opartego na systemie jednopartyjnym, policyjnym aparacie kontroli oraz terrorze, wykorzystywanym jako narzędzie nieustannej rewolucji, wymierzonej przeciwko „wewnętrznym wrogom”. Jej celem jest zatem nie tylko „podbój”, ale także radykalna przebudowa społeczeństwa – podporządkowanie, ujednolicenie i zintegrowanie jednostek według zasady nadrzędności polityki wobec wszelkich innych sfer życia. Porządek ten zyskuje wymiar *quasi*-religijny, oparty na micie odrodzenia (*palingenezy*), doktrynersko rozwijanym w ramach swoistej religii politycznej.

Budowa komunizmu ma za zadanie ukształtować nowy typ człowieka – istotę uformowaną przez rewolucję antropologiczną, przeznaczoną wyłącznie do realizacji celów rewolucyjnych i imperialnych partii totalitarnej. Ostatecznym zamierzeniem tej utopii jest bowiem stworzenie nowej cywilizacji, o wymiarze ponadnarodowym i ekspansjonistycznym (por. definicję totalitaryzmu autorstwa E. Gentile zaprezentowaną przez S. Courtois, *op. cit.*; zob. uzasadnienie niniejszego wyroku, cz. VI, pkt 4.1).

Nie ulega zatem wątpliwości, że powyższy sposób budowy komunizmu odpowiada w pełni cechom totalitarnych metod i praktyk tej ideologii, o których stanowi art. 13 Konstytucji. Przedstawiona argumentacja dowodzi, że preambuła Statutu KPP zawiera odwołanie do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu w treści wyrażającej podstawowy cel KPP, jakim jest budowa nowego świata w drodze rewolucji.

6.2. Symbol KPP w postaci znaku sierpa i młota na czerwonym tle – art. 57 ust. 1 i 2 Statutu KPP.

Zgodnie z art. 57 Statutu KPP, „1. Godłem Partii jest znak sierpa i młota. 2. Sztandar Partii jest koloru czerwonego. Z jednej jego strony umieszczone jest hasło «Proletariusze wszystkich krajów, łączcie się!», z drugiej nazwa Partii lub jej skrót. Na środku znajduje się godło Partii w kolorze złotym. 3. Hymnem Partii jest «Międzynarodówka». 4. Skrót nazwy Partii brzmi: KPP”.

Trybunał Konstytucyjny w dotychczasowym orzecznictwie podkreślał, że symbole partii politycznej są relewantne z perspektywy celów lub zasad działania partii. Ocenie Trybunału w ramach kontroli sprawowanej w trybie art. 188 pkt 4 Konstytucji podlegają treści, jakie wyrażają te znaki. Treści płynące zarówno ze statutu, jak i z programu oraz innych dokumentów, w tym również z symboli graficznych partii politycznej, określają jej tożsamość ideową.

Symbolami graficznymi partii można skutecznie wypaczyć przekaz dotyczący tożsamości ideowej partii, który został wskazany w jej statucie czy programie. Treści wyrażone przez symbole, którymi posługuje się partia polityczna, mogą konkretyzować, objaśniać, wzbogacać czy wręcz modyfikować postanowienia zawarte w statucie lub w programie partii, bez formalnej zmiany tych dokumentów. Treści płynące z symboli partii mogą wreszcie czynić treści zawarte w statucie lub programie partii bardziej sugestywnymi.

Trybunał podkreślał również we wcześniejszym orzecznictwie, że uzewnętrznianie poglądów może przybierać różne postacie. Stąd myląca jest terminologia odwołująca się do pojęcia „wolności wypowiedzi”, akcentująca tylko werbalizację poglądów (por. S. Frankowski, R. Goldman, E. Łętowska, *Sąd Najwyższy USA. Prawa i wolności obywatelskie*, Warszawa 1997, s. 135).

W sprawie Texas przeciwko Johnson, rozstrzygniętej wyrokiem Sądu Najwyższego USA z 1989 r., ukarany za spalenie amerykańskiej flagi sprawca domagał się uznania, że jego

zachowanie, niebędące wypowiedzią, lecz mające charakter ekspresyjny, było wyrazem konstytucyjnie chronionej wolności wypowiedzi. Z perspektywy rozstrzyganego tu problemu, dotyczącego możliwości badania zgodności celów lub zasad partii politycznej z Konstytucją ze względu na symbole graficzne partii, wymagało podkreślenia, że we wskazanej sprawie niesporne było, iż tzw. ekspresyjne zachowanie, niepolegające na wyrażeniu swoich poglądów w sposób zwerbalizowany, stanowiło formę wypowiedzi (bliżej zob. tamże, s. 123-126 oraz s. 135; F. Longchamps de Berier, *Relacje dziennikarz-obywatel; warto ostrożnie korzystać z amerykańskich przykładów*, „Ius et Lex” nr 1/2010, s. 124-125). Na takim też stanowisku stanął Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku z 24 maja 1988 r. w sprawie Müller i inni przeciwko Szwajcarii (skarga nr 10737/84), stwierdzając, że osoby, które tworzą, odtwarzają, rozpowszechniają lub wystawiają prace artystyczne, uczestniczą w wymianie idei i opinii mającej podstawowe znaczenie w demokratycznym społeczeństwie.

Trybunał Konstytucyjny stwierdzał więc, że symbol graficzny partii jest formą ekspresji poglądów (podobnie w postanowieniu TK o sygn. Pp 1/10).

Symbol KPP w postaci znaku sierpa i młota na czerwonym tle wyraża niewątpliwie treść odwołującą się do historii dwudziestego wieku. Stanowił on flagę Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, czyli modelowego państwa komunistycznego i totalitarnego. Ekspozycja tego symbolu i jego wyniesienie do roli „godła Partii” jest bez wątpienia programowym oraz ideowym odwołaniem do ZSRR.

Nawet opierając się na wiedzy powszechnej, wskazać można, że praktyka ustrojowa ZSRR odznaczała się następującymi cechami charakterystycznymi, o których napisał S. Courtois:

1) absolutystyczną dominacją jednej partii politycznej, której przewodził przywódca o cechach charyzmatycznych, wyniesiony do centralnej figury władzy; partia ta utożsamiała się z państwem, inkorporując jego prerogatywy wykonawcze i administracyjne, co służyło wyłącznie jej interesom i umacniało jej monopolistyczną pozycję,

2) ideologicznym przenikaniem wszelkich dziedzin życia społecznego i intelektualnego, obejmującym filozofię, nauki przyrodnicze i humanistyczne, historiografię, sztuki piękne oraz inne obszary kultury; dokonywało się to przez szeroko zakrojoną maszynę propagandową, której narzędziem były media drukowane, system edukacyjny, środki masowego przekazu oraz instytucje kultury,

3) całkowitą kontrolą nad obiegiem informacji, realizowaną przez wszechobecną i systematyczną cenzurę, skutkującą wyeliminowaniem pluralizmu poglądów oraz zastąpieniem debaty publicznej jednolitym przekazem ideologicznym,

4) ekonomicznym monopolem państwowo-partyjnym, obejmującym zarządzanie wszelkimi środkami produkcji i redystrybucji dóbr materialnych, uzyskanym dzięki zniesieniu własności prywatnej i podporządkowaniu gospodarki mechanizmom centralnego planowania,

5) instrumentalizacją terroru jako narzędzia władzy, polegającego na systematycznym zastraszaniu, represjonowaniu i kontrolowaniu mas społecznych przy użyciu przemocy fizycznej oraz psychicznej (zob. S. Courtois, *op. cit.*; zob. uzasadnienie niniejszego wyroku, cz. VI, pkt. 4.1.).

ZSRR był zatem modelowym przykładem komunistycznego państwa totalitarnego, a metody w nim stosowane odpowiadają w pełni cechom totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu.

Tym samym odwołanie do ZSRR w symbolice KPP określonej w art. 57 Statutu KPP jest odwołaniem do totalitarnych metod i praktyk komunizmu, które były w ZSRR częścią rzeczywistości, a ich uzasadnienie stanowiła obowiązkowo wyznawana ideologia.

6.3. Cele KPP określone w Programie KPP i Manifeście polskich komunistów, w świetle wybranych aspektów działalności programowej KPP.

Program KPP został uchwalony na I Zjeździe w Dąbrowie Górniczej w grudniu 2002 r., a następnie zmodyfikowany na IV Zjeździe w Dąbrowie Górniczej w grudniu 2015 r. (ujednolicona wersja programu zob. <https://kom-pol.org/party-program/> dostęp: 1 grudnia 2025 r.). Składa się z preambuły oraz czterech części.

Pierwsza część Programu KPP, „Charakter współczesnego kapitalizmu”, składa się z następujących punktów:

1. Sytuacja w Polsce.
2. Imperialistyczna globalizacja.
3. Ideologia kapitalizmu i rzeczywistość.
4. Istota podziału klasowego.

Druga część Programu KPP, „Naszym celem socjalizm”, obejmuje zagadnienia zatytułowane w sposób następujący:

1. Socjalizm, czyli demokracja.
2. Przejęcie władzy przez ludzi pracy – proletariat.
3. Uspołecznienie środków produkcji.

Trzecia część Programu KPP nosi tytuł „Zadania partii robotniczej” i składa się z następujących punktów:

1. Położenie i świadomość proletariatu.
2. Program Minimum – o jedność w walce o prawa pracy i prawa socjalne, który z kolei obejmuje następujące punkty:
 - 1) O wystąpienie z Unii Europejskiej;
 - 2) Przeciwko NATO;
 - 3) O utrzymanie praw i wolności demokratycznych;
 - 4) O zaprzestanie prywatyzacji i reprivatyzacji;
 - 5) O skrócenie czasu pracy zamiast bezrobocia;
 - 6) O godziwe zarobki;
 - 7) O prawo pracowników do zrzeszania się;
 - 8) O reformę systemu podatkowego;
 - 9) O bezpłatną, powszechną oświatę;
 - 10) Nauka dla rozwoju i przemysłu;
 - 11) O bezpłatną służbę zdrowia;
 - 12) Przeciwko dyskryminacji spółdzielni i własności społecznej;
 - 13) O ograniczenie administracji publicznej;
 - 14) O świeckie państwo.

Czwarta część Programu KPP, „Socjalistyczna przebudowa państwa”, obejmuje zagadnienia zatytułowane w sposób następujący:

1. Przemysł, transport, innowacyjność.
2. Rolnictwo i zasoby.
3. Handel i finanse.
4. Sprawy religijne, mniejszości narodowe.
5. Kultura i dziedzictwo narodowe.

W Programie KPP napisano m.in., że „[l]udzie pracy w różny sposób próbują walczyć o zmniejszenie odbieranej im części zapłaty za pracę. Jednak w ustroju kapitalistycznym większość ich zdobyczy okazuje się nietrwała. (...) Dlatego dostrzegający ten podział pracownicy muszą walczyć nie o chwilowe łagodzenie jego skutków, lecz o jego całkowite jego zniesienie, które równoznaczne musi być ze zmianą formacji społecznej na socjalistyczną. (...) Tylko przejęcie przez proletariat władzy politycznej i ekonomicznej umożliwi obalenie podziału klasowego, prawdziwe wyzwolenie i upodmiotowienie człowieka. Proletariat nie

może jedynie przejąć burżuazyjnego aparatu państwowego, np. w drodze wyborów parlamentarnych. W ramach tego aparatu nie ma miejsca na autentyczną, powszechną demokrację. (...) Do wyeliminowania podziału klasowego niezbędne jest obalenie kapitalistycznej własności i zastąpienie jej własnością społeczną. Nacjonalizacja, czyli przejęcie przez państwo na własność kapitalistycznego przemysłu, handlu, banków i zasobów naturalnych jest ważnym środkiem do tego celu. (...) Partia musi wnosić do ruchu robotniczego świadomość potrzeby dokonania rewolucyjnych przeobrażeń. (...) Do czasu uzyskania przez proletariat stopnia świadomości i organizacji umożliwiającego samodzielne występowanie polityczne, partia nie może wchodzić w żadne sojusze z nieproletariackimi klasami i warstwami społecznymi. (...) Nie może względem taktycznym podporządkować strategicznego celu, jakim jest uzyskanie przez proletariat świadomości rewolucyjnej. (...) Przy dzisiejszych uwarunkowaniach partia powinna utrzymywać charakter awangardowy, przy dbałości przede wszystkim o szeroki zakres wpływów w środowiskach robotniczych, o wnoszenie do niej klasowej i rewolucyjnej świadomości”.

Szczegółowymi celami KPP w zakresie poszczególnych sektorów gospodarki są natomiast:

- 1) przejęcie przez państwo na własność zakładów przemysłowych, kopalń, środków transportu publicznego i towarowego i środków łączności,
- 2) nakierowanie rozwoju przemysłu na zaspokajanie potrzeb ludzi pracy,
- 3) wdrożenie systemu gospodarki planowej, gwarantującego pełne zatrudnienie i najlepsze wykorzystanie zasobów,
- 4) nacjonalizacja wszelkich standardów w dziedzinie techniki elektronicznej i informatyki,
- 5) nacjonalizacja komputerowych systemów operacyjnych,
- 6) nacjonalizacja praw autorskich i wynalazczych, które zostały przejęte przez inne niż twórcy osoby i instytucje oraz tych, które stoją na przeszkodzie pełnego wykorzystania środków technicznych,
- 7) przejęcie przez państwo wielkich majątków ziemskich, włączając w to tereny wodne i leśne oraz utworzenie na ich bazie przedsiębiorstw produkcyjnych,
- 8) nacjonalizacja banków, instytucji finansowych i ubezpieczeniowych,
- 9) państwowa kontrola nad systemem bankowym,
- 10) przejęcie przez państwo handlu hurtowego, wielkich przedsiębiorstw handlu detalicznego i zakaz spekulacji towarowej,
- 11) kontrola państwa nad handlem zagranicznym.

Ponadto na stronie internetowej KPP opublikowano „Manifest polskich komunistów” z 21 lutego 2018 r. Napisano w nim m.in.: „My, komuniści z Komunistycznej Partii Polski w inspiracji i w szacunku do Manifestu Partii Komunistycznej Karola Marksa i Fryderyka Engelsa w 170. rocznicę jego wydania ogłaszamy polski Manifest Komunistyczny”. Następnie napisano: „Rewolucja komunistyczna stanowi najradzykalniejsze zerwanie z tymi niesprawiedliwymi, dotychczasowymi stosunkami własności, opartymi na przeciwieństwach klasowych. Zadaniem rewolucji jest podźwignięcie proletariatu w klasę panującą oraz wywalczenie dla całej ludzkości demokracji politycznej, społecznej i ekonomicznej. (...) Należy bezwzględnie zerwać ze szkodliwą społecznie, degradującą człowieka kapitalistyczną metodą wytwarzania oraz prywatnym posiadaniem środków produkcji”. Następnie wskazano, że koniecznym jest „[z]niesienie burżuazyjnej własności prywatnej i zastąpienie jej społeczną własnością” oraz stworzenie „zrębów republiki rad, opartej na filarze demokracji w trzech jej wymiarach: politycznym, społecznym i ekonomicznym. Chcemy 100% demokracji”, „[w] chwili obecnej mamy ledwie 5% prawdziwej demokracji (gdyż jest to tylko fasadowa demokracja polityczna). Chcemy pełnej i całkowitej demokracji. 100% demokracji! We wszystkich jej wymiarach: politycznym, społecznym i ekonomicznym. Chcemy demokracji społecznej,

demokracji politycznej i demokracji ekonomicznej!” (<https://kom-pol.org/2018/03/09/manifest-polskich-komunistow/>, dostęp: 1 grudnia 2025 r.).

Wskazane wyżej elementy Programu KPP i Manifestu polskich komunistów zmierzają do radykalnej przebudowy świata, pełnej dominacji ideologii nad człowiekiem i jego wspólnotą przez całkowite przeobrażenie zarówno struktur społecznych, jak i ludzkiej mentalności. Owa przemiana miałaby się dokonać przez bezwzględne podporządkowanie wszelkich sfer egzystencji – ekonomicznej, kulturalnej, religijnej, a nawet emocjonalnej, przez wprowadzenie prymatu polityki jako jedynej miary sensu i wartości. Wskazanemu zasadniczemu i najgłębszemu imperatywowi rewolucji komunistycznej miałyby służyć przejęcie aparatu władzy, monopol państwa w sferze gospodarki oraz unifikacja struktur społecznych (podobnie S. Courtois, *op. cit.*; zob. uzasadnienie niniejszego wyroku, cz. VI, pkt. 4.1).

Cele w postaci rewolucyjnej zmiany ustroju społeczno-gospodarczego, likwidacji własności prywatnej, powszechnej nacjonalizacji, poprzedzone uzyskaniem przez „proletariat” „świadomości rewolucyjnej” stanowią bezpośrednie nawiązanie do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu.

Pośrednim odwołaniem do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu jest natomiast powielanie, w dokumentach programowych KPP nawiązujących do Programu KPP i Manifestu polskich komunistów, języka komunistycznej propagandy XX wieku, uzasadniającej zmianę ustroju państwa przemocą i masowe morderstwa w imię zaprowadzenia komunizmu, socjalizmu, demokracji ludowej i sprawiedliwości.

Sfera semantyczna odgrywa również istotną rolę w tłumaczeniu podziału Programu KPP na program pełny i program minimum. Na łamach czasopisma KPP „Brzask” napisano: „W 2002 roku towarzysze zakładając Komunistyczną Partię Polski wyrzekli się «totalitarnych metod i praktyk» bądź odwołania się do nich. Trzeba jednak podkreślić, że nie oznacza to porzucenia rewolucjonizmu (jeśli mogę tak to nazwać roboczo). Byliśmy i wciąż powinniśmy być (wierzę, że jesteśmy) partią rewolucyjną, robotniczą i socjalistyczną/komunistyczną. Młodzież rewolucyjna i komunistyczna uważa (...) [KPP] za zasiedziałą, kanapową, a nawet rewizjonistyczną czy reakcyjną. To prawda, że sprawdza się przysłowie, że młodzież jest w gorącej wodzie kąpana. Jednakże nie rozumie przezorności towarzyszy nie dostrzega sprytu, by móc w jakiś sposób funkcjonować w przestrzeni publicznej kraju” (K. Olszak, *List otwarty z okazji 10 lecia KPP*, „Brzask” nr 3/2013, s. 15).

Tezę o bezpośrednim odwołaniu do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu w działalności programowej KPP dopełniają ponadto dwie publikacje na łamach czasopisma „Brzask”:

1) P. Biełło napisał w artykule *Pytania o przyszłość...* („Brzask” nr 10/2009, s. 12): „Państwo w wyniku zwycięskiej rewolucji socjalistycznej przestaje być narzędziem panowania mniejszości będącej klasą wyzyskiwaczy i przeistacza się w organ władzy mas pracujących. Nie można zapominać, że istotą państwa jest stosowanie przymusu. U zarania socjalizmu władza państwowa służy do łamania oporu wywłaszczonych wyzyskiwaczy, do ochrony własności socjalistycznej i osobistej własności obywateli przed zamachami ze strony wrogów zewnętrznych i wewnętrznych oraz do zapewnienia, że zostaną wykonane wszystkie posunięcia niezbędne do budowy socjalizmu. Wymaga to skupienia władzy i środków materialnych w ręku ludowego rządu i jego organów wykonawczych. Jest to konieczne dopóki trwa walka klas w kraju socjalistycznym i dopóki wywłaszczone klasy wyzyskiwaczy i opozycyjna drobna burżuazja sprzeciwiają się budowie socjalizmu”.

2) A. Jaśkiewicz, w artykule *Spojrzenie na minione i perspektywistyczne odmiany socjalizmu* („Brzask” nr 2/2008, s. 11-12), napisał: „system monopartyjny lub wielopartyjny z jedną partią przewodnią sprawdził się w sytuacjach ostrej walki sił prosocjalistycznych z przeciwnikami wewnętrznymi lub zewnętrznymi. (...) Może właśnie lepiej zda egzamin system wielopartyjny, gdzie w państwie socjalistycznym będzie ze sobą rywalizować na rów-

nych prawach kilka partii o prosocjalistycznej orientacji. (...) Pozostaje jeszcze problem oficjalnego funkcjonowania w państwach socjalistycznych partii politycznych o charakterze obcym lub wręcz wrogim socjalizmowi. Wydaje mi się możliwe poszerzenie zakresu demokracji w tej dziedzinie po wyraźnym zwycięstwie socjalizmu w skali światowej”.

Sposób wyrażenia powyższych myśli w języku komunistycznej propagandy XX wieku czyni zawarte w tekstach założenia mniej jednoznacznymi. Jednak wynika z nich, że ostatecznym celem działalności KPP jest przeprowadzenie rewolucji i zastosowanie, tak szybko, jak to będzie możliwe, wszystkich totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu, znanych z praktyki ZSRR, w celu zbudowania komunizmu.

Tak nakreślony cel KPP stanowi niewątpliwie odwołanie do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu.

6.4. Działalność programowa KPP na stronie internetowej KPP i na łamach czasopisma „Brzask”.

6.4.1. Nawiązanie do tradycji przedwojennej Komunistycznej Partii Robotniczej Polski i Komunistycznej Partii Polski w działalności programowej KPP.

Na łamach czasopisma KPP i na jej stronie internetowej ukazały się następujące publikacje dotyczące przedwojennej Komunistycznej Partii Polski, wcześniej noszącej nazwę Komunistyczna Partia Robotnicza Polski:

1) *My komuniści, skrojeni jesteście ze „specjalnego” materiału. Z Józefem Łachutem, przewodniczącym Krajowego Komitetu Wykonawczego Komunistycznej Partii Polski rozmawia Przemysław Prekiel* („Brzask”, nr 12/2008, s. 2), w którym napisano: „Komunistyczna Partia Polski w swej działalności nawiązuje do szczytnych tradycji swojej poprzedniczki Komunistycznej Partii Polski, której obchodzimy 80-lecie jej powołania, oraz 60-lecie jej rozwiązania, nawiązujemy również do tradycji PPR, a także do idei komunistycznej, części PZPR”.

2) R. Rauba, *Przedwojenni polscy komuniści wobec 19. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości w 1937 roku* („Brzask”, nr 11/2013, s. 9-10),

3) Redakcja, *Zachowajmy nasze ulice w stolicy*, („Brzask”, nr 10-11/2012, s. 10-13),

4) R. Rauba, *Z Odezwy Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Polski na Święto Pracy Warszawa, kwiecień 1937 r.*, („Brzask”, nr 4/2012, s. 12-13),

5) *Odezwa Pierwszomajowa przedwojennej Komunistycznej Partii Polski z 1938 r.*, witryna internetowa KPP, wpis z 1 maja 2017 r. zawierający treść tego dokumentu, <https://kom-pol.org/2017/05/01/odezwa-pierwszomajowa-przedwojennej-komunistycznej-partii-polski-z-1938-r/>, dostęp 1 grudnia 2025 r.,

6) wpis umieszczony na stronie KPP w portalu facebook.com z 27 kwietnia 2017 r., zawierający artykuł opublikowany w dniu 27 kwietnia 1956 r. w „Słowie Ludu”, gloryfikujący przedwojenną Komunistyczną Partię Polski, a zakończony następującymi słowami jednego z autorów publikacji „Brzasku”: „Wszystkim niezłomnym, bohaterskim Towarzyszom i Towarzyszkom z przedwojennej Komunistycznej Partii Polski wieczna cześć i chwała! Współczesna Komunistyczna Partia Polski cały czas o Was pamięta i jest z Was dumna! Tow. Ryszard Rauba Komunistyczna Partia Polski (KPP)” (<https://www.facebook.com/Brzask.KPP/posts/1300430273344227>, dostęp 1 grudnia 2025 r.),

7) *Walka o zupełne wyzwolenie! Walka o socjalizm!*, strona internetowa KPP, wpis z 11 listopada 2018 r., zawierający odezwę Komitetu Lubelskiego Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy, jednej z partii poprzedzających KPP, w sprawie utworzenia Tymczasowego Rządu Ludowego RP w Lublinie z 8 listopada 1918 r., wzywającą do utworzenia w jego miejsce rządu Rad Delegatów Robotniczych i Chłopskich (<https://kom-pol.org/2018/11/11/walka-o-zupelne-wyzwolenie-walka-o-socjalizm/>, dostęp 1 grudnia 2025 r.),

8) *Komuniści i katolicy – ludzie pracy – połączeni węzłem solidarności i braterstwa*, strona internetowa KPP, wpis z 8 listopada 2018 r., zawierający propagandową odezwę Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Polski z 1937 r. (<https://kom-pol.org/2018/11/08/komunisci-i-katolicy-ludzie-pracy-polaczeni-wezlem-solidarnosci-i-braterstwa/>, dostęp 1 grudnia 2025 r.),

9) *100 lat Polski niepodległej – komuniści polskimi patriotami*, strona internetowa KPP, wpis z 6 listopada 2018 r. zawierający fragmenty artykułu z czasopisma „Czerwony Sztandar” nr 15, z 20 listopada 1937 r., mającego charakter odezwy Komunistycznej Partii Polski (<https://kom-pol.org/2018/11/06/100-lat-polski-niepodleglej-komunisci-polskimi-patriotami/>, dostęp 1 grudnia 2025 r.),

10) *Czy Polska jest dziś niepodległa?*, strona internetowa KPP, wpis z 13 lipca 2018 r. zawierający fragment broszury *Rady Delegatów Robotniczych w niebezpieczeństwie*, Warszawa 1919 r., kwestionującej sens walki o niepodległość Polski oraz nawołującej „proletariat” do rewolucji (<https://kom-pol.org/2018/07/13/czy-polska-jest-dzis-niepodlegla/>, dostęp 1 grudnia 2025 r.).

Analiza przeprowadzona w cz. VI, pkt 5.3. niniejszego uzasadnienia dowodzi, że przedwojenna Komunistyczna Partia Polski była ugrupowaniem rewolucyjnym, kontrolowanym przez Moskwę, usiłującym wprowadzić w Polsce ustrój komunistyczny przy użyciu siły. Wzorem i „ojczyzną” dla członków przedwojennej Komunistycznej Partii Polski była Rosja Sowiecka. II Rzeczpospolita Polska była natomiast z ich perspektywy tworem „burżuazyjnym”, obcym, wrogim, którego istnienie uniemożliwiało przeprowadzenie rewolucji komunistycznej w skali światowej.

Popularyzacja wiedzy o przedwojennej Komunistycznej Partii Polski, polegająca na bezkrytycznym powielaniu jej materiałów propagandowych na stronie internetowej KPP i w czasopiśmie „Brzask” oraz oddawanie czci pamięci i dorobkowi przedwojennych komunistów działających na ziemiach polskich jest co najmniej pośrednim odwołaniem do totalitarnych metod i praktyk w działalności programowej KPP.

6.4.2. Nawiązanie do aktywności Polskiej Partii Robotniczej i Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w działalności programowej KPP oraz pochwała okresu stalinizmu na ziemiach polskich.

W czasopiśmie „Brzask” ukazały się liczne artykuły przedstawiające w pozytywnym świetle dokonania Polskiej Partii Robotniczej, m.in.:

1) Z. Wiktor, *Referat na konferencję z okazji 70. Rocznicy Manifestu PKWN* („Brzask”, nr 7/2014, s. 10-14),

2) M. Kijowski, *W hołdzie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Kilka refleksji w 65. Rocznice Kongresu Zjednoczeniowego* („Brzask”, nr 12/2013, s. 5),

3) M. Kijowski, *W 25. rocznicę śmierci Mieczysława Moczara* („Brzask”, nr 11/2011, s. 12-13),

4) M. Kijowski, *Pamięci Aleksandra Zawadzkiego w 50. rocznicę śmierci* („Brzask”, nr 8/2014, s. 11-12)

5) *Zmarł tow. Józef Gawlik*, strona internetowa KPP, wpis z 10 października 2019 r. (<https://kom-pol.org/2019/10/10/zmarl-tow-jozef-gawlik/>, dostęp 1 grudnia 2025 r. oraz „Brzask”, nr 3/2019, s. 12),

6) R. Rauba, *O co walczymy? Deklaracja programowa Komitetu Centralnego Polskiej Partii Robotniczej* („Brzask”, nr 3/2013, s. 12-14),

7) R. Rauba, *Do robotników, chłopów i inteligencji! Do wszystkich patriotów polskich! Pierwsza odezwa programowa Polskiej Partii Robotniczej, Warszawa, połowa stycznia 1942* („Brzask”, nr 1/2012 s. 11-14),

8) wpis dotyczący Powstania Warszawskiego, pochodzący z 1 sierpnia 2017 r., w formie przedruku pierwszej strony czasopisma „Głos robotniczy – Pismo Polskiej Partii

Robotniczej” (Rok I, Łódź, środa 1 sierpnia 1945 r., nr 43, s. 1. – <https://www.facebook.com/Brzask.KPP/posts/1394663407254246>, dostęp 1 grudnia 2025 r.).

Dwa artykuły bronią zasadności zwalczania polskiego podziemia niepodległościowego w latach 1944-1956, w tym żołnierzy wyklętych (niezłomnych):

1) M. Kijowski, *Jak dogodzić zbrodniarzom z podziemnych band i zelżyć suwerenną Białoróż – czyli kilka minut z życia burżuazyjnego Sejmu* („Brzask”, nr 3/2012, s. 2-3),

2) S. Merec, *Przeklęty sojusz burżuazyjno-faszystowski* („Brzask”, nr 3/2012”, s. 11-12).

Sporo artykułów prezentuje Manifest PKWN w pochwalny sposób:

1) Redakcja, *Ćwierćwiecze deformacji* („Brzask”, nr 1/2014, s. 1); w publikacji napisano: „W roku 2014 przypada również 70 rocznica manifestu PKWN. Nie będzie ona hucznie świętowana i nagłaśniana przez władze państwowe. W ciągu 25 lat kapitalizmu niszczonego przecież to, co udało się osiągnąć dzięki Manifestowi PKWN”,

2) A. Milkowski, *69. Rocznicą Manifestu Lipcowego PKWN* („Brzask”, nr 10/2013, s. 16), w którym padły następujące sformułowania: „Ten dokument na zawsze utrwalił się w historycznej pamięci narodu polskiego jako jeden z najważniejszych spośród tylu uniwersałów, proklamacji i manifestów, które go poprzedzały”,

3) A. Milkowski, *67. Rocznicą Manifestu PKWN* („Brzask”, nr 7/2011, s. 1 -3), w którym napisano: „Manifest Lipcowy PKWN niezależnie od tego, jak bardzo prawica społeczna będzie społeczeństwo epatować różnymi technicznymi szczegółikami sprzed 67 lat, na zawsze pozostanie w opiniach solidnych historyków tamtego dramatycznego okresu, gdy ważyły się losy Polski, najpoważniejszym polskim dokumentem. Nie tylko dlatego, że wzywał Polaków do pełnego wyzwolenia u boku zwycięskiej koalicji antyfaszystowskiej okupowanego kraju i rozgromienia faszyzmu hitlerowskiego, ale i dlatego, że głosił hasła postępowych reform społecznych, które w wyzwolonej Polsce należało szybko przeprowadzić. Odrodzona po II wojnie światowej Polska miała być państwem ludowo-demokratycznym, a nie ową kapitalistyczno-obszarniczą pańską Polską sprzed 1939 r., w której uprzywilejowani głosili otwarcie, że «robotnik nadaje się tylko do łopaty, a chłop do wideł i gnoju». Te czasy miały się już nigdy nie powtórzyć. (...) Jako że Manifest Lipcowy nie był zbiorem szumnych haseł i zachęcających zapewnień – skończyło się na długie dziesięciolecie przekleństwo burżuazyjnych czasów bezrobocia i nędzy”,

4) J. Łachut, *Pamięć 22 lipca 1944 roku w 65. rocznicę Manifestu Lipcowego PKWN* („Brzask”, nr 7/2009, s. 1),

5) J. Gawlik, *70 lat Manifestu PKWN* („Brzask”, nr 7/2014, s. 1), w którym napisano: „PKWN w dniu 22 lipca 1944 r. w Chełmie wydał Manifest – zwany lipcowym, proklamujący program przebudowy ustroju społeczno-gospodarczego odrodzonej, niepodległej Polski”,

6) M. Kijowski, *25 lat niepodległości? Ćwierćwiecze „wolnej” Polski? Wolne żarty!* („Brzask”, nr 7/2014, s. 3), w którym napisano: „Wszystkich polskich komunistów i socjalistów wzywam do świętowania rocznicy odzyskania przez Polskę wolności. Brzmi to jak paradoks, jeśli mój apel porówna się z pełnymi goryczy słowami zapisanymi wyżej, nie nawołuję wszakże do świętowania 4 czerwca dwudziestej piątej rocznicy przejęcia władzy przez środowiska burżuazyjno-klerykalne lecz do uczczenia kilka tygodni później, 22 lipca, siedemdziesiątej rocznicy dnia, w którym za sprawą Manifestu PKWN Polska naprawdę odzyskała wolność”,

7) *„Manifest PKWN i reforma rolna* (<https://kom-pol.org/2018/03/02/manifest-pkwn-i-reforma-rolna/>, dostęp: 1 grudnia 2025 r.).

Pozytywne opinie dotyczące okresu stalinizmu w Polsce, w szczególności pochwała i prezentacja argumentów przemawiających na rzecz zasadności zwalczania polskiego podziemia niepodległościowego, stanowiącego niezłomną część Armii Krajowej i Narodowych Sił Zbrojnych, jest ponad wszelką wątpliwość pochwałą działań antypolskich. Nie ulega także

wątpliwości, że niszczenie w latach 1944-1956 wszystkiego co polskie i tradycyjne następowało metodami totalitarnego komunizmu kierowanego przez Józefa Stalina a wykonywanego przez oddanych mu komunistów. Byli to funkcjonariusze NKWD, żołnierze Armii Czerwonej, ale elitę komunistycznej okupacji Polski stanowili członkowie Polskiej Partii Robotniczej.

Trybunał przypomniiał, że współcześnie dostępna jest już pełna wiedza na temat prezentowanego okresu historii. Istnieją liczne opracowania historyczne, a nawet całe serie wydawnicze prezentujące prawdę o okresie komunizmu (np. „Komunizm. System-ludzie-dokumentacja” wydawany przez Instytut Pamięci Narodowej oraz Towarzystwo Nauki i Kultury „Libra”, „Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem” – Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944-1989” – wydawnictwo Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu). Faktem powszechnie znanym jest zamordowanie przez komunistyczną bezpiekę wielu osób znanych z imienia i nazwiska, które są symbolami polskiej tożsamości: rotmistrza Witolda Pileckiego, pułkownika Zygmunta Szendzielarza, generała Augusta Fiedorfa „Nila”, Jana Rodowicza „Anody” a także błogosławionego ks. Jerzego Popiełuszkę. Bez trudu można również odnaleźć informacje na temat tortur zadawanych polskim patriotom w katowniach UB, m.in. biskupowi (późniejszemu arcybiskupowi) Antoniemu Baraniakowi czy powstańcom warszawskim, których mogą symbolizować dwa nazwiska: Stanisław Krupa „Nita” i Janusz Maruszewski (zob. S. Krupa, *X Pawilon. Wspomnienia AK-owca ze śledztwa na Rakowieckiej*, Warszawa 1989). Przykładem walki powojennych komunistów z funkcjonariuszami II Rzeczypospolitej Polskiej jest skazanie w 1951 r. Józefa Kasprzaka za skuteczne likwidowanie ogniw przedwojennej Komunistycznej Partii Polski, Komunistycznego Związku Młodzieży Polskiej i Międzynarodowej Organizacji Pomocy Rewolucjonistom. „Paradoksalnie więc Kasprzak został skazany w majestacie ludowego państwa za sumienne wykonywanie obowiązków służbowych funkcjonariusza Policji Państwowej. W uzasadnieniu wyroku w propagandowy sposób zarzucono mu budowę w Polsce ustroju faszystowskiego. Zaznaczono m.in.: «Oskarżony przez wiele lat brał udział – po stronie burżuazji – w walce klasy robotniczej z burżuazją o wyzwolenie z kapitalistycznego upośledzenia i ucisku. Działanie jego miało na celu narzucenie społeczeństwu poglądu, że kapitalistyczny ustrój klasowy jest czymś stałym, trwałym i jedynie prawidłowym, dążył do ugruntowania ustroju faszystowskiego w Polsce i do tego by poszczególni działacze robotniczy aresztowani i osadzeni w więzieniach czy miejscach odosobnienia, wyrzekli się swych ideałów społecznych i politycznych, oznaczających nowe – wyższe, doskonalsze formy zbiorowego współżycia, stąd działanie jego było szkodliwe dla Narodu Polskiego, utrudniało bowiem społeczne i polityczne wyzwolenie przeważającej części społeczeństwa z ucisku garstki posiadaczy i ich sanacyjnego aparatu państwowego» (...). Odpis wyroku Sądu Wojewódzkiego dla m.st. Warszawy w sprawie Józefa Kasprzaka z 5 VI 1951 r., AIPN BU, sygn. 0259/524, s. 43” (J. Bednarek, *Józef Kasprzak (1896-1951). Postać kierownika sekcji antykomunistycznej Komendy Policji Państwowej m. Łodzi w latach 1929-1939 w świetle dokumentów Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego*, [w:] *Kontrwywiad II RP (1914) 1918-1945 (1948)*, t. II, red. Z. Nawrocki, Warszawa 2014, s. 377-378).

Mimo powszechnej wiedzy o zbrodniczych metodach stosowanych przez komunistów w latach 1944-1956 na ziemiach polskich, KPP prowadzi działalność programową gloryfikującą komunistycznych oprawców mordujących i torturujących polskich bohaterów. Mordy polityczne, których symbolem jest więzienie mokotowskie w Warszawie, prezentowane są jako odплата za zwalczanie przedwojennej Komunistycznej Partii Polski przez wymiar sprawiedliwości i policję II Rzeczypospolitej Polskiej. W tekstach programowych KPP obecny jest nawet styl wypowiedzi przypominający cytowane powyżej uzasadnienie wyroku.

Taki rodzaj działalności programowej jest niewątpliwie odwołaniem do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu, których nie sposób zaakceptować tak długo, jak obo-

wiązuje obecna Konstytucja, ustanowiona przez jej twórców „pomn[ych] gorzkich doświadczeń z czasów, gdy podstawowe wolności i prawa człowieka były w naszej Ojczyźnie łamane” (preambuła Konstytucji).

6.4.3. Krytyka zmian roku 1956 i 1989 w działalności programowej KPP.

W działalności programowej KPP zmiany dokonane w roku 1956 i 1989 są prezentowane z żalem, jako etapy odejścia od komunizmu. Świadczą o tym następujące publikacje:

1) S. Ognik, *64 rocznica powstania PKWN* („Brzask”, nr 7/2008, s. 7-10), w której napisano: „Polska 22 lipca 1944 roku weszła na trudną drogę postępu rewolucyjnego. (...) Zniesienie, w wyniku rewolucji, klas wyzyskujących położyło kres typowemu dla społeczeństwa burżuazyjnego żywiołowemu narastaniu sprzeczności i konfliktów. (...) Zwyródnienie partii klasy robotniczej i państwa dyktatury proletariatu pociąga za sobą zwyródnienie także, bazy materialnej socjalizmu, obniżenie poziomu życia materialnego i kulturalnego klasy robotniczej i najszerzych mas pracujących w mieście i na wsi, a więc prowadzi do kryzysu społeczno-politycznego i utraty władzy politycznej przez klasę robotniczą. Wszystkie te błędy i wypaczenia ekonomii politycznej klasy robotniczej znalazły wyraz w okresie lat 1956-1989 i zostały sfinalizowane przy Okrągłym Stole w postaci oddania burżuazji władzy politycznej w państwie w drodze pokojowej. Cóż warte są słowa tych «honorowych» wojaków: «Socjalizmu będziemy bronić jak niepodległości»? Dziś szczycą się, że go nie bronili. Oto jaki kaliber małych ludzi opanował kierownictwo partii robotniczej państwa socjalistycznego”,

2) *4 czerwca – symboliczna data początku kontrrewolucji w Polsce* (strona internetowa KPP, wpis z 12 czerwca 2019 r., <https://kom-pol.org/2019/06/12/4-czerwca-symboliczna-data-poczatku-kontrrewolucji-w-polsce/>, dostęp 1 grudnia 2025 r.; *30. rocznica kontrrewolucji*, „Brzask”, nr 2/2019, s. 11), w której napisano: „4 czerwca 1989 to symboliczna data dokonania kontrrewolucji w Polsce. Zostali wówczas wybrani politycy, którzy rozpoczęli reformy ustrojowe ignorując nastroje społeczeństwa oraz ogłupiając je hasłami o «drugiej Japonii» czy «kapitalistycznym dobrobycie»”,

3) B. Bieszczad, *Doświadczenia polskiego ruchu komunistycznego i nasza droga do socjalizmu-komunizmu. Referat przygotowany i wygłoszony na XXI Międzynarodowym Seminarium Komunistycznym w Brukseli 18-20 maja 2012* („Brzask”, nr 6/2012, s. 3-5), w której napisano: „Jesteśmy przekonani, że przyszłość należy do socjalizmu-komunizmu, podobnego do socjalizmu XX wieku, ale wzbogaconego o nowe osiągnięcia kultury i nauki. Jesteśmy przekonani, że przyszły socjalizm będzie oparty na zasadach naukowego komunizmu, ortodoksyjnego marksizmu-leninizmu. (...) Jesteśmy przekonani, że imperializm jest systemem, który nie może się utrzymać. Wcześniej czy później jego wewnętrzne sprzeczności nagle się zaostrzą, dojdzie do ich gwałtownego powiększenia, co doprowadzi do dramatycznej sytuacji, gdy postulaty rewolucyjnej zmiany społecznej nie będą już odbierane jako postulaty radykalne (ekstremistyczne). Może to przybrać formę dużego konfliktu zbrojnego, destabilizacji wewnętrznej sytuacji krajów lub dwóch tych rzeczy jednocześnie. Kluczowe jest, abyśmy my, ale także cały ruch komunistyczny i robotniczy byli dobrze przygotowani na ten moment, tak, aby być w stanie zadziałać szybko i poprawnie”,

4) P. Bielło, *Bitwa o przeszłość – walka o przyszłość* („Brzask”, nr 7/2011, s. 4),

5) Z. Wiktor, *Jaruzelski we Wrocławiu. Ocena sylwetki ideowo-politycznej w XX-lecie „Okrągłego Stołu”* („Brzask”, nr 4/2009, s. 12-14), w której napisano: „Za sprawą odrodzenia się w KPZR i ZSRR rewizjonizmu (szczególnie po śmierci J. Stalina w 1953 r.) i oportunistów oraz umacniania się warstwy wykonawczo-zarządzającej, która krok po kroku zdradzała socjalizm i przechodziła na pozycje kapitalizmu, a jej uosobieniem w schyłkowym okresie ZSRR był M. Gorbaczow. Także w końcowym okresie Polski Ludowej pogłębiły się te «tendencje, które ostatecznie doprowadziły do sprzeniewierzenia się socjalizmowi, kapitulacji i do współdziału podobnej polskiej warstwy w upadku socjalizmu i władzy ludowej”.

Zaprezentowany fragment działalności programowej KPP uzmysławia to, że szczytem budowy komunizmu na ziemiach polskich był z perspektywy jej członków i kierownictwa okres 1944-1956. Zmiany następujące w październiku 1956 r. i w czasie rewolucji Solidarności są krytykowane i przeciwstawiane wizji państwa pożądanego przez KPP. Zachodzi tutaj ewidentna sprzeczność wobec twierdzenia Komitetu Wykonawczego KPP, zaprezentowanego w odpowiedzi na wniosek rozpoznany niniejszym wyrokiem. KPP twierdzi bowiem, że „[k]omunizm (...) jest to wizja ustrojowa społeczeństwa sprawiedliwości społecznej, wolnego od wyzysku, opartego na wspólnocie gospodarowania, gdzie rozwój każdej jednostki jest warunkiem rozwoju ogółu społeczeństwa”. Jeśli jego najpełniejszą formą miałby być okres stalinizmu w Polsce, to trudno traktować te słowa poważnie. Niewątpliwie natomiast zaprezentowana część działalności programowej KPP stanowi odwołanie do zbrodniczych metod i praktyk komunizmu, które jednocześnie stanowią totalitarne metody i praktyki działania tego ruchu politycznego.

6.4.4. Pochwała rewolucji październikowej w działalności programowej KPP.

Pozytywna ocena rewolucji październikowej została wyrażona w wielu artykułach opublikowanych w czasopiśmie „Brzask”:

1) M. Adam, *Monstrum antykomunizmu i jego niewidzialni wrogowie* („Brzask”, nr 11-12/2009, s. 5),

2) *Wielka Socjalistyczna Rewolucja Październikowa* (strona internetowa Komunistycznej Partii Polski, akta sprawy o sygn. [...], k. 116-117), który w oryginale ukazał się jako część publikacji M. Rozental, P. Judin, *Krótki słownik filozoficzny* (Warszawa 1955, s. 712-717). Autorzy twierdzą, że „[b]yla to pierwsza zwycięska rewolucja proletariacka. Spowodowała zasadniczy zwrot w dziejach całej ludzkości, zwrot od starego, kapitalistycznego świata, do świata nowego – socjalistycznego. Rewolucja Październikowa po raz pierwszy w dziejach obaliła władzę wyzyskiwaczy, wprowadziła dyktaturę proletariatu na terytorium olbrzymiego kraju, tworząc tym samym niezbędne warunki zwycięstwa nowego, socjalistycznego ustroju. Rewolucja ta różni się w sposób zasadniczy od wszystkich dawnych rewolucji, albowiem doprowadziła ona nie do zastąpienia jednej formy wyzysku inną formą wyzysku, lecz do likwidacji wszelkiego wyzysku. Rewolucja Październikowa ma wielkie znaczenie międzynarodowe. Obalając władzę burżuazji w Rosji, przerwała front światowego imperializmu i zapoczątkowała epokę rewolucji proletariackich. Podważyła panowanie imperializmu w koloniach i krajach zależnych zapoczątkowując erę rewolucji wyzwoleniczych w tych krajach. Osłabiając potęgę imperializmu w jego ośrodkach (metropoliach) i podważając jego panowanie na zapleczu (w koloniach) Rewolucja Październikowa postawiła w ten sposób pod znakiem zapytania samo istnienie kapitalizmu światowego. (...) Rewolucja Październikowa przygotowana została i dokonana pod kierownictwem Partii Komunistycznej i jej wodza W. I. Lenina. Partia uzbrojona była w potężny ideologiczny oręż w walce o socjalizm – w leninowską teorię rewolucji socjalistycznej. W pracach «O hasła Stanów Zjednoczonych Europy», «Program wojenny rewolucji proletariackiej» W.I. Lenin uzasadnił teorię możliwości zwycięstwa socjalizmu początkowo w jednym, z osobna wziętym kraju kapitalistycznym. Uzbrojona w tę teorię Partia Komunistyczna śmiało i zdecydowanie prowadziła masy do szturm na kapitalizm”. W dalszej części tekstu napisano: „Rewolucja Październikowa zdruzgotała starą maszynę państwową, zniszczyła do samych podstaw aparat państwowy klas wyzyskiwaczy i stworzyła na jego miejsce państwo nowego typu – Władzę Radziecką, jako formę dyktatury proletariatu. Zlikwidowała ona prywatną własność podstawowych środków produkcji”.

3) *Dlaczego Rewolucja Październikowa zwyciężyła?* („Brzask”, nr 10/2011, s. 1),

4) *W setną rocznicę Rewolucji Październikowej*, <https://kom-pol.org/2018/03/02/07-11-2017-w-setna-rocznice-rewolucjipazdziernikowej/>, dostęp 1 grudnia 2025 r.);

5) *„Rewolucja Socjalistyczna w Rosji 1917-2018*, <https://kom-pol.org/2018/11/08/rewolucja-socjalistyczna-w-rosji-1917-2018/>, dostęp 1 grudnia 2025 r.,

6) 102. rocznica Rewolucji Październikowej, <https://kom-pol.org/2020/01/06/102-rocznica-rewolucji-pazdziernikowej/>, dostęp 1 grudnia 2025 r.,

7) Redakcja, *Rewolucja potrzebna od zaraz* („Brzask”, nr 10/2013, s. 1), w którym napisano: „Nadchodzi kolejna rocznica Wielkiej Rewolucji Październikowej. Tymczasem dziś jak nigdy dotąd ponownie potrzebna jest taka rewolucja. (...) Potrzebna jest partia mówiąca ludziom jak walczyć, organizująca ich sprzeciw wobec kapitalizmu”,

8) Redakcja, *Rewolucja, która zmieniła świat* („Brzask”, nr 10-11/2012, s. 1). W artykule tym napisano: „Czasy się zmieniły, podobnie jak oblicze kapitalizmu. Niezmienna jest jednak potrzeba jego obalenia poprzez rewolucję społeczną, zwłaszcza dziś, gdy narasta kryzys, a reformistyczne rozwiązania okazują się nieskuteczne”,

9) S. Ognik, *Globalizacja a gruntowne przemiany – rewolucja* („Brzask”, nr 3/2008, s. 11), w którym napisano: „Czy oligarchowie są zdolni przesiąknąć świadomością o konieczności likwidacji prywatnej własności środków produkcji? Nigdy! Zlikwidować ją i zrodzone przez nią najemne niewolnictwo może tylko proletariatus. Dokonać tego można tylko drogą gruntownych zmian drogą rewolucji”,

10) B. Bieszczad, *Referat Komunistycznej Partii Polski. Wzmocnienie partii komunistycznych w okresie pogłębiającego się kryzysu kapitalizmu* („Brzask”, nr 6/2011, s. 4). W publikacji napisano: „Stoimy na stanowisku, że jedyna prawdziwa droga dla ludzkości została przedstawiona przez pionierskie osiągnięcia marksistowsko-leninowskiej partii komunistycznej, która we właściwy sposób pokierowała rewolucją rosyjską w stronę zwycięstwa nad imperializmem i faszyzmem oraz w stronę utworzenia w XX wieku pierwszego związku państw socjalistycznych. (...) [S]ilna partia komunistyczna przedstawi alternatywę i poprowadzi walkę klas i ludu w kierunku obalenia stosunków kapitalistycznych, w stronę budowy socjalizmu i komunizmu, podążając za przykładem i doświadczeniem pionierów i sukcesem socjalizmu XX wieku, ale wzbogaconym o nowe osiągnięcia nauki i techniki, lepiej potrafiącym się obronić przed wewnętrzną i zewnętrzną kontrrewolucją, erozją rządzącej partii. (...) Jak to powiedział Lenin: «Bez rewolucyjnej teorii, niemożliwy jest ruch rewolucyjny»”,

11) B. Bieszczad, *Doświadczenia polskiego ruchu komunistycznego i nasza droga do socjalizmu-kunizmu, Referat przygotowany i wygłoszony na XXI Międzynarodowym Seminarium Komunistycznym w Brukseli 18-20 maja 2012* („Brzask”, nr 6/2012, s. 5),

12) *Wspólne Oświadczenie Partii Komunistycznych i Robotniczych z okazji Święta Pracy 2012* („Brzask”, nr 5/2012, s. 8), w której to publikacji napisano: „Niech żyje rewolucyjny, komunistyczny światopogląd, Marksizm-Leninizm, oparta o zasady naukowe walka o obalenie systemu kapitalistycznego w każdym kraju, na całym świecie”,

13) *Wspólne Oświadczenie XIII Międzynarodowego Spotkania Partii Komunistycznych i Robotniczych* („Brzask”, nr 12/2011, s. 3),

14) *XX Międzynarodowe seminarium komunistyczne, Bruksela 13-15 Maja 2011, Wzmocnienie partii komunistycznych w okresie pogłębiającego się kryzysu kapitalizmu, Deklaracja Końcowa (streszczenie)* („Brzask”, nr 6/2011, s. 1), w którym napisano: „Walka parlamentarna oraz praca w burżuazyjnych instytucjach służy jedynie jako środek zwrócenia się do robotników i ludu i poprowadzenia jego walki”.

Zaprezentowane artykuły stanowią dodatkową argumentację przemawiającą za tym, że odwołanie w programie KPP do marksizmu-leninizmu, w tym w preambule programu KPP, jest odwołaniem do całości tej ideologii a nie tylko do struktury organizacyjnej partii marksistowsko-leninowskiej (por. cz. VI, pkt 6.1. niniejszego uzasadnienia). Dodatkowo Trybunał podkreślił, że odwołanie do rewolucji październikowej stanowi samo w sobie postać odwołania do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu. Rewolucja październikowa była pozornie postacią wojny domowej, „która w rzeczywistości była wojną klasową, wojną społeczną – najpierw «rosyjską», a już chwilę później «europejską wojną domową», zanim Lenin nie rozpowszechnił jej na cały świat pod chwalebnym eufemizmem «wielkiej światowej

wej rewolucji proletariackiej», czym zapoczątkował erę totalitaryzmów” (S. Courtois, *op. cit.*).

6.4.5. Nawiązanie do ustroju Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, w tym do okresu stalinizmu, w programowej działalności KPP.

W licznych publikacjach zamieszczonych przez KPP wyrażono pozytywną ocenę ustroju i zdobyczy Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Miało to miejsce w następujących artykułach:

1) *Przyszłość czasu na socjalizm!*, wydruk z witryny internetowej KPP (akta sprawy o sygn. [...], k. 86),

2) *Socjalizm XX wieku. Demokracja, Nauka i Kultura Radziecka. Część 1. Demokracja radziecka – rady wiejskie (Sielsowiety)*, wydruk z witryny internetowej KPP (akta sprawy o sygn. [...], k. 87-91),

3) *Socjalizm XX wieku. Demokracja, Nauka i Kultura Radziecka. Część 2. Rewolucja kulturalna w ZSRR*, wydruk z witryny internetowej KPP (akta sprawy o sygn. [...], k. 92-95),

4) *Socjalizm XX wieku. Demokracja, Nauka i Kultura Radziecka. Część 3. Wyniki pierwszej pięciolatki. Referat wygłoszony na połączonym Plenum Komitetu Centralnego i Centralnej Komisji Kontrolnej 7 stycznia 1933 r.*, wydruk z witryny internetowej KPP (akta sprawy o sygn. [...], k. 96-111).

Treść publikacji jest składową całościowej wizji programowej zaprezentowanej przez KPP i poddanej analizie we wcześniejszych punktach niniejszego uzasadnienia. Odwołanie do ZSRR jako swobodnego wzoru stanowi odwołanie do totalitarnych metod komunizmu w jego najczystszej i niekwestionowanej postaci.

6.4.6. Negowanie zbrodni komunizmu w programowej działalności KPP.

6.4.6.1. Zbrodnia katyńska.

W artykule D. Okularczyka, *Dwa krótkie uderzenia w nacja-historię Polski* („Brzask”, nr 10/2009, s. 13), w sposób następujący przedstawiono zbrodnię katyńską: „Przecież nie wszyscy Polacy wzięci wtedy do niewoli zostali rozstrzelani! Szeregowcy, czyli (wówczas w ogromnej większości) – robotnicy rolni i przemysłowi oraz drobnomieszczyzna zostali zwolnieni, natomiast oficerowie – czyli (zazwyczaj) arystokracja, obszarnicy i burżuazja, ale także po prostu średniego szczebla funkcjonariusze i agenci aparatu przemocy, aparatu obrony, bezpieczeństwa i represji państwa burżuazyjnego, kierowniczo-operacyjne wykonawstwo i ideologiczno-polityczne zabezpieczenie okupacji-kolonizacji Ukrainy i Białorusi, najbardziej zjadła, ideologiczno-polityczna czołówka antykomunistyczna (w bezpośrednim sąsiedztwie swojego systemowo śmiertelnego wroga!) – ci (ale i tak nie wszyscy!) zostali z tych właśnie powodów rozstrzelani”.

Zaprezentowany fragment publikacji świadczy o postrzeganiu zbrodni katyńskiej z perspektywy sowieckiej i w świetle celu, jakiemu miała ona służyć w budowaniu komunizmu. Polska elita stanowiła konserwatywny trzon elity europejskiej sprzeciwiający się rozpowszechnianiu tej ideologii a tym samym politycznych wpływów Rosji Sowieckiej i ZSRR. Zamordowanie polskiej elity było z tej perspektywy metodą nie tylko skuteczną, lecz także w pełni adekwatną dla totalitarnych i zbrodniczych metod działania komunizmu. Zbrodnia katyńska jest dla wielu Polaków wizytówką komunizmu. Zaprezentowany artykuł dowodzi spójności w działalności programowej KPP, w której komunizm nie jest ideą zaprezentowaną przez KKW KPP, tylko systemem rządów w stalinowskiej Rosji.

6.4.6.2. Pochwała systemu rządów w Korei Północnej i Chińskiej Republice Ludowej.

Uznane przez Sąd Rejonowy za propagowanie totalitaryzmu artykuły wychwalające Koreę Północną to np.:

1) *Zrozumieć Koreę Północną*, wydruk z witryny internetowej KPP (akta sprawy o sygn. [...], k. 46-53),

2) *Korespondencja z Ambasady KRLD* („Brzask”, nr 7-8/2010, s. 16),

3) J. Łachut, *66 Rocznica Urodzin Przywódcy Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej Towarzysza Kim Jong Ila* („Brzask”, nr 2/2008, s. 13-14).

Z kolei artykuł A. Jaśkiewicza, *Spojrzenie na minione i perspektywiczne odmiany socjalizmu* („Brzask”, nr 1/2008) chwali Chińską Republikę Ludową i jej historycznego lidera.

Nie ulega wątpliwości, że stanowią one przykład propagowania totalitaryzmu i są przykładem inspiracji KPP „skutecznymi” metodami zaprowadzenia komunizmu w jego państwach modelowych (por. część VI, pkt. 6 niniejszego uzasadnienia).

6.4.7. Oddawanie czci osobom odpowiedzialnym za komunistyczny terror w działalności programowej KPP.

W poniższych artykułach, stanowiących część działalności programowej KPP, zaprezentowano sylwetki osób uznanych przez historyków za szczególnie istotne dla budowania komunizmu przy użyciu przemocy i terroru:

1) L. Pasternak, *To było jakby wczoraj* („Brzask”, nr 7/2011, s. 2): „To było jakby wczoraj... I już na zawsze będą naszymi nasze ziemie i dłonie co ich strzegą. I niech się ten namyśli, kto zechce po nie sięgnąć – synowie my i wnuki Feliksa Dzierżyńskiego”,

2) *20.07.1926 – Zmarł Feliks Dzierżyński*, wydruk z witryny internetowej KPP (akta sprawy o sygn. [...], k. 632-632),

3) *Moralność Komunistyczna* („Brzask”, nr 8/2011, s. 16),

4) *Przemówienie Lenina do Czerwonoarmistów udających się na front polski 5 maja 1920 roku*, wydruk ze strony internetowej KPP (akta sprawy o sygn. [...], k. 631),

5) Redakcja, *Lenin o kryzysie* („Brzask”, nr 4/2009, s. 2-3),

6) *95. rocznica śmierci Włodzimierza Lenina (1870-1924)*, <https://kom-pol.org/2019/01/22/95-rocznica-smierci-wlodzimierza-lenina-1870-1924/>, dostęp 1 grudnia 2025 r.: „Zainspirowani Jego przykładem kontynuujemy walkę o socjalizm, o sprawiedliwość społeczną, o pełne wyzwolenie Proletariatu i o zniesienie wyzysku. Włodzimierz Lenin i jego dziedzictwo żyją w sercach milionów wyzyskiwanych Proletariuszy i całych narodów świata”,

7) *Wspólne stanowisko partii komunistycznych i robotniczych z okazji 150 rocznicy urodzin W.I. Lenina – Oddajemy cześć wielkiemu przywódcy rewolucji – W. I. Leninowi i kontynuujemy jego pracę!*, <https://kom-pol.org/2020/05/21/wspolne-stanowisko-partii-komunistycznych-i-robotniczych-z-okazji-150-rocznicy-urodzin-w-i-lenina/>, dostęp 1 grudnia 2025 r.,

8) *Józef Stalin – O podstawach leninizmu, Wykłady wygłoszone na Uniwersytecie Swierdłowskim w początku kwietnia 1924 roku*, wydruk ze strony internetowej KPP (akta sprawy o sygn. [...], k. 66),

9) S. Wachowiak, *O upadku Układu Warszawskiego – inaczej* („Brzask”, nr 4/2013, s. 15-16),

10) *Wywiad z dr Groverem Furrem* („Brzask”, nr 1/2011, s. 13-15),

11) *Tajne archiwa potwierdzają stanowisko radzieckie*, wydruk ze strony internetowej KPP (akta sprawy o sygn. [...], k. 114-115),

12) *Kolektywizacja w ZSRR ocaliła życie milionów Europejczyków*, wydruk ze strony internetowej KPP (akta sprawy o sygn. [...], k. 112-113),

13) *21.12.1879 – Urodził się Józef Stalin*, wydruk ze strony internetowej KPP (akta sprawy o sygn. [...], k. 625-628),

14) Z. Wiktor, *Jaruzelski we Wrocławiu. Ocena sylwetki ideowo-politycznej w XX-lecie „Okrągłego Stołu”* („Brzask”, nr 4/2009, s. 12-14).

Wprowadzanie komunizmu w różnych państwach odbywało się zwykle przy użyciu przemocy i w drodze innych metod kwalifikowanych jako totalitarne. Komunizm był utrzymywany jako forma rządów głównie przy użyciu przemocy. Bezkrytyczna pochwała Dzierżyńskiego, Lenina i Stalina była również, w różnych okresach, bardzo powszechna w komu-

nistycznej Polsce. Gloryfikacja tych postaci w działalności programowej KPP jest przykładem odwołania do totalitarnych metod i praktyk.

6.4.8. Pochwała Armii Czerwonej za agresję na Polskę w 1920 r. i w 1939 r. w działalności programowej KPP.

W działalności programowej KPP ocena agresji na Polskę w 1920 r. i 1939 r. prezentowana jest wyłącznie z perspektywy sowieckiej i komunistycznej w następujących publikacjach:

- 1) B. Karoń, *Pamięci generała Czerniachowskiego* („Brzask”, nr 2-3/2014, s. 2),
- 2) S. Wachowiak, *Czy była to agresja ZSRR* („Brzask”, nr 6/2011, s. 10),
- 3) M. Antoniak, *W 90 rocznicę tak zwanego cudu nad Wisłą* („Brzask”, nr 7-8/2012, s. 10-13),
- 4) *Wojna z kapitalistyczno-obszarniczą Polską*, wydruk ze strony internetowej KPP (akta sprawy o sygn. [...], k. 629-630).

Dopełniają one pełen obraz działalności programowej KPP.

6.5. Postępowanie karne o sygn. akt [...] zakończone prawomocnym wyrokiem sądu.

Postępowanie karne w sprawie o sygn. [...] zostało prawomocnie zakończone wyrokiem Sądu Rejonowego, w którym warunkowo umorzono postępowanie karne przeciwko liderom KPP. Wśród faktów uznanych za udowodnione wskazano w uzasadnieniu tego wyroku, że:

1) M.A., „w okresie od listopada 2008 roku do kwietnia 2014 roku (...), działając (...) wspólnie i w porozumieniu z B.K. i K.S., będąc administratorem strony internetowej www.kompol.org, opublikował za jej pośrednictwem m.in. artykuły zatytułowane: «Zrozumieć Koreę Północną», «Józef Stalin – o podstawach leninizmu», «Socjalizm XX wieku», «Kolektywizacja w ZSRR ocaliła życie milionów Europejczyków», «Tajne archiwa potwierdzają stanowisko radzieckie», «Urodził się Józef Stalin», «zmarł Feliks Dzierżyński» oraz artykuły zamieszczane na łamach czasopisma „Brzask” m.in.: «Obalając mity», «Upadek ZSRR a postęp», «Referat Komunistycznej Partii Polski (...)», «Korespondencja z Ambasady KRLD», «Bitwa o przeszłość, walka o przyszłość», przez co publicznie propagował totalitarny ustrój państwa” (akta sprawy o sygn. [...], k. 1298),

2) B.K. i K.S., „w okresie od listopada 2008 roku do sierpnia 2014 roku (...), działając (...) wspólnie i w porozumieniu (...), a w okresie od kwietnia 2014 r. także z M.A., wchodząc w skład zespołu redakcyjnego czasopisma «Brzask» zamieszczali na jego łamach m.in. artykuły zatytułowane: «Obalając mity», «Upadek ZSRR a postęp», «Referat Komunistycznej Partii Polski (...)», «Korespondencja z Ambasady KRLD», «Bitwa o przeszłość, walka o przyszłość», które do kwietnia 2014 r. były nadto publikowane na stronie internetowej www.kompol.org, przez co publicznie propagowali totalitarny ustrój państwa” (akt sprawy o sygn. [...], k. 1298),

3) w dniu ogłoszenia wyroku oskarżenia M.A., B. i K.S. wchodzili „w skład organów uprawnionych do reprezentowania (...) [KPP], która została wpisana do ewidencji partii politycznych na mocy postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 9 października 2002 r. (sygn. Ew P 152)” (akt sprawy o sygn. [...], k. 1299),

4) „[w] okresie od listopada 2008 roku do sierpnia 2014 roku K.S. i B.K. wchodzili nadto w skład zespołu redakcyjnego miesięcznika (...) [KKW KPP], zatytułowanego «Brzask», który został zarejestrowany postanowieniem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 2 marca 2006 r. (sygn. Ns. Rej. Pr 11/06) i wpisany do rejestru dzienników i czasopism pod poz. Pr 1942. Miesięcznik «Brzask» był rozpowszechniany wśród stałego kręgu odbiorców (sympatyków i członków KPP) w nakładzie kilkuset egzemplarzy. Nie znajdował się nigdy w powszechnej sprzedaży, natomiast był publikowany na stronie internetowej kompol.org. W miesięczniku publikowano artykuły dotyczące bieżących spraw partyjnych, zawie-

rające komentarze do aktualnych wydarzeń politycznych w Polsce i na świecie, teksty omawiające ideologię partii, a także odnoszące się do wydarzeń historycznych” (akta sprawy o sygn. [...], k. 1299),

5) „w czasopiśmie «Brzask» zamieszczono artykuły, w których opisywano i oceniano kluczowe wydarzenia w historii Polski w sposób kontrowersyjny, sprzeczny z powszechnie przyjętym i dominującym stanowiskiem historycznym. Niektóre publikacje jednoznacznie wychwalały ustrój ZSRR pod rządami Stalina oraz ustroje innych państw komunistycznych, powszechnie uznawanych za totalitarne, odrzucając i deprecjonując stanowiska wobec nich krytyczne” (akta sprawy o sygn. [...], k. 1299).

„(...) na łamach miesięcznika, nr 7-8 z lipca-sierpnia 2010 roku, ukazał się artykuł zatytułowany «Korespondencja z Ambasady KRLD», poświęcony Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej. W jego treści w sposób bezkrytyczny gloryfikowano przywódcę tego kraju Kim Dzong Ila. Artykuł miał charakter jednoznacznie propagandowy – przy praktycznym braku weryfikowalnych danych, zawierał natłok epitetów wychwalających cechy charakteru i sposób prowadzenia polityki Kim Jong Ila, a także panującą w tym kraju sytuację społeczno-gospodarczą. Napisano o nim m.in.: «jego polityczna filozofia zawiera się w jego samodzielnosci, dobroci i patriotyzmie (...) dobroć jego wszechstronnej polityki obdarowuje czułością i zaufaniem masy ludowe, jego patriotyzm urealnia rozwój i daje nadzieję na ponowne zjednoczenie narodu (...) czyni Koreę siłą polityczną najbardziej stabilną politycznie i bezpieczną wobec wszelkich niepokojów na świecie (...) jego polityka zabezpiecza socjalizm poprzez organiczne związanie z kwestiami wojskowymi w ostatecznej rozgrywce z imperializmem»” (akta sprawy o sygn. [...], k. 1299-1300),

6) w artykule *Obalając mity* („Brzask” nr 1/2009) „autor przekonywał, że aktualnie bardzo trudna sytuacja gospodarcza Korei Północnej spowodowana jest wyłącznie przez czynniki zewnętrzne w tym działania USA pod egidą ONZ, a Związek Radziecki po II wojnie światowej pomimo oporu czynników imperialistycznych doprowadził do ogromnego awansu cywilizacyjnego wielu milionów ludzi. Wskazał nadto, że polityka gospodarcza Stalina, zakładająca rozbudowę przemysłu i kolektywizację rolnictwa za wszelką cenę, a także rozwój armii i aparatu przymusu i kontroli była jedynym rozsądnym rozwiązaniem w tamtym czasie. Jej częściowe niepowodzenie zaś spowodowane było oporem najbogatszych chłopów, wojną domową, nadmierną biurokratyzacją systemu i działaniem wrogich komunizmowi państw” (akta sprawy o sygn. [...], k. 1300),

7) „W lipcowym numerze czasopisma «Brzask» z 2011 roku opublikowano artykuł zatytułowany «Bitwa o przeszłość, walka o przyszłość», poświęcony osiągnięciom polityki ZSRR, która umożliwiła polepszenie bytu milionów ludzi. Autor tekstu jednoznacznie sugerował, że twierdzenia o ofiarach komunizmu i stalinowskim terrorze to oszczerstwa, bajki i rezultat burżuazyjnej propagandy” (akta sprawy o sygn. [...], k. 1300),

8) „W «Referacie Komunistycznej Partii Polski», opublikowanym na łamach «Brzasku» z czerwca 2011 roku za wzór stawiano marksistowsko-leninowską partię komunistyczną, która pokierowała rewolucją rosyjską, dając do zrozumienia, że stworzony przez tę partię ustrój, panujący w ZSRR i zależnym od niego związku państw socjalistycznych, przyniósł największy w historii postęp gospodarczy, społeczny i kulturalny” (akta sprawy o sygn. [...], k. 1300).

9) „W artykule zatytułowanym «Upadek ZSRR, a postęp», opublikowanym w marcu 2011 roku, anonimowy autor wyjaśniał, że obalenie ustroju ZSRR było chwilowym odwrótem, ruchem wstecz, odchyleniem od zasadniczej tendencji ruchu naprzód. Przywrócenie stosunków kapitalistycznych stanowi zatem jedynie epizod, który w żaden sposób nie stanie na przeszkodzie ostatecznemu zwycięstwu komunizmu” (akta sprawy o sygn. [...], k. 1300),

10) „[N]iezależnie od artykułów zamieszczanych na łamach miesięcznika „Brzask”, „na stronie internetowej kompol.org M. A. zamieścił m.in. artykuły (...):

– «Józef Stalin – o podstawach leninizmu» – stanowiące tłumaczenie wykładów Józefa Stalina wygłoszonych w kwietniu 1924 r. i stanowiących ideologiczną podstawę ustroju ZSRR.

– «Socjalizm XX wieku» (w dwóch częściach), będący propagandowym traktatem autorstwa J. Stalina, opisującym sukcesy polityki społecznej, kulturalnej i gospodarczej Związku Radzieckiego w okresie powojennym.

– «Kolektywizacja w ZSRR ocaliła życie milionów Europejczyków» oraz «Tajne archiwa potwierdzają stanowisko radzieckie» – stanowiące tłumaczenie wywiadów z Groverem Furrem z września i października 2010 r., w których w sposób tendencyjnie pozytywny przedstawiono osobę Józefa Stalina oraz jego porewolucyjną politykę, usprawiedliwiając jej negatywne skutki gospodarcze wyższymi celami ideologicznymi.

– «Zrozumieć Koreę Północną» – w którym wyłącznie pozytywnie przedstawiono politykę Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej i jej kolejnych przywódców, zarzucając oszczerstwo wszelkim jej krytykom, którzy w przekonaniu autora z premedytacją realizują interesy agresywnej militarnie i ekspansywnej polityki USA. To właśnie w niegodnych i podstępnych działaniach rządów USA, zmierzających do przejęcia kontroli nad tym krajem oraz destrukcyjnej polityce Gorbaczowa, upatruje autor jedynych przyczyn trudności gospodarczych w Korei Północnej.

– «Urodził się Józef Stalin» oraz «Zmarł Feliks Dzierżyński» – stanowiące laudacje na cześć tych polityków, utrzymane w podniosłym, patetycznym tonie, przepełnione cziłą i pobawione choćby cienia krytyki” (akta sprawy o sygn. [...], k. 1300).

W uzasadnieniu wyroku SR wskazał, że „[z]godnie z ugruntowanym w literaturze i orzecznictwie stanowiskiem, przez «propagowanie» należy rozumieć przede wszystkim szerzenie wiedzy o totalitarnym ustroju państwa i popieranie go, zachęcanie do wprowadzenia tego właśnie ustroju, podkreślanie jego zalet i przemilczanie wad. W pojęciu propagowania występują dwa elementy: obiektywny – wyrażający się w podejmowaniu czynności polegających na prezentowaniu, szerzeniu oraz subiektywny – w postaci aprobującego stosunku sprawcy do upowszechnianych treści, poglądów, połączonego z zamiarem zjednania, przekonania do nich. Z kolei «totalitaryzm» oznacza system rządów wraz ze wspierającą go ideologią, charakterystyczny dla dwudziestowiecznych państw, uważany za skrajną i specyficzną postać rządów autorytarnych. Jego cechami są: oficjalna, obowiązująca wszystkich ideologia głosząca radykalne zerwanie z przeszłością, permanentna rewolucja i tworzenie człowieka nowego typu, cenzura i centralnie kierowana propaganda, całkowite podporządkowanie sobie przez państwo zatomizowanego społeczeństwa poddawanego nieustannej mobilizacji, rządy monopartii, terror na ogromną skalę przy pomocy tajnej policji, wyraźnie zdefiniowany wróg wewnętrzny i zewnętrzny, sterowane poparcie społeczne, monumentalizm w sztuce połączony z wrogością do form uznanych za zdegenerowane i z nihilistycznym lub bardzo wybiórczym stosunkiem do tradycji. (zob. A. Zoll, *Kodeks karny. Komentarz, Część szczególna*, t. 2, Kraków 1999, s. 915, zob. też: O. Górniok, [w:] O. Górniok, S. Hoc, t. M. Przyjemski: *Kodeks karny, Komentarz*, T. III, Gdańsk 1999, s. 301; L. Gardocki *Prawo karne*, Warszawa 2001, s. 287)” (akta sprawy o sygn. [...], k. 1304).

W kontekście stanu faktycznego sprawy Sąd Rejonowy wskazał, iż „[n]ie ulega żadnej wątpliwości, że powyższej definicji totalitaryzmu odpowiada ustrój ZSRR pod rządami Stalina w okresie między- i powojennym, ustrój Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej oraz Chińskiej Republiki Ludowej pod rządami Mao Tse Tung. Stanowisko to jest powszechnie znane, przyjęte i ugruntowane w Polsce, stanowi element obowiązkowej edukacji historycznej młodzieży na etapie szkoły podstawowej. Niewątpliwie było ono zatem znane oskarżonemu, o czym dodatkowo świadczy choćby i to, że w wielu artykułach publikowanych w gazetce «Brzask» i na stronie internetowej partii, negowano totalitarny charakter rządów w wyżej wymienionych państwach. Podkreślić przy tym należy, że w świetle art. 256 § 1 k. k.

zakazane jest propagowanie każdego totalitarnego ustroju państwa we wszystkich jego odmianach. Istotne jest, by charakteryzował się on obiektywnie cechami właściwymi totalitaryzmowi. Nie ma znaczenia dla oceny tego ustroju własne stanowisko jego twórców i ich oświadczenia. Faktem jest, że przywódcy i ideolodzy wyżej wskazanych państw komunistycznych od początku zaprzeczali jakimkolwiek związkom tych ustrojów z totalitaryzmem. Miało to jednak charakter wyłącznie werbalistyczny i propagandowy, gdyż obiektywnie budowany przez nich system państwowy spełniał wszystkie przesłanki definicji totalitaryzmu. Artykuły publikowane w miesięczniku «Brzask» oraz na stronie kompol.org (...), przedstawiały sytuację społeczną, polityczną i gospodarczą państw totalitarnych (odpowiednio KRLD lub ZSRR) w sposób wyłącznie pozytywny, tendencyjny i bezkrytyczny, a do przywódców tych państw odnosiły się czołobitnie. Negowały przy tym wszelkie przejawy krytyki prezentowanych ustrojów, kwestionując powszechnie uznane za rzetelne stanowiska historyczne na ten temat. Należy zaznaczyć, że – wbrew sugestiom oskarżonych – artykuły te nie miały charakteru publikacji naukowych, nie stanowiły też prywatnej opinii ich autorów. Ocena całości kształtu treści zawartych w czasopiśmie «Brzask» i na stronie kompol.org jednoznacznie dowodzi, że celem tych publikacji było przekonanie czytelników o trafności omawianych rozwiązań ustrojowych i ich dobroczynnych skutkach dla społeczeństwa. Wynika to również z samej istoty publikatorów, w których je umieszczono. Czasopismo i strona internetowa były wszak instrumentami partii politycznej, skierowanymi do potencjalnych sympatyków i mającymi pozyskać jej nowych zwolenników. Omawiane artykuły miały zatem za zadanie przekonanie odbiorców, że krytyka państw komunistycznych jest fałszywa i oszczerza, będąca wynikiem propagandy niechętnych jej «imperialistycznych» sił. Przywódcy przedstawianych krajów byli opisywani idealistycznie, jako osoby nieskazitelne i pozbawione wad. Jeśli nawet w niektórych artykułach wspomniano, że czasem ich decyzje pociągnęły za sobą negatywne skutki gospodarcze, czy ofiary w ludziach, to było to niezamierzone, spowodowane działaniem wrogich sił, a przede wszystkim w danych okolicznościach konieczne i usprawiedliwione korzyściami, jakie budowany system społeczno-polityczny przynosił milionom ludzi na świecie” (akta sprawy o sygn. [...], k. 1304-1305).

Sąd wskazał ponadto, że „[p]owszechnie znane jest też stanowisko historyczne dotyczące oceny ustroju takich państw jak ZSRR, Chińska Republika Ludowa, czy Korea Północna. (...) [P]aństwa te są wskazywane, jako przykłady ustrojów totalitarnych w aktualnie obowiązujących podręcznikach do historii dla uczniów szkół podstawowych. Gloryfikując te systemy państwowe i ich przywódców, kwestionując, wyśmiewając i nazywając kłamliwymi wszelkie stanowiska wobec nich krytyczne, oskarżeni świadomie i celowo propagowali ustroje tych państw, otwarcie stawiając je za wzór państwa, do utworzenia którego (...) [KPP] zamierza dążyć, co wyrażono m.in. w licznych publikacjach na łamach «Brzasku» partyjnych referatach i odezwach” (akta sprawy o sygn. [...], k. 1305).

6.6. Artykuły publikowane na łamach czasopisma „Brzask” oraz na stronie internetowej KPP i w witrynach KPP w mediach społecznościowych po roku 2020.

Po roku 2020 na stronie internetowej KPP ukazało się szesnaście numerów czasopisma „Brzask”. Każdy z nich otwiera hasło „Proletariusze wszystkich krajów łączcie się!” oraz logo w postaci znaku sierpa i młota. Każdy numer czasopisma opatrzony jest podtytułem „Pismo Komunistycznej Partii Polski” (zob. <https://kom-pol.org/brzask/>, dostęp 1 grudnia 2025).

W artykule *30 lat od referendum w ZSRR* („Brzask” nr 1/2021) skrytykowano likwidację ZSRR, konkludując, że „[p]ozostawienie państwa robotniczego, bez nadzoru ludzi pracy nad jego strukturami, prowadzi do upadku”. W artykule *Rosjanie o likwidacji ZSRR* („Brzask” nr 3/2021) napisano m.in.: „Z historii ZSRR należy wyciągnąć wnioski. Związek Radziecki był próbą budowy nowego, socjalistycznego społeczeństwa. W różnych okresach swojego istnienia przechodził momenty błędów, niekiedy ogromnych. Nie zmienia to faktu, iż

stanowił alternatywę dla państw kapitalistycznych, a także zapewnił mieszkańcom rozwój oraz wysokie standardy socjalne, pracę, dostęp do usług publicznych, sportu czy kultury. Obywatele doceniali to i chcieli kontynuacji socjalizmu”.

W artykule Z. Wiktora *Wojna na Ukrainie – przyczyny i klasowe sprzeczności* („Brzask” nr 1/2022) po raz kolejny zaprezentowano pozytywny obraz ZSRR.

W artykule *Słowo o Płocku* („Brzask” nr 2/2022) napisano, że „[w] Płocku podczas wojny z Rosją Radziecką, jako w pierwszym z miast zorganizowano demonstrację przeciw wojnie, na której przeważali członkowie KPP i na której niesiono transparenty z hasłami o sprawiedliwości społecznej. Ruch rewolucyjny w czasie II RP w naszym mieście był bardzo silny, miejski komitet centralny organizował wiele demonstracji, które spotykały się w niedługim czasie z represjami władz siepaczy sanacyjnych”.

Na łamach czasopisma „Brzask” (nr 3/2021) ukazał się również artykuł M. Kijowskiego *Pamięci Towarzysza Premiera Edwarda Babiucha*.

Kilkakrotnie na łamach miesięcznika „Brzask” upamiętniono śmierć Edwarda Gierka („Brzask” nr 2/2021, nr 2/2022).

W czasopiśmie „Brzask” (nr 1/2022) ukazał się artykuł M. Kijowskiego *Listy tow. Juliana Marchlewskiego do żony i córki*, określając recenzowaną książkę jako „zapis znacznej części życia wielkiego rewolucjonisty i intelektualisty, wielkiego człowieka i Polaka”. Zdaniem autora artykułu, Marchlewski „był patriotą szczerym i nowoczesnym, żywym dowodem na to, że kapitalizm wyklucza patriotyzm, że – jak mądrze napisał tow. Władysław Machejek – «[n]ie ma jednoznacznego patriotyzmu w narodzie wyraźnie podzielonym na biednych i bogatych». Tak, patriotyzm możliwy jest tylko w socjalizmie i komunizmie!”. W kontekście obłania farbą grobu Marchlewskiego autor artykułu napisał: „Dość panoszenia się faszystów na polskich cmentarzach, dość ich klerykalizacji, dość chowania na nich hitlerowskich zbrodniarzy i ich słusznie wyklętych polskojęzycznych wychowanków”.

Również w nr 1/2022 „Brzasku” M. Kijowski opublikował artykuł *Pamięci Towarzysza Józefa Tejchmy*. W tekście tym można przeczytać m.in., że „[u]rodzony (...) bardzo blisko Łańcuta, ostoja magnackiego sobiepaństwa i bratania się sanacji z hitleryzmem, napatrzył się mały i młody Józef na «wielkich» państwa za nic mających sobie prostego jak On i ja człowieka”.

W nr 2/2022 czasopisma „Brzask” opublikowano artykuł *Pamięci Towarzysza Premiera Piotra Jaroszewicza w 30. rocznicę śmierci*.

W numerze 2/2021 miesięcznika „Brzask” ukazał się artykuł *Miejsca pamięci Armii Ludowej w województwie świętokrzyskim. Stan obecny i perspektywy na przyszłość* a także tekst zatytułowany *Rocznica bitwy pod Ewiną*, chwaliący Armię Ludową. W tekście tym podkreślono, że kwiaty przed obeliskiem upamiętniającym bitwę złożyli dyplomaci Federacji Rosyjskiej.

W numerze 2/2022 czasopisma „Brzask” opublikowano *Oświadczenie Sekretariatu Inicjatywy Partii Komunistycznych i Robotniczych dotyczące szczytu NATO w Madrycie*, w którym napisano, że Szczyt NATO, który odbył się dniach 29-30 czerwca 2022 r., „jest krokiem nie tylko w kierunku dalszej eskalacji agresji NATO przeciwko innym narodom, ale także nasilenia imperialistycznej rywalizacji, która obecnie przejawia się w imperialistycznym konflikcie militarnym na Ukrainie. Szczyt NATO ma na celu aktualizację niebezpiecznej dla ludzkości doktryny oraz wzmocnienie agresywnej strategii. (...) Powyższym planom towarzyszą ogromne programy zbrojeniowe i eskalacja zagrożeń nuklearnych, podczas gdy rządy burżuazyjne, liberalne i socjaldemokratyczne, ogłaszają jeden po drugim swoje rosnące zaangażowanie militarne w imperialistyczną wojnę na Ukrainie, za pieniądze społeczeństw. (...) Społeczeństwa Europy powinny wytyczyć własny kurs, wypłatać się z tych imperialistycznych planów; wspólnie walczyć o pokój, współpracować, walczyć o swoje prawa, odejście od NATO i UE oraz wystąpić przeciw kapitalistycznemu barbarzyństwu”.

W numerze 3/2022 czasopisma „Brzask” ukazał się artykuł wstępny zatytułowany *20 lat Komunistycznej Partii Polski*. Napisano w nim m.in., że „KPP powstała jako kontynuatorka rozwiązanej przez sąd, oficjalnie z przyczyn formalnych, Związku Komunistów Polskich «Proletariat». (...) Od początku działania KPP jest konsekwentnie internacjonalistyczna, sprzeciwia się wojnom, zbrojeniom i militarystce. (...) Angażujemy się też w walkę z fałszowaniem historii. Protestowaliśmy przeciwko zmianom nazw ulic, będących skutkiem ustawy dekomunizacyjnej. W Warszawie wraz z innymi skutecznie broniliśmy ulicy Dąbrowszczaków, Związku Walki Młodych oraz Alei Armii Ludowej”.

W numerze 3/2022 czasopisma „Brzask” ukazał się również tekst *105 rocznica Rewolucji Październikowej. Uchwała KPP z okazji 105 rocznicy Rewolucji Październikowej*, w którym „Komunistyczna Partia Polski przypomina o tym wielkim przełomie, kluczowym dla historii ludzkości. (...) Robotnicy i chłopci odmówili udziału w rzezi na froncie. Skierowali broń przeciwko prawdziwym wrogom – wyzyskiwaczom, kapitalistom, wielkim posiadaczom ziemskim oraz zdegenerowanym instytucjom państwowym. Rewolucja przyniosła wyzwolenie milionom wyzyskiwanych przez autokratyczną monarchię oraz burżuazyjny rząd. Po raz pierwszy w historii robotnicy przejęli kontrolę nad fabrykami. Dyktatura proletariatu była nowym, skutecznym modelem zarządzania społeczeństwem, realizacją politycznego upodmiotowienia klasy pracującej. Ta wielka zmiana społeczna opierała się na zasadach proletariackiego internacjonalizmu. Ludzie różnych narodowości odpowiedzieli na wezwanie do obrony socjalizmu. Walczyli w rewolucyjnych armiach i uczestniczyli w budowie nowego systemu. (...) Osiągnięcia Rosji Radzieckiej pod kierownictwem Lenina są niezaprzeczalne. (...) Po upływie 105 lat Wielka Socjalistyczna Rewolucja Październikowa z 1917 roku wciąż jest inspiracją dla wyzyskiwanych, a pamięć o niej zagrożeniem dla wielkiego kapitału. Dlatego też jest oczerniana w nowej antykomunistycznej wersji historii. Reakcyjniści i wyzyskiwacze chcą przepisać historię usuwając z niej pamięć o socjalizmie i jego osiągnięciach. Wykorzystują Unię Europejską oraz inne instytucje pod kontrolą wielkiego kapitału do szerzenia propagandy, zrównując komunizm z nazizmem i nadużywając terminu «totalitaryzm». Jest to element szerszej antykomunistycznej kampanii, delegalizacji organizacji komunistycznych oraz symboli trwającej w krajach bałtyckich, na Ukrainie, a także wprowadzanej w Polsce. Musimy wyciągnąć wnioski z historii Rewolucji Październikowej, pamiętać, że jedyny skuteczny sposób walki z kapitalizmem i imperializmem to organizacja klasy pracującej. (...) Naszym zadaniem jest dostosowanie tych lekcji do współczesnej sytuacji, nie tylko poprzez szacunek dla tradycji Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej, ale również zastoso-
sowanie socjalistycznych idei w codziennej działalności naszej partii”.

W tym samym numerze czasopisma „Brzask” ukazały się także artykuły: *Tradycje Niemieckiej Republiki Demokratycznej ciągle żywe nie tylko w Niemczech* oraz *104 rocznica powstania KPRP*.

W numerze 1/2024 czasopisma „Brzask” ukazał się artykuł J. Krakowskiego *Przeciwko kultowi „żołnierzy wyklętych”*. W tekście napisano m.in.: „Dzisiejsza propaganda nazywa zbrodniarzami nie ich, ale tych, których obowiązkiem było ich zwalczanie w celu zapewnienia bezpieczeństwa i spokoju”. Pisząc o organizacjach polskiego podziemia niepodległościowego na początku okupacji komunistycznej, autor stwierdził, że „składały się one w ogromnej mierze ze środowisk skrajnie prawicowych i antysemitów, takich jak NSZ oraz pospolitych bandytów”. W dalszej części artykułu autor napisał: „Zastanawiam się, czy 1 marca obchodzimy również święto UPA, gdyż spełniało ono kryteria podziemia antykomunistycznego i stanowiło największą powojenną organizację partyzancką”. Autor przywołał także słowa J. Kuronia „zamieszczone w jego książce «PRL dla początkujących»: «Jeszcze w latach 60. spotykałem w więzieniach ludzi z AK i NSZ. Niektórzy mówili, że cały czas od 1959 czy 1960 r. toczyli wojnę o niepodległość, ale jak się w rozmowie okazywało, prowadzili normal-

ne akcje rabunkowe. Mieszkali po domach i schodzili się tylko na skok. Najpierw zabijali działaczy PPR. Z czasem cała ich działalność ograniczała się do rabowania»”.

W artykule wstępnym *Wybory i kryzys* („Brzask” nr 2/2024) napisano: „4 czerwca minęła 35 rocznica symbolicznych kapitalistycznych przemian i obalenia Polski Ludowej [pisownia oryginalna]. Powinna ona skłaniać do przemyśleń, kto doprowadził do tej kontrrewolucji i późniejszych reform narzucanych przez wielki kapitał”. W tym samym numerze ukazał się tekst *35 lat kontrrewolucji*, opatrzone historycznym logo Solidarności.

W numerze 3/2024 r. czasopisma „Brzask” ukazał się tekst *80. rocznica PKWN*, relacjonujący konferencję zorganizowaną przez Stowarzyszenie Historia Czerwona, w trakcie którego przewodnicząca KPP wygłosiła referat o społecznym znaczeniu PKWN. Również w numerze 3/2024 czasopisma „Brzask” ukazały się artykuły: *Spoleczne znaczenie Manifestu PKWN* oraz *80. rocznica reformy rolnej*.

W artykule wstępnym numeru 4/2024 r. czasopisma „Brzask” zatytułowanym *22 lata KPP – działamy nadal* napisano: „14 grudnia br. minęły 22 lata od Pierwszego Zjazdu Komunistycznej Partii Polski, który zainaugurował jej działalność. Jego termin nie był przypadkowy. Nawiązał do historycznej daty zjednoczenia w grudniu 1918 roku Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy z Polską Partią Socjalistyczną – Lewica i powołania Komunistycznej Partii Robotniczej Polski (od 1925 r. KPP)”.

W numerze 4/2024 czasopisma „Brzask” ukazał się artykuł *Spoleczne znaczenie Rewolucji Październikowej*, relacjonujący konferencję pod tą samą nazwą zorganizowaną „przez Komunistyczną Partię Polski, Polską Partię Robotniczą oraz Stowarzyszenie Historia Czerwona”. (...) Referat wprowadzający o znaczeniu Rewolucji Październikowej jako lokomotywy dziejów wygłosiła Przewodnicząca KPP. Mówiła o wyjątkowości Rewolucji Październikowej na tle wcześniejszych wydarzeń rewolucyjnych. Po raz pierwszy w zmianę systemu zaangażowane były tak wielkie masy społeczne. Rewolucja była precedensem również dlatego, że powiodła się i doprowadziła do obalenia kapitalizmu, co dokonało się w bardzo krótkim czasie. (...) Przemiany doprowadziły do powstania nowych państw, lecz również stanowiły wzór dla ruchów rewolucyjnych na całym świecie, również w Polsce, gdzie tworzone rady robotnicze”.

Argumentacja podniesiona przez Prezydenta w treści wniosku rozpoznanego niniejszym wyrokiem pozostaje zatem aktualna również w okresie pięciu ostatnich lat.

6.7. Całościowa ocena zgodności celów i działalności KPP z art. 13 w związku z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji (podsumowanie).

Trybunał przypominał, że zgodnie z dyspozycją art. 188 pkt 4 Konstytucji, dokonał w niniejszej sprawie kontroli celów i działalności KPP.

Przeprowadzenie ścisłej granicy między celami a działalnością partii politycznej, rekonstruowanymi w oparciu o trwającą działalność programową partii, w ramach kontroli następcej, po latach działalności partii politycznej, jest zasadniczo niemożliwe, dlatego TK przeprowadził łączną ocenę celów i działalności KPP z art. 13 w związku z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji. Cel partii jest zdeterminowany przez jej program, ale powinien być rekonstruowany również wskutek analizy jej działalności.

Trybunał przypominał, że program KPP jest determinowany przez liczne dokumenty programowe i publikacje programowe oraz częściowo przez Statut KPP, które łącznie tworzą program partii, o którym stanowi art. 13 Konstytucji. W szczególności nie ogranicza się on do dokumentu o takiej nazwie. Niewątpliwie dokument taki ma duże znaczenie w trakcie oceny zgodności programu partii z wzorcami konstytucyjnymi i z tego powodu Program KPP został poddany szczegółowej analizie, niemniej program partii, o którym stanowi art. 13 Konstytucji, składa się z wielu dokumentów i wypowiedzi jej liderów, a także wypowiedzi publikowanych w oficjalnych czasopismach i innych publikatorach partii, zwłaszcza jeśli ocena progra-

mu partii politycznej dokonywana jest wiele lat po jej wpisaniu do ewidencji, czyli w trybie kontroli następczej.

Z tego powodu Trybunał Konstytucyjny dostrzegł, że ocena:

- 1) celów KPP określonych w preambule Statutu KPP,
- 2) celów KPP wynikających z art. 57 ust. 1 i 2 Programu KPP,
- 3) celów KPP określonych w „Manifeście polskich komunistów”,
- 4) działalności KPP na stronie internetowej KPP i na łamach czasopisma „Brzask”

– postrzegana każda z osobna i w oderwaniu od pozostałych nie może oddać całości istoty sprawy. Dostrzegł to również Wnioskodawca. Dlatego konieczne było dokonanie całościowej oceny celów i działalności KPP, oddającej wzajemne powiązania między częściami składowymi celów i działalności KPP wskazanych we wniosku i zrekapitułowanych w niniejszym uzasadnieniu (cz. VI, pkt 6.1.-6.4.). Cel KPP sprowadza się do jej programu rozumianego w wyżej określony sposób, a działalność KPP poddana kontroli przez TK jest zobrazowana przez publikacje zamieszczane na stronie partii oraz w czasopiśmie „Brzask”. Działalność ta ma charakter programowy, stanowiąc tym samym również część programu partii.

Przechodząc do konkluzji wyrażających ocenę zgodności przedmiotu kontroli z wzorcami konstytucyjnymi, Trybunał zważył, co następuje.

Po pierwsze, art. 13 Konstytucji zakazuje istnienia partii, która odwołuje się w swoim programie do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu.

W preambule Statutu KPP zadeklarowano, że jest ona partią marksistowsko-leninowską, a jej celem jest rewolucja zmieniająca ustrój Polski na komunistyczny, co skonkretyzowano w „Manifeście polskich komunistów” i licznych przytoczonych wypowiedziach programowych członków jej kierownictwa oraz innych publikacjach w oficjalnym organie prasowym KPP – czasopiśmie „Brzask”.

W działalności programowej KPP marksizm-leninizm prezentowany jest jako podstawowa ideologia. Aktywność osób wdrażających tę ideologię w przeszłości, niewątpliwie stosujących klasyczne i bezdyskusyjne totalitarne metody działania komunizmu, prezentowana jest jako istotny punkt odniesienia w materiałach kolportowanych przez KPP.

Działalność programowa KPP nawiązuje nie tylko do komunizmu jako ideologii marksistowsko-leninowskiej, lecz także rozumianego jako okres w dziejach Polski w latach 1944-1989. W działalności tej podkreśla się w szczególności zasługi osób wprowadzających komunizm bezpośrednio po wojnie, a właśnie w tym okresie epoki komunizmu stosowanie totalitarnych metod i praktyk było szczególnie nasilone.

Z tej perspektywy również nazwa KPP, będąca powieleniem nazwy przedwojennej Komunistycznej Partii Polski, prezentowana w materiałach programowych pochwałą dokonań antypolskich i opartych na przemocy działań przedwojennej poprzedniczki KPP oraz „godło partii”, w postaci sierpa i młota, stanowią odwołanie do totalitarnych metod i praktyk komunizmu, widoczne w szerokiej, zaprezentowanej działalności programowej tej partii, współkształtującej program, o którym stanowi art. 13 Konstytucji.

Dopełnieniem działalności programowej partii jest pochwałą ataku ZSRR na Polskę w 1920 r. i 1939 r., pochwałą Lenina, Stalina i Dzierżyńskiego, relatywizowanie zbrodni komunistycznych, przede wszystkim zbrodni katyńskiej – wizytówki komunizmu w oczach większości Polaków oraz traktowanie lat 1944-1956 jako najlepszego okresu komunizmu na terytorium Polski.

W świetle powyższego, podstawowy cel KPP w postaci rewolucyjnych przeobrażeń systemu politycznego i społeczno-gospodarczego Polski zmierzających do budowy komunizmu, zgodnie z założeniami i tradycjami marksizmu-leninizmu, oznacza po prostu zamiar wprowadzenia w Polsce ustroju totalitarnego przy zastosowaniu totalitarnych metod i praktyk komunizmu, gloryfikowanych w licznych materiałach zaliczonych do działalności programowej KPP.

Nawiązaniem do praktyki funkcjonowania państw stalinowskiego realnego socjalizmu (komunizmu) są niewątpliwie następujące elementy programu i działalności programowej KPP:

- 1) ujęcie marksizmu-leninizmu jako programowego fundamentu partii,
- 2) godło partii w postaci symbolu sierpa i młota,
- 3) sztandar partii w postaci symbolu sierpa i młota na czerwonym tle,
- 4) publikowanie z aprobatą prac pisemnych Józefa Stalina, wyrażających jego poglądy na temat marksizmu-leninizmu oraz na „dyktaturę proletariatu”,
- 5) pochwała działalności Włodzimierza Lenina i Feliksa Dzierżyńskiego,
- 6) wykazywanie wyższości ustroju ZSRR w najmroczniejszym okresie „czerwonego terroru”, wielkiego głodu i terroru stalinowskiego nad wolnorynkowym ustrojem demokratycznym,
- 7) rozpowszechnianie poglądów o pozytywnych skutkach zbrodniczej kolektywizacji przeprowadzonej w ZSRR w okresie międzywojennym,
- 8) opiewanie zalet i osiągnięć totalitarnego reżimu Korei Północnej oraz innych państw komunistycznych,
- 9) pochwała rewolucji październikowej i wzywanie do przeprowadzenia rewolucji „takiej jak październikowa”,
- 10) stawianie za wzór ustroju komunistycznego leninowskiej Rosji, stalinowskiego ZSRR czy Korei Północnej,
- 11) negacja porządku demokratycznego i plan utworzenia komunistycznej dyktatury, nazywanej przewrotnie przez KPP „Polską demokratyczną” w odróżnieniu od obecnie istniejącej „Polski burżuazyjnej”,
- 12) rzeczywisty cel KPP w postaci wprowadzenia w Polsce systemu politycznego analogicznego do systemu politycznego porewolucyjnej Rosji Sowieckiej, który musiałby stać się ostatecznie systemem terroru, przemocy, „walki o pokój” do wyeliminowania ostatniego politycznego oponenta,
- 13) negowanie lub usprawiedliwianie zbrodni komunistycznych, jako uzasadnionej walki z „kontrewolucją” i „reakcją”.

Program KPP, demonstrowany również w oficjalnym organie prasowym partii, odwołuje się wprost do sprawdzonych w XX wieku totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu – przez wzywanie do zjednoczenia ruchu komunistycznego, podjęcia walki z „imperialistycznym”, „kapitalistycznym”, „burżuazyjnym” systemem, odrzucenia demokracji, wywyższania klasy robotniczej i chłopstwa ponad inne klasy społeczne, wzywanie do zniszczenia obecnie panującego systemu społeczno-politycznego, przeprowadzenia rewolucji „takiej jak październikowa” oraz do wprowadzenia komunistycznego ładu na wzór porewolucyjnej Rosji, z jednoczesną gloryfikacją Włodzimierza Lenina, Feliksa Dzierżyńskiego, Józefa Stalina, Bolesława Bieruta, Jakuba Bermana, Hilarego Minca, Edwarda Ochaba, Mieczysława Moczara, władców Korei Północnej i Chińskiej Republiki Ludowej.

Co oczywiste, cel KPP w postaci wprowadzenia w Polsce ustroju totalitarnego – komunizmu nie może odbyć się inaczej niż w drodze użycia totalitarnych metod i praktyk działania dla komunizmu specyficznych i nierozzerwalnie z nim powiązanych.

Notabene, konfrontacja realiów komunizmu z funkcjonującymi w piśmiennictwie definicjami totalitaryzmu prowadzi do wniosku, że uzasadniony jest podniesiony w piśmiennictwie pogląd, zgodnie z którym komunizm jest totalitarny ze swej istoty, oraz że „[w] przepisie art. 13 nie chodzi zatem o zakaz np. odwoływania się w programie partii tylko do takich metod czy praktyk działania faszyzmu lub komunizmu, które byłyby totalitarne, lecz do jakichkolwiek metod i praktyk faszyzmu czy komunizmu, ponieważ są one totalitarne. Stąd właśnie użycie przymiotnika «totalitarne» w treści przepisu” (J. Majchrowski, *Status prawny partii komunistycznej...*, s. 606; zob. także wątpliwości wobec działalności partii komunistycznej

wyrażone w trakcie posiedzenia KKZN przez Tadeusza Mazowieckiego – Biuletyn Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, nr 43/1997, s. 83).

Trybunał podkreślił, że twórcy Konstytucji znali praktyczny wymiar funkcjonowania państwa komunistycznego i świadomie zakazali istnienia partii odwołujących się w programach do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu, ponieważ, jak podkreślono w trakcie posiedzenia KKZN, w kontekście treści obowiązującego obecnie art. 13 Konstytucji, „[n]ie było systemów gorszych od tych, które wymienia dyskutowany przepis, jeżeli chodzi o skalę i zakres pogwałcenia godności człowieka. Takiej praktyki nie było w żadnym innym doświadczeniu ludzkości i w żadnym innym ustroju politycznym. Dlatego też kwestie powinny być nazwane i określone. Gdyby (...) było to tylko doświadczenie historyczne, to przepis konstytucji nie byłby potrzebny. Jest jednak tak, że doświadczenia te są jeszcze dzisiaj na kuli ziemskiej doświadczeniem wielu narodów i państw. (...) odwołanie bezpośrednio zawarte w projekcie konstytucji jest memento dla naszego narodu, aby być ostrożnym w posługiwaniu się czymś, co może być potem bardzo niebezpieczne i może przynieść ogromne konsekwencje dla naszego społeczeństwa” (Biuletyn Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, nr 43/1997, s. 83).

Trybunał podkreślił również, że propagowanie ustroju totalitarnego w działalności liderów KPP na łamach czasopisma „Brzask” i na stronie internetowej KPP zostało uznane za udowodniony fakt w prawomocnym wyroku Sądu Rejonowego. Nie ulega wątpliwości, że wskazana aktywność liderów KPP mieści się w zakresie pojęcia celu i działalności KPP. SR uznał, że propagowanie ustroju totalitarnego przez wskazanych z imienia i nazwiska liderów KPP miało miejsce w licznych publikacjach na łamach czasopisma „Brzask” i na stronie internetowej KPP. Wskazana działalność programowa KPP, uznana przez sąd za publiczne propagowanie komunistycznego totalitarnego ustroju państwa, wypełniająca znamiona czynu zabronionego z art. 256 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2025 r. poz. 383), stanowi dodatkowy argument przemawiający za tym, że odwołanie w dokumentach programowych KPP do marksizmu-leninizmu oraz wzywanie w nich do rewolucyjnych przeobrażeń ustroju Polski są postacią odwoływania się w programie partii do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu, zakazanych przez art. 13 Konstytucji.

W związku z powyższym Trybunał uznał, że cele i działalność KPP, z powodu odwoływania się w jej programie do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu, są sprzeczne z art. 13 Konstytucji.

Po drugie, art. 13 Konstytucji zakazuje istnienia partii politycznych, których program lub działalność zakłada lub dopuszcza nienawiść rasową i narodowościową.

Twórcy Konstytucji podkreślali, że w przypadku nawiązania przez partię polityczną do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu, druga część art. 13 Konstytucji jest swoistym dopowiedzeniem i powtórzeniem. „[W] programie ortodoksyjnym stalinowsko-komunistycznym, nienawiść rasowa i narodowościowa jest zawarta *implicite*” (P. Andrzejewski, [w:] Biuletyn Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, nr 43/1997, s. 80).

Nie był to bynajmniej pogląd odosobniony. Przeciwnie, znacznie wcześniej papież Pius IX napisał w ogłoszonej 19 marca 1937 r. encyklice *Divini Redemptoris*, że komuniści „dążą do zaostrenia przeciwieństw pomiędzy poszczególnymi klasami społeczeństwa i do wytworzenia pozoru, jakoby owa walka klasowa z całą jej nienawiścią niestety i szaleństwem była krucjatą w służbie rzeczywistego postępu ludzkości. Stąd wszelkie siły, przeciwstawiające się systematycznym tym gwałtom, mają być jako wrogowie ludzkości, do szczytu wyteńpione” (*Encyklika Piusa XI o bezbożnym komunizmie*, Warszawa 1937, s. 7; w oryginale Pius S PP. XI, *Litterae encyclicae Divini Redemptoris*, www.vatican.va, dostęp: 1 grudnia 2025).

Pojęcie nienawiści rasowej i narodowościowej należy w tym wypadku rozumieć jako nienawiść do „burżuazji”, „obszarników”, „wyzyskiwaczy” czy „imperialistów” i w świetle

odrzućenia przez ideologię komunistyczną klasycznych podziałów narodowościowych. Nienawiść do określonej wyodrębnionej grupy ludzi, nazywanej klasą w ideologii marksizmu-leninizmu, jest postacią zakazanej przez art. 13 Konstytucji nienawiści rasowej i narodowościowej.

Z tego powodu, w świetle całości przedstawionej argumentacji, Trybunał uznał, że cele i działalność KPP, z powodu założenia i dopuszczenia w jej programie i działalności nienawiści rasowej i narodowościowej, są sprzeczne z art. 13 Konstytucji.

Po trzecie, art. 13 Konstytucji *in fine* zakazuje istnienia partii politycznych, których program lub działalność dopuszcza stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę.

Liczne odwołania do rewolucji komunistycznej jako metody zmiany ustroju państwa, sam opis zmian ustroju państwa, niezbędnych zdaniem KPP, oraz gloryfikowanie rewolucji październikowej jednoznacznie świadczą o tym, że stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę stanowi część programu KPP. Ponadto przesądza o tym samo uznanie przez Trybunał, że KPP odwołuje się w programie do totalitarnych metod i praktyk komunizmu.

Stosowanie przemocy, w tym fizycznej eksterminacji, jako metody zdobycia władzy politycznej w aktywności komunistów było dla opinii publicznej oczywistością już na początku lat trzydziestych XX wieku. W encyklice *Quadragesimo anno*, ogłoszonej 15 maja 1931 r., papież Pius XI napisał: „«komunizm», który dwa postawił sobie cele, do których dąży nie skrycie, ani drogą okrężną, lecz jawnie, otwarcie, nie cofając się przed żadnym środkiem nie gardząc nawet gwałtem: te cele to najostrzejsza walka klas i zupełne zniesienie własności prywatnej. Na tej drodze waży się na wszystko, nie szanuje niczego. Dorwawszy się do władzy, okazuje niewiarygodne, obłądne wprost okrucieństwo i niehumanizm. Świadczy o tym straszne spustoszenie i ruiny, którymi pokrył ogromne przestrzenie wschodniej Europy i Azji” (*Encyklika Piusa XI „Quadragesimo anno”*, Warszawa 1931, s. 50).

A zatem również trzecia część art. 13 Konstytucji, zakazująca przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę, stanowi jedynie dopowiedzenie w stosunku do podstawowego zakazu wynikającego z tego przepisu, zabraniającego istnienia partii politycznych odwołujących się w programie do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu.

Z powyższych przyczyn, w świetle całości przedstawionej argumentacji, Trybunał uznał, że cele i działalność KPP, z powodu założenia i dopuszczenia w programie i działalności partii stosowania przemocy w celu zdobycia władzy oraz wpływu na politykę, są sprzeczne z art. 13 Konstytucji.

Wskazany jako związkowy wzorzec kontroli art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji stanowi, że partie polityczne działają w celu wpływania metodami demokratycznymi na kształtowanie polityki państwa. Niezgodność z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji celów i działalności KPP jest oczywista w świetle stwierdzenia jej niezgodności z art. 13 Konstytucji. Odwoływanie się przez partię polityczną do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu, dopuszczenie nienawiści narodowościowej lub rasowej w jej programie i działalności, a także dopuszczenie stosowania przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę oznacza również zakazane przez art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji wpływanie na politykę państwa metodami niedemokratycznymi.

Na zakończenie Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że uchwalając Konstytucję, ustrojodawca przesądził, iż określony rodzaj partii politycznych nie może funkcjonować w Polsce, państwie boleśnie dotkniętym zbrodniami komunizmu, totalitarnej ideologii odpowiadającej za śmierć milionów ludzi na całym świecie. Z tego powodu cele i działalność KPP, obejmujące odwołanie w programie do totalitarnych metod i praktyk działania komunizmu, dopuszczenie w programie i działalności nienawiści rasowej i narodowościowej, stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy i wpływu na politykę, założenie w programie i działalności

możliwości wpływania na kształtowanie polityki państwa innymi metodami niż demokratyczne, nie mogą wypełniać warunków zgodności z Konstytucją suwerennej i demokratycznej Rzeczypospolitej Polskiej.

7. Skutki wyroku.

Trybunał stwierdził niezgodność celów i działalności KPP z art. 13 w związku z art. 11 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji. Zgodnie z art. 188 pkt 4 Konstytucji, na tym wyczerpuje się kognicja TK w obszarze kontroli funkcjonowania partii politycznych. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie skutkuje *ipso iure* delegalizacją KPP.

Zgodnie z art. 44 ustawy o partiach politycznych, jeżeli Trybunał Konstytucyjny wyda orzeczenie o niezgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznej, sąd niezwłocznie wydaje postanowienie o wykreśleniu wpisu partii politycznej z ewidencji.

Odpis wyroku zostanie niezwłocznie przekazany do Sądu Okręgowego w Warszawie, który zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy o partiach politycznych prowadzi ich ewidencję i jest właściwy do wydania stosownego postanowienia.

Z powyższych przyczyn Trybunał Konstytucyjny orzekł jak w sentencji.